

Gardeners' World

De lente barst los!

Beplant een bak

Groene weelde
in de schaduw

Diervriendelijk tuinieren

Je tuin als
ecosysteem

Inspiratie

Succes verzekerd
met bloeiende
heesters

€6,99

Veelzijdige varens • De schoonheid van dubbele tulpen • Kweekgids: 12 pagina's
zaaien en kweken van groenten • Ontwerpideeën voor een succesvolle kleine tuin

Gratis!
t.w.v. € 105,-

**Boek in maart en ontvang
Wijnproeverij aan huis door een wijnkenner**

3 dagen Veluwe

7,9 Goed

Ermelo | Gelderland | Nederland

Hotel Heerlijkheid van Ermelo ★★★★★

3-daags diner arrangement

- ✓ 2x overnachten
- ✓ 2x uitgebreid ontbijtbuffet
- ✓ 1x 3-gangendiner
- ✓ Gratis gebruik zwembad en fitnessfaciliteiten
- ✓ Gratis wandel- en fietsroutes
- ✓ Gratis WiFi

Bekijk archeologische vondsten van de Veluwe bij Museum Het Pakhuis in Ermelo.

129,00*
p.p.

3 dagen Groningen

9,0 Fantastisch

Termunterzijl | Groningen | Nederland

Hotel Restaurant Termunterzijl

3-daags halfpension arrangement

- ✓ Welkomstdrankje
- ✓ 2x overnachten
- ✓ 2x uitgebreid ontbijtbuffet
- ✓ 2x 3-gangen verrassingsdiner
- ✓ Gratis gebruik fitness en zwembad in Wagenborgen
- ✓ Gratis fles wijn bij vertrek
- ✓ Gratis parkeren
- ✓ Gratis WiFi

155,00*
p.p.

3 dagen Valkenburg

7,9 Goed

Valkenburg | Limburg | Nederland

Hotel Valkenburg by Mercure ★★★★★

3-daags logies ontbijt arrangement

- ✓ Welkomstkopje koffie/thee met vlaai
- ✓ 2x overnachten
- ✓ 2x uitgebreid ontbijtbuffet
- ✓ Gratis WiFi

Breng een bezoek aan de bruisende Pub Henry VIII, gelegen in het centrum van Valkenburg aan de Geul.

114,00*
p.p.

3 dagen Twente

7,9 Goed

Ootmarsum | Overijssel | Nederland

Hotel 't Wapen van Ootmarsum ★★★★★

3-daags halfpension arrangement

- ✓ Welkomstkopje koffie met Twentse krentenwegge
- ✓ 2x overnachten
- ✓ 2x uitgebreid ontbijtbuffet
- ✓ 2x 3-gangendiner
- ✓ 1x goed gevulde picknickzak
- ✓ Gratis 2x kopje koffie met likeur
- ✓ Gratis wandel-, fiets- en autoroutes
- ✓ Gratis parkeren
- ✓ Gratis WiFi

159,00*
p.p.

Boek via www.voordeeluitjes.nl/gw of bel naar **0900 66 777 88** (25 c/m).

Alle aanbiedingen zijn geldig t/m 31 juli 2023 (m.u.v. feestdagen). Let op: de vermelde prijzen zijn vanaf en kunnen verschillen per aankomstdatum. De prijzen zijn per persoon (p.p.), o.b.v. twee personen in een standaardkamer, excl. administratiekosten (1-3 personen € 14,50, 4+ personen € 24,50 per boeking) en stads- en toeristenbelasting. Kijk online voor de volledige voorwaarden. Prijs-, druk- en zetfouten voorbehouden.

96% van de klanten beveelt ons aan

Unieke & voordelige arrangementen

Méér dan 10 jaar de specialist

“Ik geniet enorm van hoe verbindend tuinieren kan zijn.”

Linkse onzin

Mijn raam staat open op een van de eerste redelijk warme voorjaarsdagen. Ik hoor de merel zingen, en zit genietend teksten te lezen voor dit magazine. Een gestage stoet wandelaars slentert voorbij over de stoep, richting het park waar we vlakbij wonen. Een paartje tortels zit overdreven fotogeniek te poseren in de boom in mijn voortuin. Ineens wordt deze voorstedelijke idylle bruut verstoord. “Wat is dit nu weer voor linkse onzin!”, brult een man, vlakbij mijn open raam. “Harrie, shhht, niet zo hard”, klinkt een tweede, ietwat geagiteerde vrouwenstem. “Waarom zou je nu weer eten kweken in je voortuin! Wat is dit voor armoede!”, klinkt, nu weet ik inmiddels, Harrie met een indrukwekkende bariton. “Maar schat, dat zijn toch prachtige radijsjes, en kijk, er staan heel gezonde rozen naast”. “Marie, praat geen onzin. In je voortuin zet je gewoon wat wintergroens, en misschien wat sierplanten. Eten kweken is voor boeren”.

Net als ik van plan ben mijn hoofd uit het raam te steken om Marie te vertellen dat ze Harrie niet zo over haar heen moet laten lopen, komt ze zelf ook tot die conclusie. “Harrie, gedraag je niet als een oude hork! Hoe meer eten je zelf kan kweken, hoe beter dat is voor het milieu. En op deze manier zien de mensen die hier langs wandelen tenminste hoe leuk dat eruit kan zien, in tegenstelling tot die strenge rijen boerenkool in jouw volkstuin. Daar inspireer je niemand mee”, klinkt het gedecideerd. Even is het stil. Ik wil eigenlijk heel graag even gluren naar hoe Marie en Harrie er uitzien, als ik een zachte bromstem hoor zeggen: “wil je graag dat ik rozen voor je kweek, Marie?”. De merel begint weer te zingen. “Ja schat, dat lijkt me fijn”.

Dit gesprek wilde ik met jullie delen. Ik geniet enorm van hoe verbindend tuinieren kan zijn. Iedereen heeft zo zijn eigen methodes en manieren, en wij van *Gardeners' World* zijn er om je te helpen tot jouw droomtuin te komen. Of je nu ‘als een boer’ zoals ik, radijsen kweekt in je voortuin, of gaat voor strakke heggetjes en wintergroen: geniet van dit heerlijke nummer. We hebben er jubelend aan gewerkt. En hoe kan het ook anders. De kleur buiten is terug, de vogels zingen – al dan niet verstoord – uit volle borst, en ik oogst mijn eerste radijsjes.

Liefs,

Anne

awieggers@fnl.nl

Anne is ook op Instagram te vinden via @anne_wieggers

INHOUD

april 2023

10

Op de cover

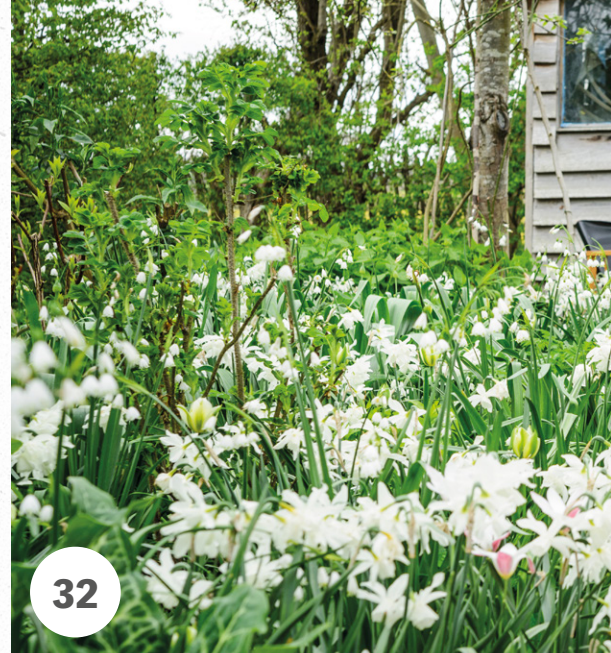
- 10 De lente barst los!
- 16 De schoonheid van dubbele tulpen
- 25 Aardbeien - de grote smaaktest
- 32 Ontwerptideeën voor een succesvolle kleine tuin
- 37 Kweekgids: 12 pagina's zaaien en kweken van groenten
- 56 Je tuin als ecosysteem
- 70 Succes verzekerd met bloeiende heesters
- 80 Veelzijdige varens
- 84 Lekker en goedkoop: oogsten uit de achtertuin
- 90 Groene weelde in de schaduw

70

56

32

Seizoen

- 10 **Wij zijn gek op april**
Het is een en al romantiek wat de klok slaat.
- 15 **The Full Monty**
Monty over de symbiotische relatie tussen tuinier en tuin
- 16 **Topkeuze**
Omarm de schoonheid en langdurige bloei van dubbele tulpen.
- 18 **Red de bij**
Tips van De Bijenstichting.
- 20 **Tuingast van de maand**
De hazelworm (*Anguis fragilis*).
- 22 **Vers uit de tuin**
Rekha kweekt bieslook.
- 25 **Een zomer lang aardbeien, deel 2**
Twaalf variëteiten beoordeeld op opbrengst, smaak en kweekgemak.

Groene school

- 32 **Grootse ideeën voor kleine ruimten**
Monty onthult zijn geheimen van een groots ontwerp voor een kleine ruimte.
- 37 **Verse groente kweken**
Alles wat je moet weten voor het kweken van groente.
- 50 **Ontwerp voor het leven**
Dit kun je doen om je tuin duurzamer in te richten.
- 56 **Waar moet ik beginnen? Deel 8**
Alan helpt je om je tuin als ecosysteem te zien.
- 61 **Vraag & antwoord**
We geven antwoord op de meestgestelde tuin vragen.

Volg @GardenersWorldNL
ook op Facebook, Pinterest
en Instagram

25

76

90

80

Inspiratie

- 70 Planten met een missie, deel 2**
Carol Klein laat je kennismaken met haar favoriete heesters.
- 76 Rondom het huis**
Yvette van Boven praat je bij over haar omvangrijke Ierse-tuinklus.
- 80 In het spoor van varens**
Rogier en Marieke nemen je mee in de wereld van de varens.
- 84 Groente uit de achtertuin**
Zelfs in een kleine tuin kun je volop groente, fruit en kruiden kweken.
- 89 Inheemse held**
Slanke sleutelbloem (*Primula elatior*) stelt zichzelf voor.
- 90 Koel & kalm**
Adam Frost maakt een plantenbak voor gevlekte schaduw.
- 93 Alles over kamerplanten**
De *Tillandsia xerographica*.

Aan de slag

- 100 Monty's maand**
- 103 Bloemen in april**
- 106 In de kas**
- 108 Groente & fruit**
- 110 De basis**
- 111 Algemene tuintaken**

En verder

- 6 Prikbord**
- 55 Puzzel en win**
- 113 Colofon**

Welkom

Lees hier alles over wat er deze maand te doen valt op tuingebied, nieuws, weetjes en nog veel meer ...

Fopwespen

Zweefvliegen zijn meesters in de vermomming. Ze lijken in hun geel gestreepte pak namelijk op wespen en andere stekers, maar zijn ongevaarlijk.

Sterker nog: ze zijn erg belangrijk voor het leven in je tuin. Veel zweefvliegen hebben larven die afval in grond, compost of rot hout eten. En de volwassen exemplaren vliegen behendig – in de lucht stilhangend als mini-kolibries – van bloem naar bloem om ze te bestuiven. Maak je tuin aantrekkelijk voor deze bestuivers en ze belonen je met mooie, gezonde bloemen en planten.

1 Pyjamazweefvlieg (*Episyrphus balteatus*)

Deze zweefvlieg dankt zijn Nederlandse naam aan zijn dwarsstrepen en V-hals die iets weghebben van een comfortabele pyjama. Hij heeft rode ogen en is 7 tot 12 mm lang. Deze zweefvlieg komt algemeen voor en een graag geziene gast in tuinen, want de larven storten zich vol overgave op bladluizen.

2 Bessenbandzweefvlieg (*Syrphus ribesii*)

Denk je aan een 'standaard' zweefvlieg, dan komt deze waarschijnlijk het meest in de buurt. Hij komt algemeen voor en is te herkennen aan de dikke, zwarte strepen op het achterlijf, die de gele strepen op een snorretje doen lijken. Hij is circa 12 mm lang. Ook de larven van deze zweefvlieg eten luizen.

3 Blinde bij (*Eristalis tenax*)

Nee, dit is geen honingbij, maar een stevige en luidruchtige imitator. En blind is hij ook zeker niet. Zijn grote ogen lijken op die van darren, maar hij heeft geen voelsprieten of stuifmeelzakjes – een bij heeft die wel. Hun larven kunnen leven in vrijwel zuurstofloos, stilstaand en vervuild water dankzij een soort snorkel waardoor ze kunnen ademen. Daar hebben ze de naam 'rattenstaartlarve' aan te danken.

4 Terrasjeskommazweefvlieg (*Eupeodes corollae*)

Door zijn naam lijkt dit vooral een terrasliefhebber te zijn, maar je vindt deze zweefvlieg in allerlei soorten omgevingen. Ze kunnen ver vliegen en worden zelfs soms op open zee aangetroffen. Het vrouwtje legt haar eitjes graag in bladluizenkolonies, zodat de larven meteen te eten hebben na het uitkomen.

5 Hommelreus (*Volucella bombylans*)

Is dit een hommel? Nee, maar deze grote, wollige zweefvlieg lijkt er sterk op. Binnen deze soort zijn zelfs subsoorten die allemaal verschillende hommelsoorten nabootsen. Hij legt zijn eitjes in hommelnesten en zijn larven voeden zich vooral met dood materiaal.

Lok zweefvliegen met deze planten

Bijenbrood (*Phacelia tanacetifolia*)

Phacelia is niet alleen een goede groenbemester, maar ook een enorme magneet voor bestuivende insecten, met name zweefvliegen. Deze, ongeveer 70 cm hoge eenjarige plant bloeit tussen juli en september met fraaie, gekrulde trossen met lila-blauwe bloemen.

Voorjaarsanemonen

Diverse voorjaarsanemonen staan nu in bloei, zoals bosanemonen (*Anemone nemorosa*) en oosterse anemonen (*A. blanda*). De bloembollen vormen een tapijt op kale grond en ze bloeien in het voorjaar in kleuren van wit tot roze en paars. Ze zorgen vroeg in het seizoen voor voedsel voor zweefvliegen.

Venkel (*Foeniculum vulgare*)

Venkel is niet alleen een smakelijke plant, maar hij krijgt ook later in de zomer platte bloemschermen met goudgele bloemen. En planten met bloemschermen zijn topfavoriet bij zweefvliegen! Maar ook vogels hebben er plezier mee, want die eten de zaden maar wat graag.

Agenda | De leukste tuinevents van deze maand

Rotsplantenmarkt

Wanneer: 15 april (10:00 - 16:30 uur)

Waar: Botanische Tuinen Universiteit Utrecht

Info: www.uu.nl/agenda/rotsplantendag

Tijdens de Nationale Rotsplantendag op 15 april organiseert de Nederlandse Rotsplanten Vereniging (NRV) haar jaarlijkse voorjaarsmarkt; de grootste in Nederland! De uitgebreide rotsplantenmarkt is bekend tot over de grenzen en trekt jaarlijks veel bezoekers. Hier vind je een enorm aanbod rotsplanten. De Rotsplantendag is zowel voor de beginnende als de doorgewinterde rotstuiner de start van het seizoen. De verkopers zijn topkwekers op rotsplantengebied én enthousiaste liefhebbers die je graag adviseren.

De rotstuinexpert bij de Botanische Tuinen, Marloes Adamse, geeft daarnaast op deze dag een drietal rondleidingen door de grootste rots-tuin van Europa. Op de website vind je hierover meer informatie. Voor de entree heb je een ticket nodig van de botanische tuin. Leden van de NRV hebben op vertoon van hun ledenpas met maximaal één introductie gratis toegang.

Lentemarkt

Wanneer: 22 april (10:00-17:00 uur)

Waar: De Boschhoeve, Wolfheze

Info: www.boschhoeve.nl

Wie inspiratie wil opdoen voor het nieuwe tuin-seizoen kan op 22 april tijdens de Lentemarkt op De Boschhoeve in Wolfheze haar of zijn hart ophalen. In de tuinen zorgen duizenden bloeiende tulpen, bosanemonen, kievitsbloemen en narcissen in combinatie met vroeg bloeiende heesters voor een waar voorjaarspektakel. En binnen in de grote schuur kun je heerlijk snuffelen tussen de vele groente- en bloemenzaden, dahliaknollen, tuingereedschap van Sneeboer, gieters, bleekpotten en nog veel meer. Traditiegetrouw zijn er gastkwekers aanwezig met (historische) bollen en knollen, primula's, heem- en rotsplanten. Bij de theeschenkerij kun je terecht voor een kop thee of koffie met wat lekkers. De toegang is gratis.

Tuinenroute

Wanneer: vanaf half april

Waar: Noordoostpolder, Flevoland

Info: websites van de deelnemende tuinen

Vanaf half april is de jaarlijkse Tuinenroute binnen de Tulpenroute in de Noordoostpolder. De eigenaren van drie prachtige boerderij-tuinen openen in de weekenden hun poorten: De Stekkentuin in Espel (destekkentuin.nl), De Pegasushof in Bant (pegasushof.nl) en Het Zwaluwshuis in Ens (hetzwaluwshuis.nl). Je kunt hier volop genieten van de duizenden voorjaarsbollen in allerlei kleuren. Naast de honderden helleborussen die nog steeds bloeien, voorzien inmiddels ook veel andere vroegbloeiende vaste planten, heesters en bomen de tuinen van kleur.

De tuinen zijn geopend van 14 t/m 16 april, 21 t/m 23 april en 28 t/m 30 april tussen 10:00 en 17:00 uur. Check voor info en entree-prijzen de websites van de deelnemende tuinen.

Nationale Zaaaidag 2023

De Nationale Zaaaidag op 22 april is dit jaar extra bijzonder, want het is alweer de tiende keer dat deze dag gehouden wordt! De Bijenstichting en Stichting Bijenvrienden roepen voor deze dag iedereen – gemeenten, boeren, scholen en natuurlijk jou – op om bloemstroken aan te leggen. Met z'n allen maken we zo een bloemenlint voor bijen. Doe je ook mee? Op sociale media kun je met de hashtag #zaaiendoetzoemen delen wat jij doet voor de bijen en anderen inspireren om hun omgeving ook bijvriendelijk te maken. nationalezaaidag.nl

Oproep | Weinig ruimte, toch een moestuin?

Heb jij een kleine tuin of balkon en kweek je graag groente en fruit? Dan horen we graag van jou! Op de redactie van *Gardeners' World* zijn we alweer druk bezig met het maken van een nieuwe speciale uitgave, over moestuinieren als je weinig ruimte hebt. En jij kunt meehelpen om andere lezers te inspireren! Daarvoor willen wij graag weten wat jouw oplossingen zijn voor het kweken van voedsel in kleine ruimten. Laat het ons weten door voor 1 mei 2023 een mail te sturen (eventueel met een foto erbij) naar redactie@gardenersworldmagazine.nl, o.v.v. 'Kleine eetbare tuin'.

IN JOUW TUIN

Wil jij iets vertellen
over jouw tuin? Ga naar
[gardenersworld
magazine.nl/jouw-tuin](http://gardenersworld
magazine.nl/jouw-tuin)
en stuur ons jouw
verhaal.

In de tuin van ...

Anja van der Bolt

uit Vlierden

Ongeveer acht jaar geleden kregen wij de mogelijkheid om mijn ouderlijk huis mét tuin over te nemen. Het huis is uit de jaren 70 en ook de tuinaanleg is en was daarop gebaseerd.

We hebben de tuin aangevuld met cottage-achtige beplanting en sommige mooie planten uit de oude tuin laten staan, waardoor de tuin al veel ouder oogt.

De tuin bestaat uit verschillende hoeken met veel zon

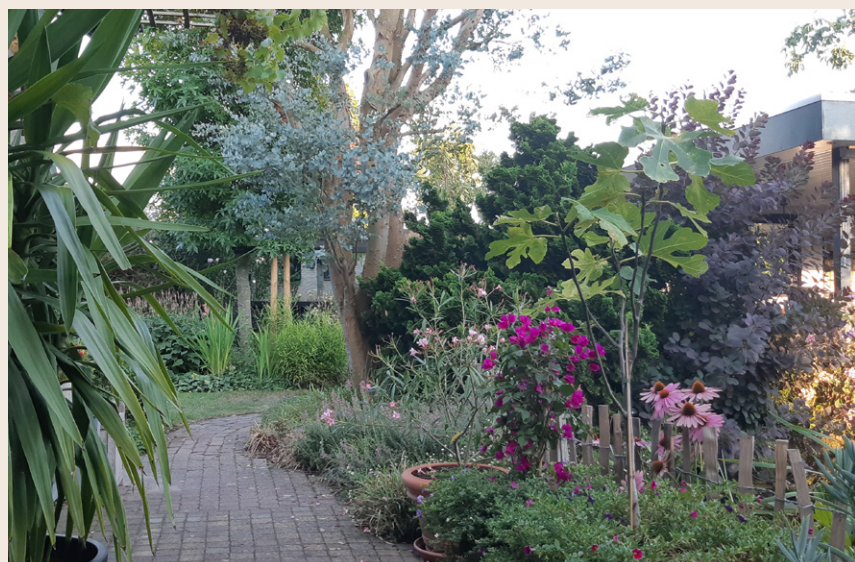
en plekken waar maar weinig zon komt. Dat zorgt voor een uitdaging qua beplanting. We zijn dan ook nog steeds bezig met het planten en verplanten om de tuin zo mooi mogelijk te maken het hele jaar rond.

Het meest trots ben ik op het feit dat dit vroeger de tuin was van mijn vader en moeder en zij altijd met hart en ziel hierin gewerkt hebben. Ik kan dit nu voortzetten en de tuin nog mooier maken.

“ Ik ben er het meest trots op dat dit vroeger de tuin was van mijn vader en moeder waarin zij altijd met hart en ziel gewerkt hebben. ”

*“Zij lacht naar mij, ik lach naar haar,
en het is voorjaar, en het is voorjaar.
Het maakt niet uit, al raak ik al mijn tanden
kwijt, want het is lente, lente voor altijd.”*

Peter de Koning

Wij zijn gek op *april*

Deze pagina's zijn normaal gesproken al één grote liefdesverklaring, maar deze maand doen we er nog een schepje bovenop. De groeispurten zijn ingezet, de vogels verzamelen vol overgave hun nestmateriaal, de bijen ontwaken, de knoppen barsten open en de jongetjeskonijnen kijken op die heel speciale manier naar de meisjeskonijnen. En daardoor weten we het zeker: de lente is gearriveerd!

April is voor ons de maand van de liefde, dus is het een en al romantiek wat de klok slaat. Om de woorden van Peter de Koning maar eens vrijelijk te gebruiken: het is niet alleen lente in de ogen van de tandartsassistente.

STER VAN DE MAAND

Myosotis sylvatica (bosvergeet-mij-nietje)

Misschien wel de meest openlijk romantische bloem die er bestaat. Niet zozeer om botanische redenen, maar gewoon vanwege de naam. Alleen de meest afgestompte geesten laten zich onberoerd door haar aanblik. Een verstopt vergeet-mij-nietje in een oud boek roept een beeld op van blijvende liefde, net als een bosje bloemen dat door het raam van een vertrekkende trein wordt geschoven, of geliefden die vanwege hun afkomst eigenlijk niet bij elkaar mogen zijn (en stiekeme kusjes delen in een steegje), een paar dat hand in hand loopt in de lentezon en even stopt om de bloemen te plukken. Je snapt het wel ...

Gemakkelijk te kweken – in de meeste tuinen zaaien vergeet-mij-nietjes zichzelf vrijelijk uit. Haal de planten weg als ze verbleken en schimmelig worden.

Hoogte x Breedte 30 cm x 30 cm

ORANJE BOVEN

Een van onze meest favoriete tulpen, samen met de donkere en begeerlijke 'Queen of Night'. Je zou verwachten dat een plant die 'Ballerina' heet nogal springerig en tutu-achtig is, maar dit is een ballerina waarmee niet te spotten valt. Ze is pittig, fel, sterk en zorgeloos. Het oranje past perfect bij de ontlukkende lente en de vertrekkende winter.

Tulipa 'Ballerina'

Plant bollen in het najaar, maar niet te vroeg. In november is het beste. Uitstekend geschikt voor de border of in grote bakken.

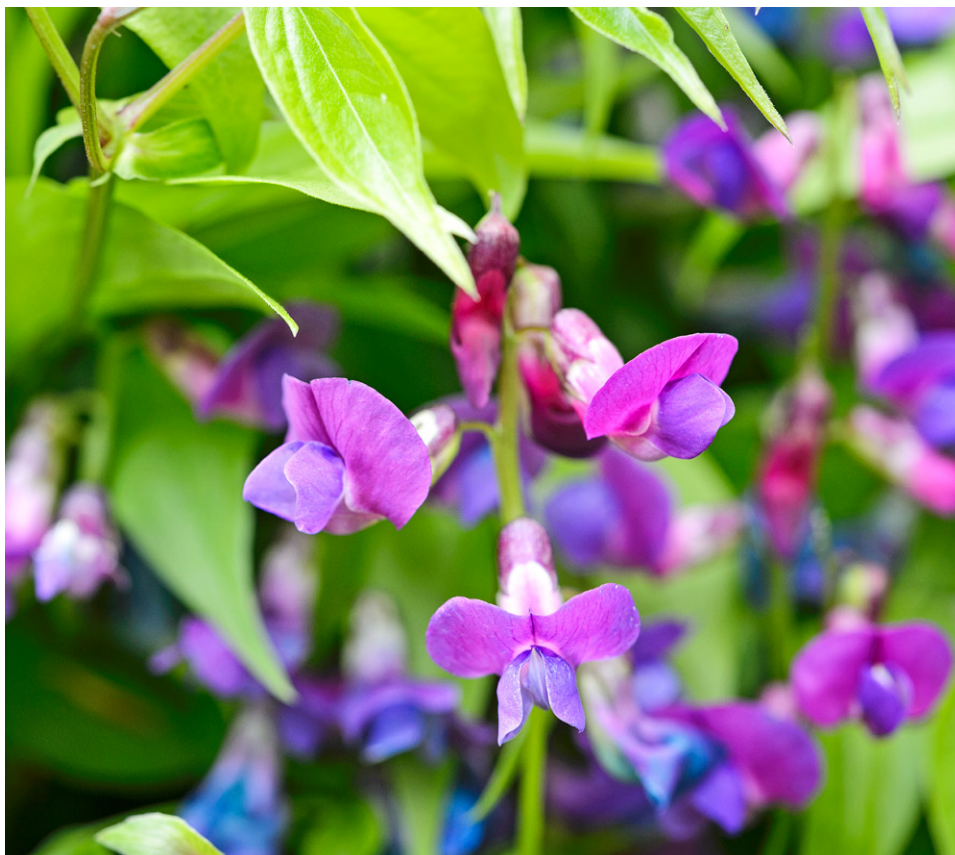
H x B 40 cm x 10 cm

HET VOORJAAR PRONKT

De voorjaarslathyrus is een van de vroegste pronkerwten. Met een paar van deze planten in je border begint jouw voorjaar lekker vroeg. De kenmerkende vorm van de bloemblaadjes lijken lijken op een hoedje van een chaperonne. In onze romantische thema van april houdt zij een oogje in het zeil en zorgt ervoor dat het feestje keurig verloopt en dat niemand meegesmokkelde wodka in de vruchtenbowl doet.

Lathyrus vernus

In tegenstelling tot andere pronkerwten klimt deze niet. Verdwijnt tegen juli weer in de grond, dus plant met laatbloeiende vaste planten, anders heb je een leegte. **H x B** 45 cm x 45 cm

FOTO'S: PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

ROZE BUBBELS

Wat een naam voor onze lofzang op de liefde in april! Elfenbloemen staan bekend om hun prachtige bloemen, die als felgekleurde spinnen aan fraaie wuivende stelen hangen. Om het plaatje compleet te maken zijn de nieuwe bladeren bezaaid met rode en paarse patronen.

Epimedium 'Pink Champagne'

Overwegend groenblijvend. Knip oude bladeren in het voorjaar terug om het nieuwe loof te laten schitteren.

H x B 40 cm x 30 cm

INNIGE VERSTRENGELING

In de bloementaal staan clematissen voor verlangen en kattenkwaad, dus 'Mayleen' zou wel eens het vervolg kunnen zijn op het Dolly Parton-liedje over Jolene (die, zoals je je zult herinneren, niet alleen 'vlammende lokken kastanjebruin haar' had, maar ook een glimlach 'als een lentebries'). Echter, wij denken dat Mayleen daar veel te lief en aardig voor is. Ze zou nooit proberen Dolly's man af te pakken – maar ze kan het wel.

Clematis 'Mayleen'

Een Montana-clematis, dus vroegbloeiend en zeer groeikrachtig. Snoei direct na de bloei om te voorkomen dat hij te groot wordt. **H x B** 7 m x 3 m

WILDE LIEFDE

Weinig geliefden kunnen een weide weerstaan. Hoog gras geeft wat beschutting, wilde bloemen zorgen voor perfecte (zij het kortstondige) romantische boeketten en er is niets fijner dan door een weide rennen als de zon ondergaat. Camassia's zijn fantastische planten om te verwilderen in gras, maar, opgepast, ze geven de voorkeur aan vochtigere grond, dus misschien is naast camassia's niet de beste plek om een kleedje uit te spreiden.

Camassia leichtlinii 'Caerulea'

Plant bollen in het najaar. Vermeerder uit zaad of graaf de bollen in de zomer op.

H x B 1 m x 20 cm

The Full Monty

De relatie tussen tuinier en tuin is symbiotisch, zegt **Monty**, en ze moeten allebei veranderen om hun evenwicht en veerkracht te behouden.

FOTO: JASON INGRAM

Een van de meest charismatische mensen die ik ooit heb ontmoet was Dame Elisabeth Murdoch. In december 2006 filmde we haar tuin net buiten Melbourne, als onderdeel van mijn serie *Around the World in 80 Gardens*. Toen we vroeg in de ochtend aankwamen, hoorden we een krachtige stem vanachter een heg: "Hallo! Ik kom zo bij je". Het was de 98-jarige Dame Elisabeth die net klaar was met haar ochtendduik – zonder hulp en zonder toezicht. Een paar minuten later voegde ze zich bij ons met de energie en het enthousiasme van een van haar 47 achterkleinkinderen. Ze was een charmante gangmaker met een krachtige persoonlijkheid. En hoewel haar zoon Rupert Murdoch op het hoogtepunt van zijn macht en bekendheid was, kreeg je het gevoel dat hij in dat huis, onder haar matriarchale gezag, niet 's werelds rijkste en meest besproken mediamagnaat was, maar – om met *Monty Python's Life of Brian* te spreken – een heel ondeugende jongen.

De tuin was in de afgelopen tachtig jaar door haar aangelegd en het resultaat was spectaculair. Het was heel bijzonder om rondgeleid te

“We zijn samen opgegroeid – ouders, kinderen en tuin, van begin tot volwassenheid.”

worden door een tuin die zo lang onafgebroken door dezelfde persoon was onderhouden. Dit, in combinatie met de zon en het klimaat van Melbourne, betekende dat de bomen die zij op haar negentiende had geplant (toen zij en haar man er in 1928 kwamen wonen) nu enorme reuzen waren. Zo langdurig was haar relatie met die plek en alles wat er groeide.

Dame Elisabeth stierf elf jaar geleden op 103-jarige leeftijd en in de loop der jaren heb ik vaak aan haar en haar tuin gedacht. De generatie tussen begin jaren tachtig en ongeveer tien jaar geleden kocht een huis om die later met winst door te verkopen. Het concept van een tuin als levenslang project werd nooit overwogen of in praktijk gebracht. Elk artikel uit die tijd – en er waren er veel, een flink aantal van mijn hand – was gericht op het aanleggen van een tuin waarvan je kon genieten gedurende de paar jaar dat je er zou wonen. Hij zou de schoonheid en de

waarde van je pand verhogen wanneer je het ging verkopen in de komende vijf jaar of zo. Nou, ik woon niet in een 'pand'. Ik woon in een huis. Ik heb geen idee wat het waard is, en het kan me niet schelen, want ik ben niet van plan het te verkopen. De waarde ervan voor mij wordt gemeten in liefde en familie. Mijn relatie ermee is even evolutionair en vormend geweest als mijn relatie met mijn kinderen. We zijn allemaal samen opgegroeid: ouders, kinderen en tuin, van het prille begin tot volwassenheid. Ik heb nu kleinkinderen die in de tuin spelen. Er liggen hier zeven van onze geliefde honden en drie katten begraven. Al onze levens zijn onlosmakelijk verbonden met deze plek. Weggaan zou mogelijk zijn, maar moeilijk, heel moeilijk.

Vanuit tuinbouwkundig oogpunt zijn er twee aspecten van een langdurige relatie met een tuin – en daarmee bedoel ik minstens 25 jaar – die ik pas in de loop der jaren begon te begrijpen of waar ik zelfs maar over nadacht. Het eerste en meest voor de hand liggende is dat bomen groeien. Plant een loot van 90 cm hoog en binnen tien jaar is het een stevige jonge boom, in twintig jaar waarschijnlijk zo groot als je je had voorgesteld en in dertig jaar, voor veel soorten, praktisch volgroeid in hoogte, zo niet in omvang. Dat maakt allemaal niet uit als je elke tien jaar verhuist, maar op Longmeadow zijn we nu al zo'n vijf jaar bezig met het verwijderen van bomen en grote takken. En we moeten dat de komende vijf jaar blijven doen om de andere bomen en de rest van de tuin licht en ruimte te geven.

Het tweede aspect is dat we tussen het snelle werk van de make-over en – aan de andere kant van het spectrum – de eerbied voor erfgoedtuinen vergeten dat tuinen moeten veranderen als ze hun vitaliteit willen behouden als onderdeel van een huis in plaats van als kunstmatige voorstelling. Die verandering is creatief en helemaal niet erg – ook al betekent het dat je afscheid moet nemen van delen van de tuin of groepen planten waar je van hield.

Het echte leven beweegt en verandert, zodat het zijn evenwicht kan bewaren, en mettertijd steeds meer. Hoe ouder je bent, hoe meer, niet hoe minder, je verandering moet omarmen.

Monty

'Foxtrot'

De wit met roze tinten worden dieper als de bloemen ouder worden. Vroege tulp. **Hoogte x Breedte** 30 cm x 10 cm

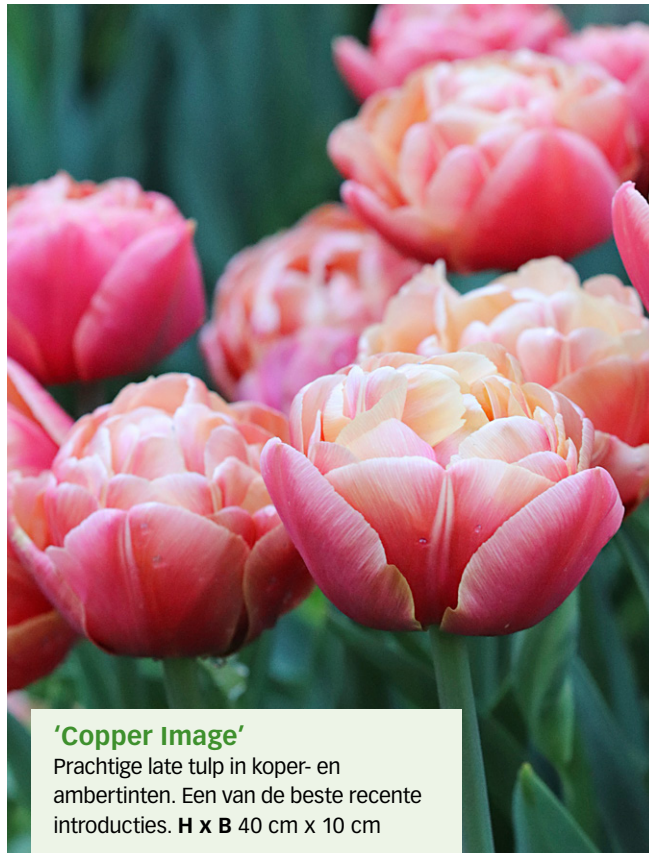
'La Belle Époque'

Zeer fraai gekleurde late tulp in perzikinten en roze. **H x B** 40 cm x 10 cm

'Carnaval de Nice'

Een heerlijk geurende late tulp van zuiver wit met levendige rode franjes. **H x B** 40 cm x 10 cm

'Copper Image'

Prachtige late tulp in koper- en ambertinten. Een van de beste recente introducties. **H x B** 40 cm x 10 cm

Dubbele tulpen

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Bloei												

'Angelique'

Deze late tulp, die op een aardbeienijsje lijkt, bloeit lang en staat stevig op zijn steel. **H x B** 45 cm x 10 cm.

Topkeuze

Dubbele tulpen

Het is tijd om de schoonheid en langdurige bloei van deze opvallende tulpen te omarmen.

Sinds de eerste dubbelbloemige tulpen in de jaren 1580 in Nederland verschenen, hebben tuiniers er een hekel aan! De achttiende-eeuwse botanicus John Hill schreef dat de meeste tuiniers "een hekel hebben aan dubbele tulpen [en hun] rafelige veelheid aan slecht gevormde bloemblaadjes". Zelfs redelijk recent, in 1929, meldde *The Book of The Tulip* dat het verdubbelen van een tulp de "mooiste en meest kenmerkende kwaliteiten" ervan teniet deed.

Deze opmerkingen hadden betrekking op de vroegbloeiende soorten die, lang geleden, zulke zwakke stelen hadden dat hun zware koppen gewoon knakten. Toen er later dubbelbloemige tulpen werden ontwikkeld met sterkere stelen die de bloemen goed omhoog hielden, en er ook vroege dubbelbloemige tulpen kwamen met stevigere stelen, begonnen de meningen te veranderen – zodanig dat de rood-witte 'Carnaval de Nice' werd beschreven als een combinatie van "glans, formaliteit en zelfs humor in zijn glorieuze gestreepte dubbele bloemen".

Nu leven we in een tijdperk waarin altijd iemand wel iets mooi vindt en zijn er heel veel late dubbelbloemigen die in april en mei bloeien. Maar wat maakt dubbele tulpen, afgezien van hun late waardering, zo bijzonder? Ze bloeien langer, in sommige gevallen veel langer dan enkelbloemige soorten. En dat waarderen we allemaal.

■ **Standplaats** Misschien het beste in potten waar je optimaal kunt genieten van hun prachtige vormen, maar ze staan ook mooi in borders.

■ **Planten** Poot de bollen in november, later dan andere voorjaarsbollen. Plant de bollen 13-15 cm diep, 5-7 cm uit elkaar, in de volle zon.

■ **Verzorging** Om te voorkomen dat bollen door dieren worden opgegraven, kun je fijnmazig gaas over de grond leggen.

Bijenportret

De gewone viltbij

Viltbijen komen voor in Europa, Afrika, delen van Azië, Japan en Noord- en Zuid-Amerika. In totaal bestaan 118 soorten waarvan slechts vier soorten in Nederland voorkomen. Het zijn gedrongen bijen, meestal zwart met witte viltachtige haarvlekken. Hun naam danken ze aan deze vlekken. Viltbijen behoren tot de koekoeksbijen: het vrouwtje maakt zelf geen nest, maar legt haar eieren in nesten van andere bijen.

De gewone viltbij komt alleen voor in Europa. In Nederland is deze bij bijna overal wel te vinden. De bij bevindt zich in hetzelfde leefgebied als de zijdebij. Dat is op open, droge terreinen, bij schorren, heidevelden, uiterwaarden

en afgravingen. Deze bij parasiteert bij meerdere soorten zijdebijen. Het vrouwtje speurt vlak boven de grond of langs steilwandjes naar nesten van zijdebijen. Zijdebijen bekleden hun nestwand, daar danken zij hun naam aan. Ze doen dat door uit hun Dufourklier een substantie uit te scheiden. Die verspreiden ze met hun tong en vermengen het met andere stoffen uit de kaakklier. Als deze substantie opdroogt vormt dat een dunne, waterdichte, zijdeachtige laag. In totaal zijn er twee lagen met daartussen een kleine tussenruimte. In die tussenruimte legt het vrouwtje van de gewone viltbij snel een eitje, zodat die niet door de zijdebij wordt ontdekt.

Uit het ei komt een larve. Deze heeft lange, scherpe kaken. Aan het achterend zitten twee uitsteeksels waarmee de larve zich kan voortbewegen. Deze larve gaat op zoek naar de larve van de zijdebij die meteen wordt vernietigd.

Als er in dezelfde nestholte meer koekoekslarven van de gewone viltbij aanwezig zijn dan vechten ze met elkaar tot slechts één overleeft. Vervolgens voedt die larve zich met het voedsel dat is verzameld door de vrouwelijke zijdebij.

Daarna verpopt de larve zich en overwintert als pop. In de volgende zomer verschijnt een volwassen bij en begint het proces opnieuw.

Red de bij

Doe mee met de Nationale Zaaiday en zaai het insecten-zadenmengsel.

10% korting op het insectenmengsel

Bestel het insectenmengsel van de Bijenstichting met de code GW2023 en ontvang 10% korting.
www.bijenlintshop.nl

Tips van de Bijenstichting

Bijen en tuinen

De gewone viltbij is niet kieskeurig qua voedsel, maar is als koekoeksbij afhankelijk van diverse zijdebijen voor de voortplanting. Vele van deze zijdebijen zijn vrij zeldzaam en daarom is deze bij óók vrij zeldzaam. Toch kun je hem in je tuin aantreffen als daar ook een van de zijdebijen voorkomt.

De zijdebijen maak je blij met planten als: boerenwormkruid, honingklaver, echte kamille, duizendblad en diverse composieten. Het insecten-zadenmengsel van de Bijenstichting bevat deze soorten en nog vele andere inheemse soorten die

waardevolle voedselplanten voor bijen, vlinders en zweefvliegen zijn.

Nationale Zaaiday

Stichting Bijenvrienden en de Bijenstichting roepen voor het tiende jaar particulieren, gemeenten, agrariërs, scholen en andere grondbezitters op om bloemstroken aan te leggen zodat er één groot bloemenlint voor bijen ontstaat. Zo kunnen we met elkaar de leefomgeving van bijen verbeteren!

Zaai het insecten-zadenmengsel of andere zaden tijdens de Nationale Zaaiday op 22 april. Zie www.nationalezaaidag.nl.

Kamille is een waardevolle voedselplant voor bestuivers.

De Bijenstichting

zet zich in voor bijen en beschermt ze tegen uitsterven. Via cursussen, workshops en open dagen leer je alles over bijen. Je kunt ook altijd een kijkje komen nemen in de demonstratietuin in Vorden, waar met veel vrijwilligers gewerkt wordt aan de bloemenborders. Iedere maand geeft de Bijenstichting ons de perfecte tips om onze tuinen nog natuur- en bijvriendelijker te maken.

www.bijenstichting.nl

Tuingast

van de maand

April is een spannende maand in de tuin. Vogels zoals mezen, merels en roodborstjes zitten volop in hun broedseizoen, samen met allerlei insecten zoals hommels, zweefvliegen en vlinders. Onze vijvers zitten vol kikkervisjes en we kunnen zelfs het varkensachtige gesnuif van egels horen die 's nachts paren.

Weersta de verleiding om op te ruimen: lang gras, samen met onkruid als paardenbloem en zuring, levert voedsel voor veel nachtvlinders, waarvan de rupsen voer zijn voor dieren hogerop in de voedselketen. Meer rupsen in je tuin lokken meer vogels en egels. En zo kun jij nog jarenlang vooruit met vogelgezing en nachtelijk gesnuif in je oren.

Dit kun je tegenkomen

Hazelworm, *Anguis fragilis*

De hazelworm is een pootloze hagedis die in Nederland en België voorkomt. In Nederland is hij overigens een stuk zeldzamer dan in België. Hij lijkt op een slang, maar hij heeft een tong met een inkeping in plaats van een gevorkte tong. En hij kan knippen (slangen hebben geen oogleden). Volwassen dieren kunnen ongeveer 50 cm lang worden en zijn goudbruin van kleur. De vrouwtjes hebben donkere markeringen langs hun zijden.

De gemakkelijkste manier om te zien of er hazelwormen in je tuin zijn, is om op een zonnige plek golfplaten of oude dakpannen over lang gras te leggen, waar de dieren zich onder koesteren om op te warmen. Controleer eronder om te zien of er bezoekers zijn geweest.

De paring vindt plaats vanaf mei en duurt tot tien uur. Ongeveer drie maanden later komen de eitjes uit in het lichaam van het vrouwtje en 'baart' ze tot twaalf levende

Hoor jij deze maand een kneu zingen?

jongen. De jongen zijn slechts vier centimeter lang.

Kijk ook uit naar ...

■ Gierzwaluwen (*Apus apus*). Deze arriveren vanaf half april en zijn te herkennen aan hun krijsende roep.

■ Kneu (*Linaria cannabina*). Een kleine vink met een golvende vlucht. Mannetjes hebben rode markeringen, terwijl vrouwtjes doffer bruin zijn.

■ Roodwitte celspin (*Dysdera crocata*). Een grote paarsbruine spin, te vinden in schuurtjes en overal waar hij zich kan voeden met pissebedden.

“De hazelworm is geen slang, maar een pootloze hagedis.”

Vers uit de tuin

Het is voorjaar en **Rekha** kan haar geluk nauwelijks op. Ze begint met het buiten uitplanten en heeft een recept voor heerlijke kaas- en bieslookstengels.

April is een maand die gonst van verwachting. De lentezon heeft de kracht om elk winterslapend wezen wakker te schudden, inclusief mijzelf.

De geluiden van een nieuw seizoen zijn overal: bijen zoemen van boterbloem tot paardenbloem, roodborstjes tijlpen opgewonden over de pas omgewoelde grond en kinderen giechelen als ze in de plassen van naburige percelen plonzen. Het zijn deze geluiden en taferelen die deze maand een glimlach op mijn gezicht toveren.

En waar hoop ik het meest op? Wat dit groeiseizoen zal brengen. Ik kan alleen maar hopen dat de tuingoden mijn perceel de hele zomer van zon zullen voorzien. Tijd voor mij om mijn aandacht te richten op mijn volkstuin.

Er zijn veel zaden om te zaaien, maar er is nog meer om uit te planten. De kas staat vol met groenteplanten in potten die wachten om de grond te raken en wortel te schieten. Zelfs mijn buurplanten zijn klaar om uit te planten. En voordat ik het vergeet, ik heb dit jaar dah-

Paardenbloemen zijn rijk aan stuifmeel en nectar en dus belangrijk voedsel voor bijen.

liaknollen. Wie weet vind ik deze snijbloem wel leuk in combinatie met mijn groenten en ik zal jullie later dit jaar zeker op de hoogte houden van deze nieuwe ontwikkeling.

En ja, ik weet dat april een regenmaand is. Maar je weet dat mijn glas altijd halfvol is. En laten we niet vergeten, aprilse regen belooft voor mei de grootste zegen – hoera!

Zo kweek ik bieslook

Ik heb slechts één keer bieslook uit zaad gekweekt en dat was ongeveer tien jaar geleden. Sindsdien hebben ze zichzelf vrolijk uitgezaaid en zich overal vermenigvuldigd waar het gevallen zaad had besloten wortel te schieten. In plaats van in het voorjaar zaden in potten te zaaien, heb ik de vorige herfst een plek in het kruidenperk vrijgemaakt en ze direct op deze plek gezaaid. In maart daarna ontkiemden de zaden en in april had ik volop smakelijke blaadjes tussen mijn venkel, oregano en roodgeaderde zuring.

Bieslook is een invasieve plant, dus houd hem in toom door een deel van de uitgebloeide bloemen te verwijderen. Doe dit in de nazomer, nadat ze de bestuivers in hun behoeften hebben voorzien.

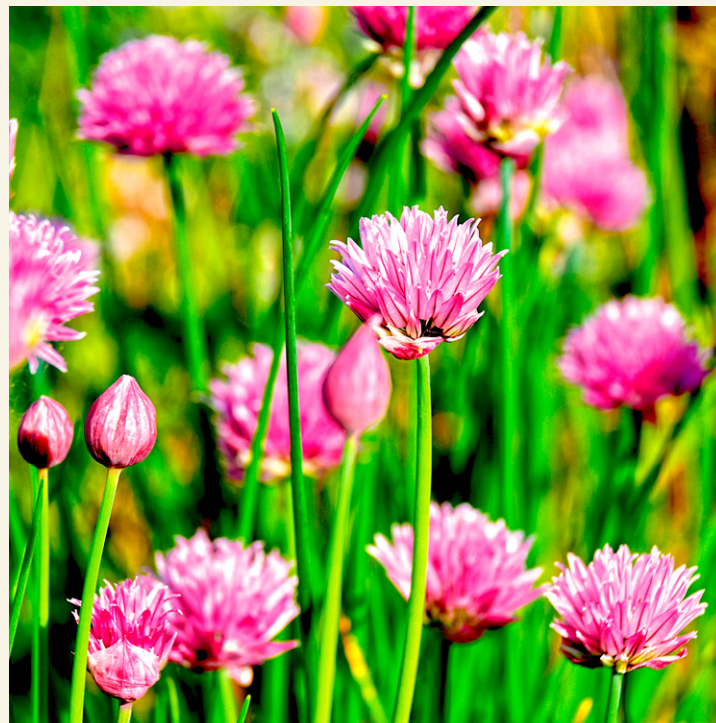
Maart is een goede maand om groepen opkomende bieslookplanten te delen en ze op hun nieuwe plek te zetten. In april geniet ik van hun jonge groei en laat dan de rest bloeien. Hoewel bestuivers worden

aangetrokken door de opvallende paarse bloemhoofdjes bovenop elk delicaat groen blad, zijn het de bladeren waar ik fan van ben, vooral als ze rauw worden gesneden en toegevoegd aan aardappelsalades. Maar wist je dat de opkomende bloemknoppen ook nuttig en lekker zijn? Week verse bloemknoppen in witte wijnazijn en binnen enkele weken heb je een heerlijke, aromatische paarse azijn die je toevoegt aan saladedressings.

PROBEER OOK

Een andere soort die ik graag kweek is **Chinese bieslook**. Die heeft een breed plat blad en produceert prachtige kleine, witte bloemhoofdjes.

Mijn laatste aanwinst, nadat ik afgelopen herfst zaden heb gezaaid, is de sierui **Allium nutans**. Deze komt oorspronkelijk uit Noordoost-Azië, wordt 60 cm hoog en heeft blauwe ster-vormige bloemen.

BOVEN Bloemknoppen van bieslook kun je in de keuken gebruiken. **RECHTS** Rekha laat een paar bloemknoppen zitten voor bestuivers.

TIP

Zet vlak voor het zaaien van wortelen potten bieslook in de buurt van die plek, zodat de scherpe geur de wortelvlieg kan afschrikken.

Kaasstengels met bieslook

Deze lekkere snack voor tussendoor krijgt een uientwist door de bieslook.

VOOR 4-6 PERSONEN

- 185 g bloem
- ¼ theelepel mosterdpoeder
- ½ theelepel paprikapoeder
- 115 g gezouten boter, in blokjes
- 30 g verse bieslook, fijngehakt
- 75 g geraspte belegen kaas
- 25 g geraspte pecorino
- 1 eierdooier

BEREIDING

- 1** Meng de bloem, mosterdpoeder en de paprikapoeder door elkaar.
- 2** Voeg de boter toe en maak er een kruimelig mengsel van. Strooi de bieslook en de kaas erbij, en meng tot alles gelijk verdeeld is.
- 3** Voeg de eierdooier toe en meng tot alles bindt. Gebruik een beetje water als het mengsel te droog is. Dek het deeg af en laat het een half uur rusten in de koelkast.
- 4** Verwarm de oven voor op 190 °C terwijl je het deeg uitrolt tot een dikte van 3 cm. Snijd het in repen van ongeveer 15 cm lang en 1 cm breed.
- 5** Leg de stengels op een met bakpapier beklede bakplaat en bak ze gedurende 20 minuten. Als ze gaar zijn, leg ze dan op een rooster. In een luchtdichte verpakking zijn ze vier dagen houdbaar.

Te doen in de moestuin in april

ZAAIEN

- **Kapucijners** Week 'Blauwschokker'-zaden een nacht in water en zaai ze de volgende dag uit. Dit zou muizen afschrikken, omdat die liever droge zaden eten.
- **Pastinaken** Zaai 'Tender and True'-zaden in de warme aprilgrond. Doe dit op een windstille dag, zodat de dunne zaadjes niet wegwaaien.
- **Pompoenen** Zaai 'Sweet Dumplings' in de kas, in potjes van 9 cm met turfrijke potgrond. Na de laatste vorst plant je ze uit in humusrijke grond.
- **Suikermais** Zaai 'Swift'-zaadjes in diepe rootrainers in de koude kas. Pas op voor slakken zodra de scheuten opkomen.

OOGSTEN

- **Pluk** de laatste lenteuien die je afgelopen winter hebt gezaaid. Ze smaken heerlijk in een omelet of door een puree gemaakt van zoete aardappelen.
- **Steek** jonge asperges wanneer ze 20 cm zijn. Snij ze net onder de grond af. Verwerk ze bijvoorbeeld in een heerlijke quiche met een salade.
- **Oogst** de tere stelen van paarse spruitbroccoli. Heerlijk om te roerbakken met knoflook en oestersaus.

KLUSJES

- **Drapeer stro** rond aardbeienplanten, die nu (onder cloches) vrucht zetten. Leg het stro rond de planten en onder het fruit om te voorkomen dat het rot en om slakken te weren.
- **Aard de aardappelplanten aan**, maar laat twee of drie bladeren zichtbaar. Als er nachtvorst wordt voorspeld, dek je ze af met vliesdoek.
- **Pluk topjes van brandnetels** om gier van te maken. Laat een paar weken gisten en voer er dan de koolplanten mee.
- **Keer de composthoop** om hem luchtig te houden.

VOLGENDE MAAND Rekha kweekt basilicum en maakt een verfrissende cocktail.

Een zomer lang aardbeien

Lucy Chamberlain vergelijkt de smaak en opbrengst van verschillende aardbeirassen. Ook geeft ze verzorgingstips om het meeste uit de planten te halen.

Kweek verschillende rassen om langer te genieten van heerlijk, zelfgekweekt fruit.

Ongeacht of je aardbeien in de vollegrond, manden of bakken kweekt, er gaat niets boven de smaak van zelfgekweekt en het aantal voedselkilometers is nul. Maar de diverse variëteiten kunnen behoorlijk verschillen en de opbrengst van moderne rassen is vaak veel groter dan die van traditionelere soorten. Ook de smaak verschilt van soort tot soort en dan hebben we nog het onderscheid tussen zomerrassen en doordragende rassen.

Met zoveel onzekere factoren is het fijn om te weten welke variëteiten en kweek-

methoden het beste resultaat geven. Dat was vorig jaar mijn bedoeling, toen ik twaalf variëteiten testte en beoordeelde op opbrengst, smaak en kweekgemak. Doordat ik de oogst van elke variëteit heb bijgehouden, kan ik ook zeggen welke planten de meeste aardbeien gaven. Dus of je nu gaat voor traditionele zomeraardbeien die je in juni en juli kunt plukken of doordragende soorten die tot in het najaar vrucht dragen, ik help je op weg naar een gemakkelijke, grote en (bovenal) heerlijke oogst.

Zo hebben we getest

De beoordeelde aardbeienplanten waren eenjarige uitlopers. Die geven in het eerste jaar een bescheiden opbrengst (verwacht ongeveer 200 gram per plant). In het tweede en derde jaar zal de oogst echter aanzienlijk groter zijn (circa 450 gram per plant is normaal). Ook zal het oogstseizoen vanaf het tweede seizoen regelmatig worden. Alle aardbeienplanten werden gekweekt in bakken van 120 x 20 x 25 cm groot, met vijf planten per bak.

Vroege zomervariëteiten

Geschikt om voor te trekken in potten in een verwarmde kas voor een vroege oogst. Opbrengst kan kleiner zijn dan van latere variëteiten. Bescherm bloeiende planten tegen vorst. Voldoende zonlicht leidt tot een zoete smaak.

'Daroyal'

De vruchten waren minder zoet dan van andere variëteiten in de test en de smaak was vrij vlak. De aardbeien zijn groot, hebben een stevige textuur en bevatten veel zaadjes. Deze moderne vroege

variëteit staat te boek als zeer resistent tegen verwelkingsziekte (*Verticillium*) en zou dus ideaal zijn voor bedden en volkstuinen.

■ **Eerste oogst** 17 juni

■ **Opbrengst** 651 g (36 stuks)

'Vibrant'

De aardbeien waren groot en gelijkvormig, en hadden een goed zoetgehalte, in balans gehouden door een licht zuurtje. Ze bevatten veel sap en waren toch prettig stevig. Deze soort is niet resistent tegen verwelkingsziekte, dus is beter geschikt om voor te trekken in potten.

■ **Eerste oogst** 19 juni

■ **Opbrengst** 914 g (48 stuks)

'Korona'

Deze aardbei is een variëteit voor het middenseizoen en staat te boek als resistent tegen verwelkingsziekte en andere wortelziekten, en ook tegen vruchtrot (*Botrytis*). Een goede keus voor biologische kwekers dus. Zeer zoete, grote vruchten met een sappige textuur die bij het rijpen dieprood worden.

■ **Eerste oogst** 30 juni

■ **Opbrengst** 458 g (24 stuks)

Variëteiten voor midden zomer

Deze rassen worden meestal tussen half juni en half juli rijp, afhankelijk van de locatie en het zonlicht. De bloemen raken niet snel beschadigd door vorst omdat ze later openen. De opbrengst kan goed tot zeer goed zijn.

'Sweetheart'

Kwam als beste ras voor midden zomer uit de test. Tot mijn verrassing waren de vruchten als eerste rijp. Zeer goede opbrengst. De hartvormige vruchten worden bij het rijpen dieprood. Ze smaken heerlijk zoet en zijn minder kwetsbaar voor beschadiging dan andere variëteiten. De planten zijn compact.

■ **Eerste oogst** 9 juni

■ **Opbrengst** 1563 g (104 stuks)

'Hapil'

Dit ras is vatbaar voor verwelkingsziekte. De groeikrachtige planten zijn echter wel goed bestand tegen droogte en zouden dus geschikt zijn voor lichte grond. De mooie, grote vruchten hebben stevig vlees en een evenwichtige, zoete smaak. Zou een grote opbrengst moeten geven, maar die viel helaas wat tegen.

■ **Eerste oogst** 30 juni

■ **Opbrengst** 740 g (39 stuks)

'Renaissance'

Deze aardbei is afkomstig uit Duitsland. Het is een sterk, ziekteresistent ras, dus ideaal voor bakken en de vollegrond. De middelgrote aardbeien zijn wat kwetsbaar voor beschadiging, maar wel zeer smakelijk: lekker zoet, met een krachtig aroma die de smaak verdiept.

■ **Eerste oogst** 30 juni

■ **Opbrengst** 722 g (43 stuks)

'Cambridge Favourite'

Deze variëteit is nog steeds populair dankzij zijn natuurlijke groeikracht en ziekteresistentie. Hij is ook betrouwbaar en geeft in allerlei verschillende omstandigheden een goede oogst. De vruchten raken wel snel beschadigd. Ze hebben een zoete smaak en een zachte textuur, en worden bij het rijpen helderrood.

■ **Eerste oogst** 30 juni

■ **Opbrengst** 903 g (50 stuks)

Maak de plant sterker door de uitlopers weg te knippen. Laat er per plant twee of drie zitten om gratis nieuwe planten te krijgen.

Complete gids voor het verzorgen van aardbeien

Plant aardbeien op een zonnige, beschutte plek (vermijd schaduw). Bestuivende insecten zijn cruciaal voor de vruchtvorming. Gebrekkige bestuiving leidt tot misvormde vruchten. Tussen bloem en aardbei zit ongeveer een maand. Planten die je binnen voortrekt, moet je zelf bestuiven: veeg met je handen voorzichtig over volledig geopende bloemen. Bescherm vroeg bloeiende aardbeien buiten tegen vorst met glazen of kunststof kweekkappen. Door de vrieskou kunnen bloemen een zwart hartje krijgen.

Water geven

Aardbeien zijn dorstig en in bakken hebben ze tijdens zeer warme zomerdagen dagelijks water nodig (automatische irrigatie, hydrokorrels en potten met waterreservoir helpen daarbij). Volwassen planten hebben een groot wortelstelsel, dus kleine potten zijn ongeschikt. Spat geen water op de vruchten, om rotte plekken te voorkomen. Geef 's morgens water.

Bemesten

Geef aan het begin van het seizoen een gebalanceerde mest. Schakel over op kaliumrijke voeding, tomatenmest bijvoorbeeld, zodra de eerste bloemtrosjes verschijnen. Gebruik vloeibare voeding, want die wordt sneller opgenomen dan voeding uit mestkorrels. Maar voor een simpele, snelle methode kun je tijdens het planten mestkorrels met langzame afgifte door de potgrond mengen, hoewel hun samenstelling, in tegenstelling tot die van vloeibare mest, niet is afgestemd op de verschillende seizoensbehoeften.

Afdekken

Vogels (vooral merels) houden ook van rijpe aardbeien, dus breng begin zomer bescherming aan. Netten zijn het gemakkelijkst, maar zorg ervoor dat de vogels er niet in verstrikt kunnen raken. Bouw een kooi van houten stokken of hoespels en span daaroverheen een net (of fijnmazig kippengaas), zodat het strak staat. Controleer regelmatig op gaten of doorzakken.

Zorg voor een goede ventilatie om ziekten als grauwe schimmel te voorkomen.

Ziekten en ongedierte

Rode spintmijt en bladluizen kunnen de bladeren van planten in de kas aantasten. Bestrijd die indien nodig met een sopje van groene zeep. Gebruik nooit insecticiden! Wees alert op slakken rond de planten. Stro op de bedden weert slakken, houdt de vruchten schoon en voorkomt rotten. Een goede luchtcirculatie voorkomt schimmel, dus zet de planten niet te dicht bij elkaar. Let op schade door lapsnuitkevers, vooral bij potplanten, en behandel die eventueel begin najaar met aaltjes.

Oogsten

Aardbeien kleuren van groen, via vlekkelig rood en volledig rood, tot dieprood. Oogst ze zodra ze dieprood zijn (de kleur kan per ras variëren). Laat je niet verleiden om de vruchten te lang te laten hangen, want dan gaan ze muff smaken en rotten. Pluk aardbeien bij droog weer met de steeltjes eraan, want beschadigde vruchten rotten snel. Eet ze het liefst vers, maar laat ze, als je ze in de koelkast bewaart, eerst op kamertemperatuur komen, anders is de smaak een stuk minder.

Doordragende variëteiten

Deze aardbeienplanten leveren begin zomer een kleine oogst en daarna van begin augustus tot in oktober een bescheiden maar gestage stroom aardbeien. Meestal produceren ze niet veel uitlopers. Geef met het oog op de late oogst zorgvuldig water.

‘Mara des Bois’

Dit Franse ras staat bekend om zijn uitstekende smaak en dat kwam in de test inderdaad naar voren: de smaak heeft een goede diepte en is heel zoet en aromatisch. De vruchten van deze

bergaardbei zijn kleiner en de planten zijn van nature compact, waardoor ze zich goed lenen voor potten.

- **Eerste oogst** 30 juni
- **Opbrengst** 513 g (34 stuks)

‘Malling Opal’

Een Britse doordrager die in juli en augustus de grootste opbrengst geeft, maar tot in het najaar vrucht draagt. Is redelijk ziekteresistent en produceert meestal kleinere vruchten dan zomer-

rassen. Heeft een goede smaak, maar heeft daarvoor wel veel zon nodig. Heel sappig met een prettige, zachte textuur.

- **Eerste oogst** 17 juni
- **Opbrengst** 336 g (22 stuks)

Late zomervariëteiten

Deze soorten rijpen meestal tussen eind juni en eind juli. En omdat de planten vóór de oogst veel tijd hebben om te groeien, kan de opbrengst heel groot zijn. Het dichte loof beschut de vruchten tegen hoge zomertemperaturen. Regelmatig water geven is cruciaal.

‘Faith’

In de test gaf dit ras een zeer grote opbrengst. Het heeft een redelijk hoge ziekteresistentie en is dus een goede keus voor biologisch kwekers en zwaardere grondsoorten. De vruchten, waren

verrassend vroeg rijp, beschadigen niet snel en blijven goed tijdens langdurige regen. Het loof is dicht. De smaak is zoet en evenwichtig.

- **Eerste oogst** 17 juni
- **Opbrengst** 2158 g (120 stuks)

‘Florence’

Moderne Britse variëteit en erg populair bij commerciële kwekers. De planten zijn groeikrachtig, hebben een goede ziekteresistentie en tolereren zelfs lapsnuitkevers. Al met al een verstandige keus voor volkstuinjes en oude moestuinen. Dieprode, grote, mooie vruchten met een heerlijke zoet-zuurbalans.

- **Eerste oogst** 30 juni
- **Opbrengst** 1360 g (66 stuks)

‘Salsa’

Zeer productieve, late aardbei. In de test produceerde hij verrassend vroeg middelgrote tot grote vruchten, die sappig en lekker waren. De planten zijn groeikrachtig, hebben een goede resistentie tegen de meeste ziektes, maar zijn wel enigszins vatbaar voor .grijze schimmel.

- **Eerste oogst** 11 juni
- **Opbrengst** 1045 g (58 stuks)

Kweek ook volgend jaar aardbeien

Aardbeien zijn winterharde, zelfbestuivende vaste planten die drie tot vier jaar lang een goede opbrengst geven. Beschermen tegen vorst hoeft niet, want de kou zorgt ervoor dat ze in het voorjaar op het goede moment bloeien. Knip na de oogst ongewenste uitlopers en dorre bladeren af, blijf de planten voldoende water geven en bemest ze tot het najaar. Een

goede bladgroei nu zorgt voor veel vruchten volgend jaar.

Na drie tot vier jaar wordt de opbrengst kleiner. De wortels raken verstrikt of de planten bezwijken aan virussen. Als je de planten om de drie jaar uit gezonde uitlopers vermeerderd, kun je blijven teren op je eerste plant. Pin uitlopers medio zomer vast op de grond om ze te laten wortelen. Maak ze zodra ze

geworteld zijn los van de moederplant en plant ze uit in herfst of lente, met de wortelhals deels boven de grond. Doordragende soorten krijgen vaak minder uitlopers, maar je kunt ze begin najaar wel delen.

Plant aardbeien liever niet in grond waar je de afgelopen drie jaar ook al aardbeien (of verleden jaar aardappelen of tomaten) hebt gekweekt. Dit helpt

verwelkingsziekte – een vervelende wortelziekte – te voorkomen.

Soorten die goed biologisch verkrijgbaar zijn in Nederland, en die ik heerlijk vind, zijn: Mara des Bois, Malwina en Ostara.

Blijf planten tijdens de vruchtzetting en tot in het najaar voldoende water en voeding geven.

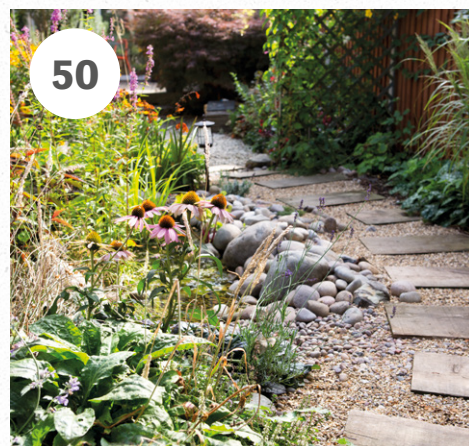
Waar te koop

- aardbeiplantje.nl
- aardbeiplanten.eu
- bakker.com
- bastin.nl
- diverse lokale kwekers
- gartenversandhaus.de
- helenion.de
- sprinkl.co
- tuinplant.nl
- zaadhandelvanderwal.nl

GROENE SCHOOL

Leer elke maand iets nieuws in de tuin. Van basistechnieken als met onkruid omgaan en snoeien tot het vergroten van je moestuinoogst, in deze rubriek komt het allemaal aan bod.

Deze maand

- 32 Grootse ideeën voor kleine ruimten**
Monty onthult het geheim van een groots ontwerp voor een kleine ruimte.
- 37 Verse groente kweken**
Alles wat je moet weten voor het kweken van groente.
- 50 Ontwerp voor het leven**
Dit kun je doen om je tuin duurzamer in te richten.
- 56 Waar moet ik beginnen? Deel 8**
Alan helpt je om je tuin als ecosysteem te zien.
- 61 Vraag & antwoord**
We geven antwoord op tuinvragen.

Grootse ideeën *voor kleine ruimten*

Een kleine ruimte omtoveren tot een plantenparadijs? Vooral beginnende tuiniers schrikken terug voor het idee. Monty onthult de sleutels tot een groots ontwerp voor zelfs de kleinste ruimte.

“ Grote planten en voorwerpen als potten doen een kleine ruimte groter lijken, terwijl veel kleine elementen een tuin alleen maar rommelig maken. ”

Neem de tijd om de tuin te leren kennen, daar zul je op de lange termijn de vruchten van plukken.

Sommige lezers weten misschien dat ik niet alleen artikelen voor dit magazine schrijf en tv-programma's over tuinen en tuinieren maak, maar dat ik ook boeken schrijf. Sterker nog, ik besteed waarschijnlijk meer werkuren aan boeken schrijven dan aan alle andere activiteiten bij elkaar. Het boek waaraan ik momenteel werk – en dat in september dit jaar verschijnt – wordt een 'mijn eerste tuinierboek'. Het is niet bestemd voor kinderen, maar voor volwassenen die mogelijk dit magazine (nog) niet lezen en geen *Gardeners' World* kijken, maar wel voor het eerst een stuk grond hebben waarvan ze een leuke tuin willen maken.

“Het is belangrijker de juiste vragen te stellen dan te zoeken naar de traditioneel juiste antwoorden.”

De term 'leuk' wordt soms gezien als zwaktebod, maar ik gebruik hem bewust, want wanneer je zonder voorkennis of ervaring aan een tuin begint, heb je geen idee wat je wilt of wat er mogelijk is, waar je moet beginnen of waar je naartoe gaat. Onder die omstandigheden is 'leuk' behoorlijk goed.

Begin bij het begin

Deze tijd van het jaar is de perfecte periode om te beginnen. Het is verleidelijk om naar het dichtstbijzijnde tuincentrum te rennen en alles te kopen wat je mooi vindt, dat meteen in het enige beschikbare stukje aarde te

zetten – of een gat in het grasveld te graven en het daarin te gooien – maar je moet echt eerst een planning maken. Planten vormen het eenvoudigste deel van een tuin en in sommige opzichten het minst belangrijke. De meeste kunnen in de loop van de tijd eindeloos worden verhuisd en bijgewerkt. Daarentegen zijn de indeling en het ontwerp van een tuin veel lastiger te wijzigen, terwijl die wel al het andere beïnvloeden. Dus zul je daarmee moeten beginnen.

Je moet dit van twee kanten benaderen. De eerste is de eenvoudigste. Ga naar buiten. Vaak. Kijk rond. Merk niet alleen op wat er wel is, maar ook wat er niet is. Misschien is

het nieuwbouw, met een gazon dat als een tapijt op sterk verdichte grond ligt (voor de beginners onder ons: verdichte grond is in een tuin zo goed als waardeloos). Misschien is het een donker binnenplaatsje bij een souterrain. Mogelijk heb je aan alle kanten inkt of ligt de grond in de schaduw van de bomen van de burens. Al deze informatie is belangrijk. Observeer en noteer, want je zult het zeker nodig hebben.

Bepaal wat de ligging van de grond is. Planten worden (net als mensen) sterk beïnvloed door licht, niet alleen door de hoeveelheid maar ook door de kwaliteit ervan. Neem bijvoorbeeld het feit dat de zon 's morgens en 's avonds even ver boven de horizon staat, terwijl het licht totaal anders is. 's Morgens is het helder en vaak koel, maar 's avonds rijker en meestal warmer. Dat wordt belangrijk. Let op waar de zon opkomt en ondergaat, waar hij rond het middaguur en tijdens het avondeten staat. Dat is belangrijk als je een eetplek wilt inrichten. Ga op zoek naar privacy. In onze tuin in Londen – die we 35 jaar geleden verlieten maar die Londen voor mij leefbaar maakte – was er maar één plek, net groot genoeg voor een stoel, die echt privé was en waar niemand op uitkeek. Ik koesterde die plek als een heiligdom.

Ik geef toe dat de meeste tuinen hiervoor niet groot of aanpasbaar genoeg zijn, maar er is meestal wel iets mogelijk en kleine veranderingen kunnen een groot verschil maken.

Vervolgens ga je de tuin opmeten. Gebruik de maten om op papier een nauwkeurige plattegrond te tekenen. Noteer de windrichtingen en neem alle elementen als putdels, aanwezige bomen, traptreden, muren en dergelijke erin op. Hiermee bereik je twee dingen. Ten eerste brengt het je huidige perceel objectief in kaart, en dat valt vrijwel altijd anders uit dan je eigen subjectieve indruk. Ten tweede dwingt het proces je tot een soort intimiteit die cruciaal is. Alle verdere plannen en ideeën moeten op overtrekpapier op deze basiskaart worden ingetekend.

FOTO'S: JASON INGRAM

Een vijver, hoe klein ook, lokt tuindieren je tuin in.

achtertuintuin in Londen hadden, waren we gebonden aan de kalender van de modebranche (waarin we in die tijd actief waren). Dit betekende dat we in februari en maart of september en oktober bijna geen stap in de tuin zetten. Als tuinier huiver ik nu bij dat idee, maar het was een deel van ons werkzame leven waarover niet te onderhandelen viel. Dus ons tuinjaar begon altijd in het Paasweekend. De tuinvreugde van eind zomer en begin najaar ging volkomen langs ons heen, wat je terugzag in de manier waarop we de tuin gebruikten en beplantten.

Ik denk dat ik eigenlijk wil zeggen dat het belangrijker is de juiste vragen te stellen dan te zoeken naar de traditioneel juiste antwoorden. Zorg ervoor dat de tuin vanaf de allereerste dag je eigen, persoonlijke ruimte wordt die past bij jouw specifieke behoeften en wensen. Als je dit hebt uitgeknoebeld en een nauwkeurige plattegrond hebt gemaakt, kun je beginnen je ideeën uit te werken.

Groter is beter

Er zijn een paar nuttige, fundamentele ontwerpregels. Grote planten en voorwerpen als potten doen een kleine ruimte groter lijken, terwijl veel kleine elementen een tuin alleen maar rommelig maken. Schrik er niet voor terug om zelfs een kleine ruimte op te delen met heggen, muren of hoge planten, zoals grassen en bamboe.

Beweeg met de zon mee. Dus als je graag 's avonds buiten wilt kunnen eten en drinken, maar de plek met de beste avondzon ver van de keuken ligt, dan maak je daar een verharde zitplek met een goed pad ernaartoe, en plan je de tuin eromheen. Houd de beplanting simpel maar weelderig. Ik vind kleurenschema's heel nuttig om de keuze te beperken en het geheel te laten harmoniëren. Dit kun je trouwens ook bereiken met felle, botsende kleuren, niet alleen met zachtere tinten.

Vermijd kleine borders. Hoe groter de border, hoe mooier hij wordt. Het is altijd goedkoper en effectiever om veel kleinere

BOVEN Monty gebruikt in de Writing Garden slechts een beperkt kleurenpalet – een goede truc om harmonie te scheppen in een kleine ruimte.

LINKS Leg een zitplek met privacy aan waar je kunt ontspannen met een kop thee en de tuin kunt leren kennen.

Parallel aan al deze activiteiten richt je je op de tweede benadering. Hiervoor moet je nadenken en misschien praten, omdat het belangrijk is dat je je bewust wordt van wat je van je tuin verwacht. Vanaf nu is 'leuk' niet goed genoeg meer. Even los van alles, in bijna geen enkele tuin is alles mogelijk. Maar hoe specifieker je het gebruik en de bestemming definieert, hoe beter de tuin wordt. Een tuin kan verschillende rollen vervullen, maar er is altijd een hoofdrol, vooral voor een kleine tuin. Is het een plek voor ontspanning? Een speelplek voor kinderen? Een plek om groenten te kweken? Om bestuivers te lokken? Een oase in een druk leven (wat onze Londense tuin voor mij zeer zeker was)? Het maakt niet uit welke rol de tuin in jouw leven heeft, maar je moet er wel over nadenken, want dit heeft gevolgen voor wat je doet en hoe je het doet. Neem de tijd, overhaast niets. Beplanten gaat snel genoeg, maar plannen kost nu eenmaal tijd.

Bedenk ook wanneer je wilt tuinieren. Bijvoorbeeld, toen Sarah en ik onze kleine

7 stappen naar een succesvolle kleine tuin

Volg deze fundamentele uitgangspunten om een klein perceel om te toveren in een oase die gonst van de beestjes, en waarin je elke dag van het jaar wilt vertoeven.

Benut de verticale ruimte optimaal door planten tegen wigwams, hekwerk, muren en schuren te laten groeien.

- 1 Leer de onveranderlijke fysieke omstandigheden van de tuin door en door kennen. Denk aan wind, schaduw, licht en ligging.
- 2 Meet de tuin op en teken een nauwkeurige plattegrond als basis voor je plannen.
- 3 Stel de juiste vragen om de benodigde antwoorden te vinden. De belangrijkste is: 'Wat verwacht ik eigenlijk van mijn tuin?'
- 4 Creëer privacy en stel vast hoe het licht valt op het moment van de dag dat je het meest in de tuin bent.
- 5 Houd het eenvoudig, want te veel ideeën doen een kleine ruimte rommelig lijken.
- 6 Zet de beplanting groots op, maar koop hiervoor kleine, jonge planten. Deze slaan beter aan en groeien harder dan grotere.
- 7 Ga de lucht in: gebruik alle verticale oppervlakken en bedek die met mooie, geurige klimplanten.

Zet een grote pot vol met één plantensoort en je hebt een stijlvolle blikvanger.

exemplaren van een plantensoort te planten dan een paar grotere. Dus koop meerdere planten of splits grote planten. Als je een gazon wilt, leg dat dan niet aan als dominant middenveld met smalle borders langs de randen. Plan het aan één kant of maak het cirkelvormig of ovaal, omringd door planten.

Paden kunnen bepalen hoe je de tuin gebruikt. Een rechte lijn is ideaal om van A naar B te komen, maar een slingerend pad is veel beter om je tempo te vertragen en van de beplanting te genieten. Bovendien doet het je tuin groter lijken. Vermijd graspaden, want die zijn lastig te maaien en worden modderig.

Ga de lucht in. De binnen- en buitenmuren van de tuin vormen uitstekende beplantingsruimten. Gebruik elk verticaal oppervlak dat je hebt en creëer er nog meer. Bedek ze met klimplanten, zoals clematis, kamperfoelie, rozen, blauweregen en jasmijn. Gebruik wigwams in borders voor eenjarige klimmers of klimplanten die je elk jaar kunt snoeien, zoals latbloeiende clematis, lathyrus en leirozen. Kies voor planten die lekker ruiken, zodat hun geur de hele tuin vult.

Gebruik potten om accenten of extra kleur toe te voegen. Potten kunnen worden verhuisd en vormen geweldige ontwerpelementen, zowel naast een pad of ingang naar een ander deel van de tuin als op een terras.

Als je beestjes wilt aantrekken (en geloof me, dat wil je), leg dan een kleine vijver en een stukje grond met lang gras aan. Plant struiken en zo mogelijk kleine bomen om beschutting aan vogels te bieden, en bloeiende planten met open, enkelvoudige bloemen voor bestuivers.

Als je iets eetbaars wilt kweken, begin dan met tuinkruiden. Verse kruiden zoals rozemarijn, tijm, salie, peterselie, bieslook en marjolein maken iedere maaltijd lekkerder. Ze groeien goed in potten op een plek met redelijk licht, vooral als daar de zon schijnt. Zorg voor goede drainage en koop gezonde, individuele planten, want die worden groter dan groepjes zaailingen in een pot die er een week goed uitziet en daarna overvol raakt.

En bovenal: relax. Vertrouw op je eigen keuzen en beslissingen, want een tuin is net zo persoonlijk als een slaap- of woonkamer.

Monty op TV

Volg **Monty** en de rest van het team, elke vrijdagavond om 21:00 uur in *Gardeners' World*.

Kweekgids

DEEL 2

Verse groente kweken

Alles wat je moet weten voor overheerlijke,
zelfgekweekte groenten

- ✓ Plannen en voorbereiden van jouw groentejaar
- ✓ Wanneer zaaien en kweken voor het beste resultaat
- ✓ Stap-voor-stap-instructies

Zo bereid je de grond voor

De meeste groentegewassen zijn 'hongerige' planten. Wil je een grote oogst, dan hebben ze meer voedsel en voedingsstoffen nodig dan ze uit de grond kunnen halen. Om ze een goede start te geven, kun je compost, stalmest of bodemverbeteraar aan de bovenste grondlaag toevoegen. Dit geeft jonge planten een extra dosis voedingsstoffen en verbetert ook het vochthoudende vermogen van de grond, zodat de wortels langer water tot hun beschikking hebben en de planten beter groeien.

Dit heb je nodig

- Tuinvork
- Spade
- Hark
- Kruiwagen
- Goed verteerde compost

TIP

Werk de compost niet door zeer natte grond, omdat je een natte bodem sneller dichtloopt.

Goed voorbereide grond die vochthoudend en rijk aan voedingsstoffen is, levert een consistentere oogst op.

STAP VOOR STAP Grond voorbereiden

1 Verspreid goed verteerde compost of bodemverbeteraar in een laag van 5 cm over het grondoppervlak.

2 Werk dit materiaal met een vork door de grond: steek de vork steeds in de grond en keer hem dan om.

3 Gebruik een hark om de grond te egaliseren. Als er stenen in de grond zitten, verwijder je deze.

4 Voel aan de grond hoe warm hij is. Voelt hij warm aan, dan is het tijd om er bonen en erwten in te zaaien.

Do's en don'ts

- ✓ Zorg ervoor dat de aarde in verhoogde bedden minstens 10 cm hoger is dan het grondniveau.
- ✓ Vul verhoogde bedden niet helemaal tot de rand, zodat je ruimte houdt om het zaad na het zaaien te bedekken zonder dat er aarde over de rand valt.
- ✓ Verwijder eerst al het onkruid en alle wortels uit de grond. Graaf onkruid met wortel en al uit.

Belangrijk

- Werk basisch materiaal zoals tuinkalk of champignoncompost (champost) door de grond als je koolsoorten kweekt (bloemkool, sluitkool of broccoli).
- Bedek grond waarin je nog niet gaat zaaien of planten met stukken karton om de groei van onkruid te onderdrukken. Verwijder het karton zodra je gaat beginnen met zaaien of planten.

Zo maak je een planning

Het beste uitgangspunt om te bepalen welke groenten je gaat kweken, is: wat vind je het lekkerst? Geef daar voorrang aan. Bedenk daarna om welke andere redenen je groenten wilt kweken, zoals hoe gezond ze zijn of hoeveel geld je bespaart door ze zelf te kweken in plaats van in een winkel te kopen. Bewaar alle zakjes met zaad op één plek en organiseer ze op zaaimaand. Er zijn allerlei bewaarsystemen voor zaden verkrijgbaar, maar je kunt ze ook in luchtdichte blikken bewaren.

Dit heb je nodig

- Geordende zadenzakjes
- Labels
- Watervaste pennen

TIP

Noteer in de jaarplanner hoe groot de opbrengst per groente was. Dat helpt je bij volgend jaar bij het kweken van die soorten.

Een jaarplanner is een handig hulpmiddel en geheugensteuntje om te weten wat je wanneer moet zaaien. Hang hem aan een muur in de schuur of in de keuken.

STAP VOOR STAP Zaaigrond afbakenen

1 Bepaal hoe groot elk zaaigebied moet zijn en steek bamboestokjes op de gewenste afstanden aan weerszijden van een verhoogd bed in de grond. Gebruik een meetlint als richtlijn.

2 Maak vierkanten of rechthoeken met touw dat je tussen de tegenoverstaande stokjes spant.

3 Verspreid vlak voordat je gaat zaaien een dunne laag potgrond over de grond. Dit geeft een fijnere zaaigrond en de zaadjes zijn tijdens het zaaien beter zichtbaar.

4 Zaai in elke rechthoek een ander gewas om zoveel mogelijk verschillende groenten in een kleine ruimte te kweken. Label elk gebied, zodat je weet wat je hebt gezaaid.

Do's en don'ts

- ✓ Kweek groenten die jij of je gezin lekker vinden.
- ✓ Zaai sla en snelgroeierende wortelgroenten zoals radijsjes regelmatig en in kleine hoeveelheden, want daarmee voorkom je overschot.
- ✓ Plan om elke maand van het jaar iets te oogsten. Controleer de zaaimomenten op de zaadzakjes.
- ✓ Zoek op hoe lang het duurt voordat een gewas oogstrijp is om te beslissen of het de ruimte die het inneemt waard is.
- ✗ Vergeet niet om voor het zaaien de uiterste houdbaarheidsdatum op het zakje te controleren.
- ✗ Denk niet dat je alle zaadjes in een zakje in één keer moet zaaien.

Belangrijk

- Zaai vaak en in kleine porties; zo maak je je de gewoonte eigen om het plan te volgen.
- Vaak kun je op hetzelfde stuk twee gewassen samen kweken om de opbrengst te vergroten.

Zo zaai je groenten in de vollegrond

Het voordeel van het zaaien in de vollegrond is dat de groenten precies groeien waar je ze wilt hebben. Dit bespaart tijd, want je hoeft hun zaailingen niet naar potten te verspenen voordat je ze uitplant. En je hoeft je ook niet bezig te houden met het afharden van zaailingen die in een pot of bak zijn opgekweekt. Het belangrijkste van zaaien in de vollegrond is dat je het doet wanneer de omstandigheden goed zijn. Groenten als rode bieten, tuinbonen, pastinaken en wortelen kun je in maart en april zaaien, wanneer de grond nog niet zo warm is. Andere groenten, zoals sperziebonen, pronkbonden en courgettes, kun je het beste pas in mei zaaien wanneer er geen kans meer is op vorst.

Dit heb je nodig

- Koord
- Schoffel of tuinschepje (om geul te trekken)
- Gieter

TIP

Verwijder harde aardkluiten omdat die de groei van de zaailingen belemmeren.

Bedek het zaad met een laagje aarde of potgrond dat ongeveer net zo dik is als de zaden groot zijn. Geef daarna water en label de rij.

STAP VOOR STAP Groenten rechtstreeks in de vollegrond zaaien

1 Span boven onkruidvrije grond een koord. Hierlangs kun je eenvoudig een rij groentezaden zaaien.

2 Trek met de punt van een tuinschepje een ondiepe geul (ook wel zaai voor genoemd) langs het koord.

3 Strooi een dunne laag fijne potgrond over de bodem van de geul en zaai gelijkmatig op de potgrond.

4 Geef voorzichtig water. Zijn de zaden heel klein, gebruik dan een gieter met fijne sproeikop.

Do's en don'ts

- ✓ Zaai 'dun' en voorkom hoopjes zaad.
- ✓ Controleer de uiterste houdbaarheidsdatum van het zaad op de verpakking. Oud zaad ontkiemt niet altijd.
- ✓ Begiet de grond waarin je hebt gezaaid nogmaals als het een week niet heeft geregend.

- ✗ Vergeet niet de plek te labelen. Beschrijf het label met een watervaste pen.
- ✗ Zaai niet in grond die hard en verdicht is.
- ✗ Verlies niet de hoop wanneer zaden langzaam ontkiemen. Geef ze minstens drie weken om te ontkiemen voordat je opnieuw zaait.

Belangrijk

- Groentezaden kun je van voor- tot najaar rechtstreeks in de vollegrond zaaien. Begin in het vroege voorjaar met winterharde tuinbonen, erwten en rode biet, en eindig met sneltgroeiende slasoorten die je eind zomer zaait en in het najaar oogst. Er zijn ook tuinbonen- en erwtensoorten die je eind winter zaait.

Zo dun je zaailingen in rijen uit

Het lijkt misschien raar om een heleboel jonge planten te verwijderen nadat die tot je grote vreugde zijn ontkiemd. Maar je zult zien dat de opbrengst lekkerder en beter wordt. Als je wilt dat een gewas zich optimaal ontwikkelt, dan moet je het de ruimte geven die de wortels nodig hebben om te groeien en genoeg water en voedingsstoffen te vinden. Daarvoor moet je uit een overvolle rij dus veel planten weghalen. Trek ongewenste zaailingen voorzichtig uit de grond of knip ze af, zodat de resterende planten genoeg ruimte krijgen. Dit levert in veel gevallen meteen een bonus op. De blaadjes van uitgedunde zaailingen van rode biet, snijbiet en lente-uitjes zijn namelijk lekker in salades als je ze meteen gebruikt en niet laat verwelken.

Dit heb je nodig

- Liniaal of meetlint
- Gieter

TIP

Uitdunnen van wortelen kan wortelvlieg aantrekken. Zaai na half mei, wanneer hij zich niet meer voortplant.

Dun zaailingen uit door ze uit de grond te trekken of gewoon hun blaadjes af te knippen. Geef daarna water aan de resterende zaailingen in de rij.

STAP VOOR STAP Zaailingen uitdunnen om de groentekwaliteit te verbeteren

Streef naar 2-4 cm ruimte tussen wortelzaailingen en wied onkruid meteen.

Laat op elke 15 cm één pastinaakzaailing staan, zodat er genoeg ruimte is voor grote wortels.

Do's en don'ts

- ✓ Houd tijdens het uitdunnen twee bakken bij de hand: de ene voor de zaailingen die je voor een salade wilt gebruiken en de andere voor de composthoop. Eet uitgedunde zaailingen meteen, want ze verwelken snel.
- ✓ Gebruik een liniaal of meetlint om de juiste afstanden tussen de planten in een rij

- te bepalen. Planten die te dicht bij elkaar staan, hebben niet genoeg groeiruimte.
- ✓ Aard zaailingen aan die zijn losgekomen tijdens het uitdunnen, maar wel moeten blijven staan.
- ✗ Dun bladgroenten waarvan je regelmatig wilt plukken, zoals rucola en pluksla, niet uit. Knip gewoon af wat je nodig hebt.

Belangrijk

- Het lijkt alsof uitdunnen gelijk staat aan potentiële groenten weggooien, maar uiteindelijk verbetert het de kwaliteit en de opbrengst.
- Wortelgroenten, zoals radijsjes, knolrapen, wortelen en pastinaken, produceren veel kleine, onderontwikkelde exemplaren als je ze niet goed uitdunt.

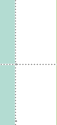
Groenten en tuinkruiden – Jaarplanner

Controleer hoe en wanneer je je groenten en kruiden zaait en oogst.

■ binnen zaaien
 ■ in vollegrond zaaien
 ■ oogsten

Groenten en tuinkruiden	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
 Aubergines zaai → 0,5 cm Afstand ↔ 70 cm uit elkaar 75 cm tussen rijen												
 Basilicum Zaai → 0,5 cm Afstand ↔ 30 cm uit elkaar												
 Bieslook Zaai → 1 cm Afstand ↔ 5 cm uit elkaar												
 Bloemkool Zaai → 2 cm Afstand ↔ 60 cm uit elkaar 70 cm tussen rijen												
 Courgettes Zaai → 2,5 cm Afstand ↔ 90 cm uit elkaar 90 cm tussen rijen												
 Doperwt Zaai → 5 cm Afstand ↔ 10 cm uit elkaar gelijk aan volwassen planthoogte												
 Koolraap Zaai → 2 cm Afstand ↔ 20 cm uit elkaar 40 cm tussen rijen												
 Koriander Zaai → 0,5 cm Afstand ↔ 20 cm uit elkaar												
 Lentebonen Zaai → 1,5 cm Afstand ↔ 2,5 cm uit elkaar 30 cm tussen rijen												
 Munt Plant jonge planten of neem stekken Afstand ↔ 45 cm uit elkaar												
 Paprika's en Spaanse pepers Zaai → 0,5 cm Afstand ↔ 45 cm uit elkaar 60 cm tussen rijen												
 Pastinaak Zaai → 2 cm Afstand ↔ 15 cm uit elkaar 30 cm tussen rijen												
 Peterselie Zaai → 1 cm Afstand ↔ 20 cm uit elkaar												
 Pluksla Zaai → 1 cm Afstand ↔ 2 cm uit elkaar 15 cm tussen rijen												

FOTO'S: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM; KRAUSE, JOHANSEN; TIM SANDALL; ADRIAN TAYLOR

	Pompeinen Zaai ➔ 2,5 cm Afstand ↔ 90 cm uit elkaar ↗ 90 cm tussen rijen
	Prei Zaai ➔ 2,5 cm Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen
	Radijsjes Zaai ➔ 1 cm Afstand ↔ 3 cm uit elkaar ↗ 15 cm tussen rijen
	Rode biet Zaai ➔ 2,5 cm Afstand ↔ 10 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen
	Rozemarijn Plant jonge planten of neem stekken Afstand ↔ 50 cm uit elkaar
	Slasoorten Zaai ➔ 1 cm Afstand ↔ 20 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen
	Sluitkool Zaai ➔ 2 cm Afstand ↔ 45 cm uit elkaar ↗ 45 cm tussen rijen
	Snijbiet Zaai ➔ 2,5 cm Afstand ↔ 30 cm uit elkaar ↗ 45 cm tussen rijen
	Sperzie- en pronkbonen Zaaï ➔ 5 cm Afstand ↔ 15 cm uit elkaar uit elkaar ↗ 60 cm tussen rijen
	Spinazie Zaai ➔ 2 cm Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen
	Spruiten Zaai ➔ 2 cm Afstand ↔ 60 cm uit elkaar ↗ 60 cm tussen rijen
	Suikermajs Zaai ➔ 3 cm Afstand ↔ 35 cm uit elkaar ↗ 45 cm tussen rijen
	Tijm Plant jonge planten of neem stekken Afstand ↔ 30 cm uit elkaar
	Tomaten Zaai ➔ 2 cm Afstand ↔ 40 cm uit elkaar ↗ 90 cm tussen rijen
	Tuinbonen Zaai ➔ 8 cm Afstand ↔ 20 cm uit elkaar ↗ 45 cm tussen rijen
	Uien Zaai ➔ 2 cm Afstand ↔ 10 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen
	Wortelen Zaai ➔ 1,5 cm Afstand ↔ 10 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen

Zo zaai je groenten binnen

Sommige groenten verdragen geen kou en moeten in een warme omgeving uit zaad worden opgekweekt. Zaai gewassen als Spaanse peper, paprika's en aubergines binnen. Een kas is ideaal maar niet essentieel. Een lichte, verwarmde kamer binnenshuis werkt ook, het liefst rond een temperatuur van 18 °C. Plaats de potten en bakken in een kweekbak met deksel of onder een plastic zak (vastgemaakt met elastiek) om uitdrogen te voorkomen.

Dit heb je nodig

- Turfvrije universele potgrond
- Potten en bakken
- Gieter (met fijne sproeikop)
- Plantenlabels
- Watervaste pen

TIP

Draai potten met ontkiemde groenten elke dag om, zodat de zaailingen niet naar het licht groeien.

Zaai van rijk dragende groenten zoals courgettes en pompoenen maar een paar zaden, want deze planten nemen in de moestuin veel ruimte in.

STAP VOOR STAP Komkommer binnen zaaien

- 1** Vul kleine potten met turfvrije universele potgrond en druk de potgrond aan. Er moet 3 cm onder de potrand vrij blijven.
- 2** Zaai per pot twee zaden met voldoende tussenruimte. Plaats ze horizontaal op hun kant op de potgrond, om te voorkomen dat er water op blijft staan en ze gaan rotten.
- 3** Bedek de zaden met een 2 cm dikke laag gezeefde potgrond en druk die met je handen heel voorzichtig aan.
- 4** Label elke pot of zet meerdere potten met dezelfde groentesoort in een bak en label de bak. Beschrijf de labels met een watervaste pen. Begiet tot slot de potgrond met een gieter met fijne broes.

Do's en don'ts

- ✓ Controleer vóór het zaaien voor elk gewas de ideale kiemtemperatuur die op de verpakking vermeld staat. Misschien kun je het al buiten zaaien en daarmee ruimte besparen op de vensterbank of in de (koude) kas.
- ✓ Zaai met genoeg tussenruimte, zodat de zaden elkaar niet raken en de zaailingen niet met elkaar verstrengeld raken.
- ✓ Zaai slasoorten vaak in kleine porties om een oogstoverschot te voorkomen.
- ✓ Zet potten of bakken onder een transparante plastic zak of in een kweekbak. Dit zorgt voor een snellere ontkieming.

Belangrijk

- Zaai gewassen die in het vroege voorjaar in de vollegrond niet goed ontkiemen binnen voor, zoals courgettes, komkommers en tomaten.

Zo kweek je groente op uit trayplanten

Groente uit trayplanten opkweken is een gemakkelijke en doeltreffende manier om met een nieuw gewas te beginnen. Het is ook een verstandige keuze voor groenten waarvan je niet te veel wilt of als je geen ruimte hebt voor veel extra planten. Plant ze 's zomers op een koele, bewolkte dag, zodat de planten kunnen aanslaan zonder dat ze blootstaan aan de felle zon. Controleer pas geplante trayplanten elke morgen en geef zo nodig water. Zet de bakken met planten die je hebt gekocht niet op de grond voordat je ze gaat uitplanten, want slakken kunnen in een oogwenk alles opeten.

Dit heb je nodig

- Tuinschepje
- Compost (zelfgemaakt, om aan het plantgat toe te voegen)
- Gieter

TIP

Laat de bakken goed uitlekken voordat je de planten uit de pluggen haalt. Geef na het uitplanten royaal water.

Plant verschillende variëteiten pluksla, zoals 'Lolla Rossa', dan kun je steeds naar behoefte blaadjes oogsten.

STAP VOOR STAP Sla uitplanten

1 Maak een plantgat dat net iets dieper is dan de module waarin het slaplantje is opgekweekt en werk een handvol zelfgemaakte compost door de bodem van het gat.

2 Laat de plant tot de onderkant van de stengels in het gat zakken.

3 Druk de grond rond de plant met je handen aan om de plant in de grond te verankeren. Duw wat aarde rond de plant omhoog, zodat er een ondiepe geul ontstaat waardoor het water rechtstreeks naar de wortels gaat.

4 Geef de planten zoveel water dat er plassen ontstaan. De planten trekken slakken aan, dus ga 's avonds met een zaklantaarn naar buiten om die weg te halen.

Do's en don'ts

- ✓ Kies voor sterke, stevige en gezonde planten.
- ✓ Laat de planten een week of twee in hun potten staan om ze wat verder te laten groeien en het risico op slakkenvraat te verkleinen.
- ✓ Controleer de labels voordat je groenteplanten koopt. De jonge planten van struiksperziebonen en stokbonen lijken erg op elkaar.
- ✗ Plant niet te veel zomergroenten die je na de oogst snel moet eten in één keer, sla bijvoorbeeld.
- ✗ Gebruik geen plugplanten van groenten die niet goed tegen uitplanten kunnen, zoals wortelen en pastinaken. Zaai die liever rechtstreeks in de vollegrond.

Belangrijk

- Zorg voor genoeg ruimte om de planten te kweken zonder dat ze elkaar verdringen. Je koopt al snel te veel.

Zo maak je een steun voor klimplanten

Stevige steunen zijn onmisbaar voor een goede oogst van klimmende groentegewassen zoals pronkbonen, stokbonen en komkommers. Je moet de planten als ze nog jong zijn een handje helpen door ze aan te binden. Eenmaal volwassen zullen ze zelf klimmen. Deze planten zijn allemaal vorstgevoelig, dus wacht tot de laatste week van mei voordat je ze uitplant. Gebruik één bamboestok per plant of gebruik meerdere stokken om een stevigere structuur voor een winderige plek te maken. Vaste klimplanten, zoals bramen en druiven, kun je het beste tegen muren of pergola's kweken.

Dit heb je nodig

- Bamboestokken
- Bamboestokhouders
- Bindtouw
- Bindbuis

TIP

Maak bamboestokken na de oogst schoon en berg ze op in een schuur of garage voor hergebruik volgend jaar.

Gebruik lange, dikke, sterke bamboestokken om stokbonen te ondersteunen. Kortere stokken kun je gebruiken voor tomatenplanten of rijen met tuinbonen.

STAP VOOR STAP Een wigwam maken voor klimmende gewassen

1 Kies een zonnige plek voor de klimplanten en voeg wat compost aan de aarde toe.

2 Duw de stokken met 20 cm tussenruimte de grond in, totdat ze stevig staan.

3 Doe dit met alle stokken (zeven is meer dan genoeg) om een wigwam te vormen.

4 Schuif een bamboestokhouder over de bovenkant van de stokken (geschikt voor maximaal 10 stokken).

Do's en don'ts

- ✓ Kies voor klimplanten zo mogelijk een beschutte plek. Bescherming tegen harde wind zorgt ervoor dat de planten sneller en langer oogst geven.
- ✓ Bind in het begin de jonge, slungelige stengels van stokbonen met bindbuis aan de bamboestokken. Na verloop van tijd zullen ze zichzelf rond de steunen winden.

- ✓ Bereid de grond voor op het planten door van tevoren drie scheppen compost of goed verteerde stalmest door de aarde te werken.
- ✗ Gebruik geen wigwams voor sterk groeiende, blijvende fruitplanten, zoals bramen en kiwi's. Die hebben een muur of houten steunstructuur nodig.

Belangrijk

- Klimmende groentegewassen hebben veel zon nodig. Vermijd schaduwrijke plekken.
- Wind de jonge scheuten van pronkbonen rond de stokken naarmate ze groeien. Draai ze tegen de klok in, dan zullen ze zich aan de stokken vastklampen.
- Plant stokbonen pas nadat het risico op vorst is geweken.

Zo voed en bewater je groenten

Regelmatig bemesten en water geven is heel belangrijk voor de meeste eetbare gewassen. Dit geldt vooral voor de planten die je in het voorjaar uit zaad of vanaf jonge planten opkweekt. Tot deze hongerige eenjarigen behoren ook tomaten, courgettes, paprika's en bonen. Groenten die je in het voorjaar en de zomer hebt geplant of gezaaid, hebben meer water nodig dan fruitstruiken en -bomen die meer dan een jaar in de grond staan. Geef water wanneer de (pot)grond droog is. Je kunt vloeibare plantenvoeding door het gietwater mengen om ze tegelijkertijd te bemesten. Planten in potten of groeizakken drogen het snelst uit, dus controleer elke dag of die water nodig hebben.

Dit heb je nodig

- Plantenvoeding
- Gieter
- Tuinslang

TIP

Meng voeding met langzame afgifte door de potgrond voordat je groenten in pot plant, dan kunnen ze even vooruit.

Richt de waterstraal op de grond boven de wortels van fruit- en groenteplanten, zodat er zo min mogelijk water verloren gaat.

STAP VOOR STAP Groenten voeding en water geven

Giet vloeibare mest in een gieter en verdun met water.

Begiet potgrond wanneer het oppervlak licht van kleur wordt en stoffig lijkt.

Giet water in potten naast groenten, dan gaat het meteen naar de wortels.

Do's en don'ts

- ✓ Gebruik een plantenvoeding die wordt aangeraden voor de groentesoort die je kweekt.
- ✓ Controleer tijdens warme zomerweersomstandigheden dagelijks of planten water nodig hebben.
- ✓ Geef 's morgens vroeg of 's avonds laat water, zodat er zo min mogelijk verdampst.
- ✓ Bemest potplanten met vloeibare plantenvoeding en zet de potten op schotels om het overtollige water op te vangen, dan kunnen de wortels het alsnog opnemen.
- ✗ Geef niet meer mest dan wordt aangeraden door de fabrikant.
- ✗ Giet geen water op plantenbladeren als de zon schijnt, want die kunnen daardoor verbranden.

Belangrijk

- Gebruik, zodra de eerste bloemknoppen verschijnen, kaliumrijke plantenvoeding. Dat zorgt voor een betere bloei en vruchtzetting, en dus mooiere bloemen en lekkerder fruit.
- Groenten in potten hebben meer mest en water nodig dan groenten in de vollegrond.
- Gebruik stikstofrijke plantenvoeding (controleer het etiket) voor bladgroenten die niet zouden moeten bloeien.

Zo oogst je

Het moment waarop je een groente oogst, heeft grote invloed op de smaak en versheid. Houd je groenten dus goed in de gaten, zodat je dit moment niet mist. Bij sommige planten, zoals aardbeien, Spaanse peper en tomaten, is het perfecte moment goed te herkennen aan de kleur van de vruchten. Bij andere heb je wat meer speling. Wortel- of knolgroenten, zoals aardappelen, rode bieten, wortelen en pastinaken, kun je oogsten wanneer jij vindt dat ze groot genoeg zijn. Houd er rekening mee dat vroege aardappelen het zoetst zijn wanneer je ze als 'nieuwe' aardappelen rooit en dat pastinaken veel lekkerder worden als 's winters de vorst eroverheen is geweest. Laat ze dus in de grond zitten en oogst naar behoefte.

Dit heb je nodig

- Snoeischaar
- Balkonschaar
- Mand
- Bakken

TIP

Gebruik een schaar om bladgroenten als pluksla en spinazie te oogsten, zodat de planten nieuw blad zullen produceren.

Oogst bieten in de zomer wanneer ze de grootte van een golfbal hebben, dan zijn ze het zoetst. Je kunt ze groter laten worden en 's winters oogsten en opslaan.

STAP VOOR STAP Herkennen wanneer je moet oogsten

Knip Spaanse pepers wanneer ze vol van kleur en glanzend zijn.

Aubergines zijn klaar om geoogst worden wanneer de schil glanst.

Do's en don'ts

- ✓ Blijf pronkbonen, sperziebonen en courgettes regelmatig oogsten, dan blijven ze produceren.
- ✓ Oogst uien en knoflook 's zomers wanneer het loof vergeelt.
- ✓ Controleer planten in de zomer elke dag, want in die tijd groeien ze hard.
- ✗ Trek niet aan Spaanse pepers of struikspierziebonen om ze van de plant te halen. Gebruik een schaar zodat je de fragiele planten niet kunt beschadigen.
- ✗ Vergeet niet om ook overrijpe vruchten of peulen te plukken, daarmee stimuleer je de productie van nieuwe.

Belangrijk

- Elke oogst is het wachten waard. Heb geduld, want onrijpe vruchten bezorgen je alleen maar teleurstellingen.
- Groenten die je 's zomers oogst, kun je het beste meteen bereiden of eten, dan zijn ze het verst en het lekkerst. Oogst ze vlak voordat je met de bereiding begint.
- Knijp zachtjes in vruchten als bosbessen, kruisbessen en zwarte bessen. Als ze een beetje 'meegeven', zijn ze oogstrijp.

FOTO'S: JASON INGRAM, SARAH CUTTLE

De natuurlijkste afscheiding in uw tuin!

Onze schuttingen zijn een sieraad en verrijking van uw tuin. Natuurvriendelijk. Plaatsing in één dag. In elke vorm en hoogte. Voor heel lang tuinplezier. Gunstige prijs-kwaliteitverhouding. Familiebedrijf Van Aalsburg bestaat sinds 1964 en plaatst meer dan 500 schuttingen per jaar. Bel voor een afspraak en laat u adviseren op onze bedrijfslocatie (4 ha.) in Hellouw, West Betuwe. Lees ook de reviews!

Andere producten van wilgenhout:

- ✓ moestuinbakken
- ✓ containerbakken
- ✓ speeltunnels
- ✓ zitbankjes
- ✓ tuin- en speelhuisjes
- ✓ wilgenhutten (iglo's)
- ✓ hout- en geluidswallen
- ✓ (levende) wilgentenentunnels

Wij vlechten alles wat u wilt ...

Paalgraaf 11 | 4174 LC Hellouw | 0418-581229 | info@vanaalsburgbv.nl | www.vanaalsburgbv.nl

22% KORTING
bij Pixum met code*:
FIJNVOORJAAR22

SCAN MIJ VOOR
MEER INFO

DUURZAME FOTOBOEKEN

De mooiste fotoboeken maak je bij Pixum met FSC®-gecertificeerd premium fotopapier.

Benieuwd? Bezoek Pixum.nl of download de Pixum App.

 pixum
JOUW ONLINE FOTOSERVICE

*Deze code berekent 22% korting op alle Pixum Fotoboeken via de Pixum App. De korting wordt niet over de verzendkosten gerekend. De code is geldig t/m 20-06-2023. Kortingen kunnen niet gecombineerd worden met andere kortingen.

Ontwerp voor het leven

In al onze tuinieractiviteiten is het mogelijk om groener te werk te gaan. En dat lukt nog beter als we even afstand nemen en kijken of de ruimte is ingericht om de natuur te ondersteunen.

Neem de tijd om je tuin duurzaam in te richten. Dan kun je met de natuur samenwerken, grondstoffen besparen, beschermen wat er al is en een stuk zelfvoorzienender zijn.

We weten dat beweging goed is voor het lichaam en rust goed is voor de geest. Een goed aangelegde tuin, hoe klein of groot ook, biedt ruimte voor beide: werken en observeren.

Als je een tuin gaat ontwerpen, is het belangrijk om te kijken en te luisteren. Door te zien waar en wanneer de zon schijnt, kun je bepalen waar je het beste een zitplek aanlegt en schaduw- en zonminners plant. Een oude tuinslang is heel geschikt om stukken grond af te bakenen. En hoog gras kan helpen om een ruimte in te delen zonder vaste afscheidingen.

Heb je de ruimte, plant dan een bladverliezende boom om een raam op het zuiden in de zomer van schaduw te voorzien en 's winters licht door te laten. Deze natuurlijke airconditioning verlaagt

je energiekosten. Leg op een zonnige plek een traditionele moestuin aan of plant een eetbare bostuin met meerdere lagen om wat extra schaduw te hebben.

Observeer hoe de wind waait om te zien waar heggen en klimplanten de luchtstroom kunnen breken en beschuttere hoekjes kunnen creëren. Het groen verzacht namelijk muren die, vooral in steden, turbulentie en een windtunneleffect veroorzaken. Door te letten op het weer, de seizoenen en de maanstanden raken we verbonden met het universum waarvan we deel uitmaken. In je tuinkalender kun je zelfs rekening houden met de invloed van de maan.

Niet veel mensen hebben de beschikking over stalmest. Maar iedereen kan wel zelf compost maken – in kleine ruimtes ook met een wormenbak of bokashi-emmer – waarmee je afval in rijke voeding verandert. Hierdoor krijg je ook een duidelijker beeld van wat je allemaal weggooit. Een van de belangrijkste

bijdragen die je kunt leveren aan een beter milieu, is het bereiden van maaltijden met een zo hoog mogelijke voedingswaarde die zo min mogelijk afval opleveren.

Water is een eindige grondstof. Minder dan 3% van al het water op aarde is zoet en dat zoete water is niet gelijkmatig verdeeld. We kunnen allemaal water besparen, het hergebruiken en de afvoer ervan reguleren om overstromingen en verspilling te voorkomen. Een regentuin

“Als je een tuin gaat ontwerpen, is het belangrijk om te kijken en te luisteren.”

ILLUSTRATIE: ELIN BROKENSHAW

is een prachtige manier om water de eer te geven die het verdient en het te delen met de beestjes in de tuin.

Houd de kosten laag met gerecyclede materialen en beplanting, en de tuin zal ook biodiversiteit, licht, geluid en vertier voor kinderen bieden. Helaas speelt 40% van de kinderen in Nederland minder dan een uur per dag buiten. Maak de omgeving dus aantrekkelijk voor ze met plasticvrije speelplekken, met bijvoorbeeld snelgroeiende wilgen waaronder ze een eigen hut kunnen maken. Tot slot: kringloopwinkels, rommelmarkten en veilingen zijn geweldige plekken om meubels en accessoires op de kop te tikken. Zo verander je zelfs de kleinste ruimte in een zowel ecologische als chique tuin.

ZEG HET MET HEGGEN

Heggen zijn geweldige aanwinsten in de natuurvriendelijke tuin. Woon je in stedelijk gebied, dan kunnen ze bijvoorbeeld de luchtkwaliteit verbeteren. Fijnstof (in de lucht zwevende deeltjes die door voertuigen of industrie worden uitgestoten) wordt namelijk afgezet op plantendelen zoals bladeren en schors, waardoor de concentratie fijnstof in de lucht afneemt.

Voor het grootst mogelijke effect heb je grote, dichte heggen nodig om zoveel mogelijk vervuiling op te vangen. Streef naar een heg van minstens anderhalve meter hoog en een meter breed. Planten met ruwe, behaarde of schubbige bladeren vangen meestal meer fijnstof. Groenblijvende soorten vormen het hele jaar door een barrière. Een paar voorbeelden zijn de olijfwilg

Elaeagnus x submacrophylla (met ruwe, behaarde bladeren), taxus en reuzenlebensboom (*Thuja plicata*).

Heggen dienen het milieu ook op andere manieren. Zo verbeteren ze de afvoer van regenwater, dienen ze naast huizen als isolatie tegen warmte en kou, dempen ze geluid en zijn ze goed voor de biodiversiteit – heel veel dieren vinden er beschutting, nestelplekken en voedsel.

EEN PLANEETVRIENDELIJKE TUIN

Milieuvriendelijk tuinieren hoeft niet ten koste te gaan van de schoonheid van je tuin. De volgende tuinen zetten zorgvuldig geplande, duurzame elementen in én zijn een lust voor het oog.

DROGE TUIN

Een grindtuin is het klassieke toneel voor planten die heel weinig water nodig hebben. Als je voor de beplanting het motto 'de juiste plant op de juiste plek' hanteert, kun je een tuin aanleggen die je zelden tot nooit meer water hoeft te geven zodra de planten eenmaal zijn aangeslagen. De kleine natuurvijver, omringd met grotere keien vangt regenwater op en trekt nuttige dieren aan.

- 1 Droogtetolerante planten zoals zonnehoed (*Echinacea*) en siergrassen, helpen je water te besparen.
- 2 Creëer een schaduwplek waar 's zomers minder water verdampt en je op warme dagen verkoeling vindt.
- 3 Rechte lijnen, zoals van deze stapstenen, geven structuur aan een informeel landschap.

GROENE STADSOASE

Stadstuinen zijn erg belangrijk in het veranderende klimaat. In de zomers wordt het in steden warmer dan op het platteland, omdat beton warmte absorbeert en vasthoudt. Planten zijn een krachtig wapen tegen hitte-eilanden en een toevluchtsoord voor dieren.

- 1 Met een steunstructuur voor klimplanten, zoals een pergola, geef je de tuin een extra dimensie. Klimplanten vergroten de diversiteit.
- 2 Heggen in de tuin 'dienen het milieu' en hebben een geluiddempend effect.
- 3 Gebruik je fantasie om een plasticvrije kinderspeelplek te maken. Deze is gemaakt van hergebruikte natuursteen, bevat een watertappunt en heeft de perfecte hoogte voor korte beentjes.

Upcycle een kleine natuurvijver

Een oude porseleinen wasbak, zinken teil of iets dergelijks kan de perfecte habitat vormen voor vijverbewoners als waterjuffers, libellen, kikkers en salamanders. Zet de bak op een plek in de halfschaduw, het liefst met zon in het voorjaar en schaduw in de zomer, waar het water opwarmt tijdens koudere maanden, maar bij warm weer niet verdampt. Vul de bak met regenwater.

1 Bekleed de bak met een stuk vijverfolie en dicht de naden af. Doe wat water in de bak en controleer of hij waterdicht is. Zet oeverplanten op bakstenen op de juiste diepte.

2 Gebruik oeverplanten, zoals beekpunge en moerasvergeet-mij-nietjes, en zuurstofplanten, zoals grof hoornblad. Grind voorkomt dat de potgrond wegspoelt.

3 Voeg meer water toe en maak 'trapreden' zodat dieren (zoals kikkers) in en uit het water kunnen. Je hoeft zelf geen bestjes uit te zetten, ze vinden de vijver vanzelf.

FOTO S. JASON INGRAM; SARAH CUTTLE

Deze rotstuijn is gemaakt met bouwpuin en beplant met droogtetolerante struiken, succulenten en vaste planten.

GERECYCLEDE ROTSTUIN

Normaal gesproken is bouwpuin onder de tuingrond de nachtmerrie van elke tuinier. In dit ontwerp wordt het juist benut: kruisdistels, aloë's, Engels gras en fijnstraal – sterke, droogtetolerante planten – vormen in de stenige grond een feest van kleur en textuur.

1 Hergebruik bakken voor planten die een rijkere grond nodig hebben dan bouwpuin.

2 Maak van pallets plantenbakken, koude bakken of planken om potten op te zetten. Deze staat mooi omdat de kleur matcht met de grondtinten.

3 Deze planten groeien heel tevreden in betonpuin en gebroken bakstenen. Het is een geweldige manier om gewone bouwmaterialen te hergebruiken en een nieuw leven te schenken.

VERSCHILLEN IN MATERIALEN

Duurzame materialen kiezen is lastig, want ze hebben allemaal hun goede en slechte eigenschappen. Hieronder vind je de voor- en nadelen van drie populaire soorten.

	Goed recyclebaar	Onderhoud vereist	Hoeveel energie is ervoor nodig?	Uitputting grondstoffen	Gevolgen voor het klimaat	Andere overwegingen
Baksteen 	Ja, indien gemetseld met kalkcement.	Nee, mits ze zijn afgedekt. Gebruik harde constructiestenen op de grond. Laat algen en mos zitten.	Bakstenen zijn gebakken en gebruiken dus meer energie dan natuursteen, maar minder dan beton. Koop lokaal.	Gebruik zo mogelijk gerecyclede bakstenen, want door de afgraving van klei raken ecosystemen beschadigd.	Ja, vooral uitstoot door transport.	Bakstenen zijn niet giftig, want ze worden gemaakt van natuurlijke klei.
Natuursteen 	Ja, er is geen reden waarom natuursteen niet steeds opnieuw kan worden gebruikt.	Weinig. Reinigen met hogedruksluit om gladheid te voorkomen en geen chemicaliën gebruiken.	Voor het winnen en vervoeren is veel fossiele brandstof nodig, dus koop zo mogelijk alleen lokale natuursteen.	Steen wordt in de loop van duizenden jaren gevormd, dus hergebruik is het beste.	Ja, vooral uitstoot door transport.	Sommige soorten natuursteen worden gewonnen onder slechte werkomstandigheden in ontwikkelingslanden.
Beton 	Lastig, maar vergruisd kan het worden gebruikt in bijvoorbeeld bestratingsmaterialen.	Robuust. Reinigen met hoge druksluit en leggen met dilatatievoegen om kromtrekken bij warm weer te voorkomen.	Productie vergt veel energie. Dit wordt minder wanneer portlandcement deels wordt vervangen door vliegash om 'ecobeton' te maken.	Hoog. Naar schatting veroorzaakt beton 4-8% van de CO ₂ -uitstoot wereldwijd en kost het bijna 10% van het industriële watergebruik.	Ja, ernstig. Bovendien versterkt beton in steden het 'hitte-eilandeffect'.	Cement is giftig voor planten en vissen, dus mors niet op bouwplekken. Draag een mondkapje om te voorkomen dat je silica inademt.

Kies planten die de biologische diversiteit in jouw buurt vergroten.

DRAAG NU JE STEENTJE BIJ

Als je op het spannende punt staat om een nieuwe tuin aan te leggen, maak dan nu een ontwerp waarmee je de biodiversiteit in jouw buurt vergroot en natuurlijke hulpbronnen optimaal benut. Zon, regen en schaduw zijn gratis en met wat planning eenvoudig te benutten. Waarschijnlijk beginnen weinig mensen bij nul, maar we kunnen allemaal zorgvuldig inkopen voor de beplanting en tuinelementen. Kies materialen die lang meegaan en gebruik die met zorg. Vergeet niet dat lokale materialen milieuvriendelijker zijn en vaak het mooiste staan. Het is tijd voor een creatieve aanpak.

www.gardenersworldmagazine.nl/groene-school/biodiversiteit/

BINNENKORT in deze serie

- **MEI Weg met pesticiden** Pesticiden zijn schadelijk voor de natuur. Ontdek waarom en waarmee je ze kunt vervangen.
- **En meer ...** Dierlijk leven ondersteunen, grond verbeteren, betere compost maken, verspilling, turf en plastic vermijden, en bomen de ruimte geven die zij – en wij – verdienen.

Maak je eigen pluktuin

Bloemen kweken voor de pluk is een ideale en voordelige manier om in elk seizoen vazen vol bloemen op tafel te krijgen. Dit kun je doen in bakken of een stukje grond dat over is, of je kunt van de nood een deugd maken door een deel van de tuin voor snij- en plukbloemen te reserveren.

Een speciaal stuk tuin of plukbloemenbed heeft veel voordelen. Je kunt op die manier niet alleen je favoriete bloemen voor het huis kweken zonder de borders te plunderen, maar ze ook de optimale groeiomstandigheden geven, zodat ze op hun mooist staan in een vaas.

In deze speciale uitgave van *Gardeners' World* stellen we de beste soorten aan je voor, krijg je zaai- en kweekadviezen, geven experts hun beste tips voor het verzorgen van je planten en laten we je inspirerende pluktuinen zien.

Maar het allerleukst aan het kweken van bloemen voor de pluk, is dat je armenvol oogverblindende bloemen kunt plukken voor de prijs van een zakje zaad en het huis ermee vullen zonder dat het ten koste gaat van de tuin. Wat kan een mens zich nog meer wensen?

PUZZEL & WIN

Vul de puzzel in en maak kans op de speciale uitgave
Maak je eigen pluktuin.

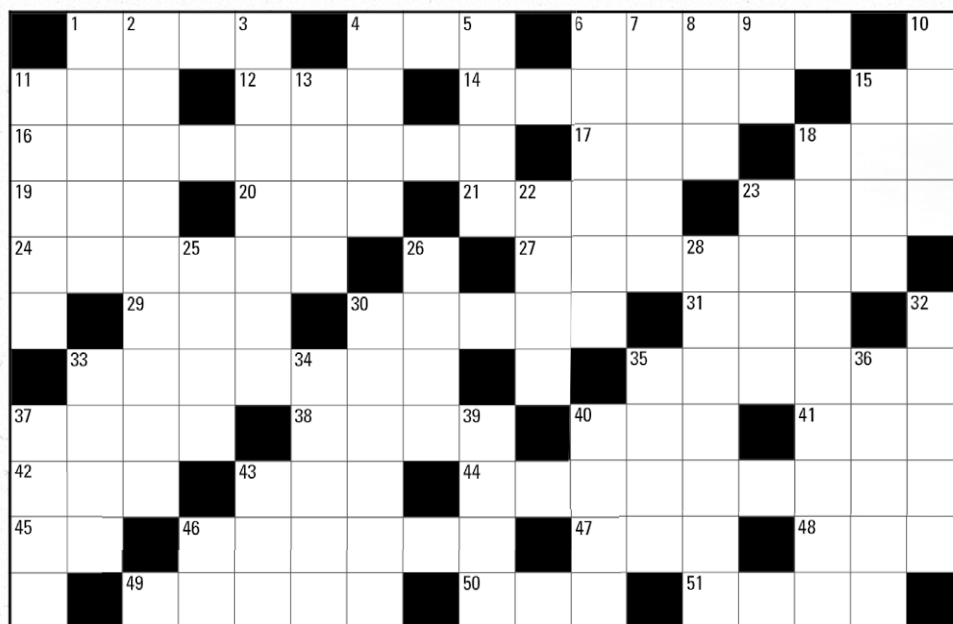
KRUISWOORDPUZZEL

HORIZONTAAL

1 deel van een vrucht 4 afwaswater 6 damp 11 roodachtig 12 alsmede 14 lucht inhaleren 15 watercloset 16 onbedwingbaar 17 vaatwerk 18 niet zoete wijn 19 hoog aanzien 20 bolleboos 21 bushokje 23 opsomming van keuzes 24 schip 27 visgerecht 29 clown 30 omstandigheid 31 stek 33 hoenderachtige vogel 35 niet zichtbaar 37 gemoedelijk 38 delfstof 40 varkensstal 41 Chinese staatsman 42 voordeel opleverend 43 honderd vierkante meter 44 sportartikel 45 oude lengtemaat 46 grote garnalen 47 rivier in Oostenrijk 48 tijdrekening 49 pennetje met kop 50 brij 51 gepelde gerst.

VERTICAAL

1 onlangs 2 kosmonaut 3 godsdienstig gebouw 4 kunstleer 5 parachutist 6 cilindervormig hoofdkussen 7 tandglazuur 8 heidemeetje 9 plus 10 krachtbron in een auto 11 aanslag op ijzer 13 restaurantbediende 15 felicitatie 18 herfstmaand 22 zilt 23 snater 25 sappig 26 munt 28 openbare vergadering 30 ingehouden 32 brede damessjaal 33 jongen 34 gebergte in Rusland 35 plaats in Duitsland 36 deel van een atlas 37 beklemd 39 punt 40 portemonnee 43 onhoudbare tennisservice 46 politieke partij.

Breng de letters uit de genummerde vakjes over naar de gelijkgenummerde vakjes van de oplossingbalk.

17	15	19	31	33	30	47	3	39
----	----	----	----	----	----	----	---	----

Vul het antwoord vóór 18 april 2023 in op www.gardenersworldmagazine.nl/puzzel

“Tuinen zijn levende organismen die veel diersoorten kunnen en zouden moeten steunen.”

Waar moet ik beginnen?

Diervriendelijk tuinieren

Veel beginnende tuiniers worden onzeker bij het idee dat ze eerst de basis moeten aanleren. Maar in deze exclusieve twaalfdelige serie helpt **Alan Titchmarsh** je om de vaardigheden onder de knie te krijgen die echt belangrijk zijn. Deze maand behandelt hij hoe je tuiniert op een manier die goed is voor de natuur – en voor jezelf. Met zijn tips leer je je tuin als een waardevol ecosysteem te zien waarin plagen en bestuivers allemaal een plek hebben.

Je leert:

- ✓ Van je tuin een oase voor tuindieren maken.
- ✓ Beestjes herkennen.
- ✓ Plagen en bestuivers uit elkaar houden.

Met kleine stappen,
zoals vogels voeren,
maak je al een groot
verschil in je tuin.

Diervriendelijk tuinieren

Je stapt de achterdeur uit, de stilte in. De lucht is kalm. Niets beweegt. Geen vogel zingt, geen blad ritselt. Geen groene bladluizen op je rozen, geen slakken die aan je hosta's kluiven. Het is de perfecte tuin. O nee, toch niet. Dit is geen tuin, maar een levenloze woestijn. Tuinen zijn levende organismen waarin **veel diersoorten kunnen en zouden moeten leven**. Elk leven op jouw stukje grond maakt deel uit van een **complexe voedselketen** en tuiniers zijn verplicht die te ondersteunen. Die plicht levert je heel veel op: een zingende merel, een snorrende libelle boven de vijver en regenwormen die organisch materiaal door de bodem werken. Bladluizen zijn voer voor lieveheersbeestjes, **slakken voor kikkers** en lijsters. Omarm de beestjes waaraan je

je ergert om een levendige, gezonde tuin te krijgen.

Kweek enkelvoudige bloemen, zoals cosmea, om bestuivers aan te trekken en bijen van nectar te voorzien.

De tuin als ecosysteem

Zoals alle tuiniers heb ik momenten dat ik me erger aan beestjes die ik liever kwijt dan rijk ben: een molshoop op mijn gazon, groene bladluizen op mijn rozen of konijnen die aan de schors van een jonge boom knagen. Maar ik heb een manier gevonden om me te verzoenen met de 'schurken' en geleerd hun aanvallen tot een minimum te beperken. Ik streef naar een tuin vol bijen, vogels en kleine zoogdieren die me veel vreugde bieden en bovendien helpen om van mijn tuin een klein natuurreservaat te maken. Het is niet genoeg om naar Sir David Attenborough in een of andere exotisch oord te kijken. We kunnen ervoor zorgen dat ons eigen natuurreservaatje een bijdrage levert aan het grotere geheel door natuurvriendelijk te tuinieren.

Allereerst betekent dit dat je stopt met chemicaliën. Elk diertje is voor zijn bestaan in zekere mate afhankelijk van een ander. Als je een deel van deze complexe voedselketen uitroeit met pesticiden, heeft dat invloed op iets anders. Er zijn altijd schommelingen in de populaties bladluizen, tuinvogels en amfibieën als kikkers en padden, maar normaal gesproken houdt de natuur alles vrij goed in evenwicht. Ik tuinier inmiddels zo'n veertig jaar biologisch. Als je altijd spuitbussen hebt gebruikt, duurt het even voor je een evenwicht bereikt. Maar ik heb nooit grote rampen in mijn tuin, die wemelt van de vogels, bijen, vlinders, insecten en microscopisch kleine schepsels die ik niet kan zien, maar die een onmisbare rol spelen.

Kweek veel nectar- en stuifmeelrijke bloemen om bestuivers zoals (wilde) bijen te lokken en kies enkelvoudige bloemen, zodat de beestjes ook bij dit voedsel kunnen komen. Ook vlinders komen op dit soort bloemen af. Geef tuinvogels te eten, vooral in de winter. Het is niet alleen een plezier om ze te zien en te horen, ze spelen ook een cruciale rol in de bestrijding van ongedierte. Luister maar eens naar het getik van een zanglijster die een slakkenhuisje openbreekt. En nestkasten trekken mezen aan die rupsen eten.

Een kleine vijver lokt talloze diersoorten je tuin in. Schaatsenrijders verschijnen vanuit het niets. Hoe weten ze dat je net een vijver hebt aangelegd? Kikkers, padden en salamanders zijn leuk om naar te kijken en helpen om ongedierte te beteugelen. Het water voorziet in de behoefte van dorstige tuinvogels en egels.

Gebruik geen insecticiden op groenten (niet echt smakelijk), maar span liever fijnmazige netten over wortelen om de wortelvlieg te weren en iets grover gaas over kolen om te voorkomen dat koolwitjes hun eitjes afzetten en duiven aan het blad trekken. Kweek frambozen en aardbeien in een fruitkooi, zodat vogels hun heil elders zullen zoeken.

Combinatieteelt – het kweken van verschillende soorten naast elkaar, tot wederzijds voordeel – wordt al jaren toegepast. Probeer kleinbloemige afrikaantjes (*Tagetes*) bij tomaten te planten om witte vlieg te weren. Door de sterke geur van uien tussen wortelen raakt de wortelvlieg gedesorienteerd. Met de seizoenen wisselen ook de diersoorten in de tuin. Sommige vogels, zwaluwen bijvoorbeeld, verhuizen naar een warmer oord. Andere, zoals koperwieken, komen 's winters juist hier om voedsel te zoeken. We kunnen allemaal genieten van deze rijke schakering aan diersoorten, als we maar een beetje moeite doen om ze te ondersteunen.

Met combinatieteelt weer je ongewenste bezoekers op je tomaten, zoals witte vlieg.

FOTO'S: GETTY/ANTAGAIN, MYPURGATORYEARS, JASON INGRAM

Voorzie dieren als egels van voedsel en beschutting, dan zul je ze vaker zien.

ALLEMAAL BEESTJES

Houd je ogen en oren open voor deze tuinbezoekers. Hoe dier-vriendelijker je tuiniert, hoe vaker deze beestjes je tuin zullen opzoeken.

■ Merel

Deze glorieuze zanger – vooral 's avonds wanneer hij zijn lied vanaf de daken laat klinken – is ook nuttig, want hij voedt zich met larven in gazons, mits het gras kort is.

■ Egel

Egels zijn algemener in stedelijke gebieden en voeden zich met wormen en ongewervelden. Plaats egelhuisjes als beschutting en steek nooit een paasvuur aan zonder eerst te controleren of er egels onder schuilen.

■ Kikker

Nuttig ter bestrijding van slakken en ander ongedierte. Kikkers profiteren van een tuinvijver om er begin voorjaar kikkerdril in af te zetten.

■ Regenworm

Wormen zijn onmisbaar voor een gezonde bodem. Ze verbeteren de drainage en werken organisch materiaal door de grond. Bovendien vormen ze voedsel voor tuinvogels.

■ Vlinder

Er zijn zoveel verschillende vlinders, van de kleine vos en de atalanta tot de vroege citroenvlinder en de distelvlinder. Deze schoonheden komen af op enkelvoudige bloemen met veel stuifmeel en nectar, en waardplanten voor hun rupsen zijn ook onmisbaar. Een stukje grond

met brandnetels op een zonnige plek zal meerdere soorten ondersteunen.

■ Hommels en andere bijen

Zonder bijen zijn we verloren. Ze zijn onmisbaar voor de bestuiving van bloemen, zodat planten vrucht zetten en fruit- en groentegewassen een royale oogst geven. Toleer wat nectarrijk onkruid in je gazon, zoals klaver en paardenbloem.

■ Wesp

Niet de vijand waarvoor sommigen hem aanzien. Wespen hebben een gezonde eetlust en helpen bij het beteugelen van bladluis, vliegen en ander ongedierte.

■ Spin

Ieder kind weet dat een spin vliegen eet. En vliegen kunnen in de tuin een plaag zijn, maar vormen weer voedsel voor andere diersoorten. Een glinsterend, bedauwd spinnenweb maakt het de moeite waard om 's morgens vroeg op te staan.

■ Salamander

Tuinvijvers zijn bastions voor salamanders: hagedisachtige amfibieën die een van de pareltjes in een biologische tuin vormen en vooral voor kinderen het dinosaurustijdperk doen herleven.

■ Roodborstje

De vriend van elke tuinier. Een vraatzuchtige eter van insectenplagen en prettig gezelschap voor iedereen die de grond bewerkt. Zonder roodborsten zouden onze tuinen een stuk armer zijn, zowel visueel als biologisch.

Hoe lang duurt het?

Je kunt zo veel of zo weinig tijd besteden als je maar wilt om je tuin diervriendelijk te maken. Ik ben elke ochtend een kwartier bezig om de vogelvoersystemen te vullen en waterbakken te controleren, maar dat is eerder een heerlijk begin van de dag dan een vervelende klus. Sommige karweitjes zijn eenmalig, zoals het ophangen van nestkasten (hoewel het verstandig is om ze elk jaar leeg te halen om overwinterend ongedierte te weren). Een tuin die goed is voor dieren kost niet veel tijd. Het belangrijkste is dat je anders gaat tuinieren, niet dat je er meer tijd aan besteedt.

Hoe bespaar je geld?

Een natuurvriendelijke tuin kost niet meer geld, maar juist minder. Haal rottende bladeren niet onder de heg vandaan en gooi boomstammetjes na een snoeibeurt niet weg. Maak er stapels van als toevluchtsoord voor insecten en andere diersoorten. Die insecten vormen weer voedsel voor andere dieren. Goed vogelvoer kost wel geld en je moet ook investeren in nestkasten en dergelijke. Maar dit alles is echt niet zoveel en de kosten wegen ruimschoots op tegen het plezier dat je ervan hebt.

Wat mag ik verwachten?

Ik hoop dat je al vrij snel het verschil in je tuin zult merken. En in de loop van de tijd wordt dat verschil steeds groter. Dieren, of het nu om insecten, vogels, zoogdieren of amfibieën gaat, zijn praktisch ingesteld: als je de juiste voorzieningen en omstandigheden biedt, komen ze graag op bezoek. Hun voornaamste doel is overleven. Als je ze de middelen geeft om dat te doen, zullen ze hun dankbaarheid tonen door in steeds grotere aantallen hun intrek in je tuin te nemen.

Maak van een houtblok een simpel hotel waarin bijen kunnen nestelen.

Maak een hotel voor solitaire bijen

Solitaire bijen zijn nuttige bestuivers die graag in dood hout van bomen en struiken nestelen. Je kunt ze helpen een veilige nestelplek te vinden door dit eenvoudige bijenhotel te maken.

Dit heb je nodig

- Blok onbehandeld hout
- Boormachine en boortjes (1-10 mm in diameter)
- Een schroef om het hotel aan een schuttingpaal te bevestigen
- Schuurpapier

1 Leg het hout op een stevige ondergrond en maak met verschillende boortjes gaten van diverse groottes.

2 Rol schuurpapier op en schuur de binnenkant van elk gaatje om eventuele scherpe puntjes te verwijderen.

3 Schuur het oppervlak van het blok glad, zodat insecten geen last van splinters hebben. Schroef het blok vervolgens aan een stevige paal. Er zullen al snel bezoekers komen.

VRIEND OF VIJAND?

In geen enkele tuin heerst een perfect evenwicht tussen dieren die vriendelijk, mooi en onschadelijk zijn, en de minder gewenste soorten die je kopzorgen bezorgen. Probeer realistisch te zijn en niet alles onder controle te houden in de hoop perfectie te bereiken.

Als je geen groene bladluisc op je rozen hebt, waarmee moeten pimpelmeesjes hun jongen dan voeren en waarvan moeten lieveheersbeestjes en gaasvliegen leven? Behalve padden en lijsters houdt niemand van slakken. Maar je kunt hun aanvallen beperken met mechanische middelen (kopertape en scherp zand) of gewoon minder gevoelige planten kweken. Wormen zijn onmisbaar voor een gezonde tuin. Veeg voor het maaien hun uitwerpselen met een takkenbezem van het gazon, zodat het geen modderklontjes worden.

In veel gevallen is het een kwestie van je erop instellen, zodat de dieren die jij als ongedierte ziet net zo belangrijk worden dan de vele vogels, vlinders, bijen en zoogdieren die essentieel zijn voor de tuin, en een grote bijdrage leveren aan je tuinierplezier

Wind kopertape rond potten om te voorkomen dat slakken zich tegoed doen aan planten zoals hosta's.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; TIM SANDALL

VOLGENDE MAAND Alan werpt een frisse blik op een populair tuinonderdeel: het gazon.

Vraag & Antwoord

In iedere tuin loop je wel eens tegen een vraag op – van vragen over plagen, ziekten en de beste planttijd tot het kweken van nieuwe soorten. Wij geven antwoord.

V Hoe plant ik het beste mijn dahliaknollen?

A De tijd is aangebroken om je dahliaknollen te planten, zodat ze kunnen uitgroeien tot majesteuze zomerbloemen. Of je nu je knollen van het vorige seizoen vorstvrij hebt laten overwinteren of nieuwe dahliaknollen hebt gekocht, je hebt een of meer knollen nodig die zijn verbonden met een stompje van een stengel. Die stengel is onmisbaar en moet een 'oog' hebben. Dat is een knop in rust en hieruit zal uiteindelijk de plant groeien. Hij is overigens niet altijd makkelijk te zien.

De knollen van dahlia's zijn slechts de opslagorganen voor voedsel. Zij leveren de energie voor de plant en – in tegenstelling tot de knollen van aardappelen – kunnen ze niet helemaal zelfstandig uitgroeien tot plant. Mensen met ervaring met vermeerderen maken meer planten door een dahliakroon (de verzameling van knollen rond de stengel) te delen in levensvatbare stukken, elk met een oog en een knol.

Plant deze maand je dahlia's in de grond (bereid die eerst voor door organisch materiaal door de grond te werken) op een diepte van ongeveer 8 cm. Je kunt ze ook in potten met potgrond planten, net onder het oppervlak. Dat doe je het beste voor eind maart. Later kun je ze dan uitplanten in de vollegrond. Nijp de groeitoppen uit wanneer de planten ongeveer 20 cm hoog zijn om ze te laten vertakken. Zo krijg je meer bloemen per plant.

V Groeit mijn dahlia nog als er een stuk van de knol afbreekt?

A Heb je slechts één stuk knol met een levensvatbare stengel eraan, dan is dat genoeg om een plant te krijgen. Maar een losse knol zonder stengel zal niet uitgroeien tot een plant. Zet de hele kroon, met alle overgebleven knoldelen, in de grond.

TIP
Dahlia's zijn hongerige planten en vereisen een goede drainage. Werk dus ruimschoots compost door de grond voor een gezonde bodem en plant.

V Ik heb een grote, onverplaatsbare bak in de schaduw. Hoe vrolijk ik die op?

A Je kunt beginnen met lelietjes-van-dalen (*Convallaria majalis*) voor heerlijk geurende bloemetjes in het voorjaar. Daarna heeft *Corydalis* 'Korn's Purple' donkerpaarse, druppelvormige bloemen van mei tot juli. *Disporum leucanthum* met zijn bronsgetinte blad en crèmekleurige zomerbloemen zorgen voor weer een nieuwe laag. Ze staan mooi samen met varens zoals *Dryopteris erythrosora* en hosta's zoals 'Devon Green'. Dat is een schoonheid met glimmend blad en lila bloemen in augustus.

Voeg *Hackonechloa*-gras en de blauwbloemige *Geranium pyrenaicum* 'Bill Wallis' toe. Doe er ook nog wat Turkse lelies (*Lilium martagon*) bij voor extra pit, en herhaal wat *Hebe* 'Celine'. Dat is een compacte struik met witte, bijvriendelijke bloemen. Maak het geheel af met de groenblijvende *Heuchera cylindrica* 'Greenfinch'. Die geeft je een mooi palet aan kleurrijke planten van het voorjaar tot eind zomer, plus nog wat groenblijvende planten voor de winter.

Als je bak in echt diepe schaduw staat, kun je het beste kiezen voor planten met interessant blad in plaats van felle bloemen, want bladplanten

Kies varens, zoals *Polystichum polyblepharum*, voor prachtig blad.

kunnen vaak beter omgaan met weinig licht. Je kunt dit idee volledig omarmen en naar een kwekerij gaan (fysiek of online) die bijvoorbeeld gespecialiseerd is in varens. Je zult versteld staan van de hoeveelheid vormen, texturen en kleuren waaruit je kunt kiezen.

Wil je ook bloemen, dan zijn er een aantal opties voor diepe schaduw. *Lamium* 'Beacon Silver'

en 'White Nancy' hebben licht, zilverkleurig blad en roze of witte bloemen. Ook veel winterharde cyclamen hebben zilverkleurig of doortekend blad met roze of witte bloemen. Longkruid (*Pulmonaria*) heeft mooie blauwe, roze of witte bloemen. En veel winterharde geraniums groeien ook goed in de schaduw. Zoek wederom een gespecialiseerde kwekerij voor de grootste keuze.

Geurende lelietjes-van-dalen zijn bosplanten en houden van wat schaduw.

V Wat is dit voor plant?

A Dit is een *Arum*, waarschijnlijk een *Arum italicum*, ofwel Italiaanse aronskelk. Deze stinsenplant werd in de zeventiende eeuw ingevoerd om buitenplaatsen op te sieren en is sindsdien verwilderd. Zijn blad is witgeaderd en in het najaar krijgt hij opvallende, rood-oranje besjes.

Arum italicum heeft kenmerkend blad, bloemachtige schutbladeren en felgekleurde besjes.

V Welke planten doen het goed in een klaslokaal dat 's nachts koud is?

A Dat is een goede vraag, want veel mensen denken niet na over de nachttemperaturen als ze kamerplanten neerzetten op een andere plek dan hun eigen huis. Voor een lokaal op het noorden of oosten is een *Aspidistra*, ook wel kwartjesplant genoemd, een goede keuze, evenals een gatenplant (*Monstera deliciosa*). Ondank zijn tropische uiterlijk kan hij best goed tegen kou. Voor een zonniger lokaal is de olifantspoot (*Beaucarnea recurvata*) een onverwoestbare keuze, net als de *Yucca elephantipes*. Voor een kleinere, zonnige vensterbank zijn vetplantjes, vooral *Echeveria*'s, eenvoudig en vrijwel onderhoudsvrij.

Een gatenplant doet het prima op een koele plek binnen met weinig licht.

V Kan ik canna's in de winter buiten laten?

A Canna's zijn niet winterhard, maar als je ze op een warme plek plant, kun je ze mogelijk in de grond laten overwinteren. Bedek de grond dan 's winters met een dikke laag mulch. Wil je er echt zeker van zijn dat ze de winter overleven, haal ze dan in de winter binnen en plant ze pas na IJsheiligen uit wanneer er geen kans meer is op vorst.

Canna's zorgen voor een tropisch tintje, maar bescherm ze bij kou.

Snoei kamperfoelie terug om hem te verjongen.

V Mijn kamperfoelie ziet er niet goed uit. Wat moet ik doen?

A Controleer eerst of je plant nog leeft. Dat doe je door met je vingernagel over de bast van de kronkelende stengels te krassen. Als er geen groen onder de bast zit, zijn de takken dood. Knip die dan terug tot een gedeelte met scheuten die wel nog leven. Vervolgens zal je kamperfoelie gewoon weer aangroeien.

V Hoe houd ik de slakken op mijn zware, natte grond in toom?

A Dat is lastig, want slakken houden nu eenmaal van vochtige omstandigheden. De eenvoudigste manier om ze biologisch te bestrijden, is met aaltjes of nematoden. Je kunt die toevoegen aan het gietwater. Elk pak dat je koopt bevat miljoenen microscopisch kleine wormpjes die door de vochtige grond zwemmen om de slakken te bereiken en de populatie uit te dunnen. Maar let wel op, want de grond moet

warm genoeg zijn om ze te kunnen gebruiken. En mogelijk moet je de behandeling na een paar maanden nog eens herhalen.

Zodra je slakkenpopulatie in je bodem is verminderd, kun je overwegen om verhoogde bedden te maken en die te vullen met grond waar geen slakken en hun eitjes in zitten. Met koper-tape om de planken van je bed vorm je een extra barrière tegen de komst van nieuwe slakken.

Reduceer de slakkenpopulatie met biologische bestrijders zoals nematoden.

Verberg lelijke objecten met een trellis waar sterjasmin tegenaan klimt.

V Met welke groenblijvers onttrek ik lelijke klike's aan het zicht?

A Als je grond niet te nat is, is een taxus natuurlijk een klassieker, maar hij heeft een belangrijk nadeel: hij groeit niet zo snel. Een betere keuze is daarom misschien wel de schijnhulst *Osmanthus x burkwoodii*. Dat is een struik die je makkelijk kunt snoeien en die in de zomer geurende bloemen heeft.

Wat je ook kunt doen, is een trellis neerzetten en daar groenblijvende klimplanten tegenaan laten klimmen, zoals klimop (*Hedera helix*) of sterjasmin (*Trachelospermum jasminoides*),

die bloeit met heerlijk geurende, witte bloemen.

Een andere optie die het overwegen zeker waard is, is een gemengde heg. Je kunt inheemse haagplanten vaak als 'pakket' kopen. Hun grootste pluspunten zijn dat ze zorgen voor variatie en favoriet zijn bij vogels, kleine zoogdieren en insecten. Of overweeg een 'dode heg' van in elkaar gevlochten takken en stengels die ook een goede leefplek vormen voor dieren. Hier kun je klimplanten tegenaan laten klimmen om het mooier te maken.

V Hoe kan ik een verhoogd bed op drassige grond het beste vullen?

A Voordat je het verhoogde bed vult, moet je de compacte grond losser maken. Dat doe je door een tuinvork zo diep als je kunt in de grond te steken en heen en weer te wiebelen om diepe gaten te maken.

Planten in verhoogde bedden hebben een toplaag van ongeveer 30 cm grond nodig, maar de onderste 20 cm mag uit grover materiaal bestaan, zoals stenen of zand, of een mix daarvan. Voor een goede drainage zijn deeltjes

van verschillende grootte het beste, dus voeg ook wat zand toe aan je toplaag.

Na verloop van tijd zal de grond inklinken, dus je kunt het beste een 'no dig'-systeem gebruiken. Daarbij voeg je gewoon elk najaar een laag compost toe op de toplaag van je verhoogde bed. Zo behoudt de grond de juiste hoogte en wordt je grond dankzij dit organische materiaal gezonder en losser. Dat verbetert de drainage op de lange termijn.

Composteer zelf je tuinafval om er een mulch van te maken om je grond te verbeteren.

V Er verschijnen overal zaailingen van esdoorns in onze tuin. Hoe kan dat opeens?

A Het lijkt erop dat je tuin een klein esdoornbos wordt. De hoeveelheid zaden – en dus zaailingen – is afhankelijk van twee factoren: het weerpatroon in dat jaar en de gezondheid van de boom. De bomen hebben de neiging om extra veel zaden te produceren als ze niet (meer)

gezond zijn. Het is een soort zwanenzang: ze proberen nog nakomelingen te produceren voordat ze sterven. Maar als de gewone esdoorns in jouw omgeving er verder gezond uitzien, hebben ze waarschijnlijk erg gunstige weersomstandigheden gehad.

Zorg voor een betere drainage door zand of grind toe te voegen aan de grond.

V Mijn tuin is drassig. Hoe kan ik het beste de drainage van mijn gazon verbeteren?

A Een drassig gazon is een kwestie van waterbeheer. Alleen zand of mest toevoegen is geen oplossing voor de lange termijn. En hoewel gecomposteerd plantenmateriaal kan helpen om de kleine kleideeltjes op te breken en de grond meer lucht te geven, kan dit wel een tijd duren.

Je kunt proberen het water af te voeren door 'wadi's' te maken – geulen waar het water naartoe kan stromen en die je aan weerszijden beplant. Maar misschien is het belangrijkste wel dat je de juiste planten voor de juiste plek kiest. Vraag je af of een gazon op zo'n drassige plek wel een goed idee is. Wellicht is een 'moeras-tuin' met een loopbrug wel een interessant idee. Zo kun je een hele reeks nieuwe, spannende planten proberen.

V Ik vond dit onder met gazonrand. Wat is het?

A Het ziet eruit als *Geopora summeriana*, ofwel de cedergrondbekerzwam. Dat is een schimmel die een vrijwel rond, bruin, hol bekertje produceert, een ascocarp genaamd. Hij vormt zich onder de grond en komt dan in het voorjaar uit de grond met zijn bijna witte oppervlak dat sporen produceert. Je vindt hem vooral onder ceders, vandaar de naam. Hij behoort tot de mycorrhiza-schimmels, wat inhoudt dat hij een symbiotische relatie heeft met de planten in zijn omgeving. Laat deze nuttige schimmel dus met rust.

Cedergrondbekerzwammen verspreiden hun sporen bovengronds.

De bloemstengels van *Cymbidium*-orchideeën bloeien tot wel acht weken.

V Hoe heet deze leuke kamerplant?

A Dit is een *Cymbidium*-orchidee en het zijn mooie kamerplanten voor een koele, lichte plek. De bloemen verschijnen in de winter en zijn een exotisch genot om naar te kijken! Wordt hij te groot voor zijn pot, verpot hem dan naar een grotere pot met potgrond voor orchideeën.

De zaden van gewone esdoorns dwarrelen als helikoptertjes en ze kunnen ver vliegen.

V Deze plant kwam spontaan op. Wat is het?

A Dat is een mariadistel (*Silybum marianum*), een spectaculair ding. Als hij in voedingsrijke grond staat, kan hij behoorlijk groot worden, tot circa anderhalve meter hoog. In het eerste jaar krijgt hij alleen een bladrozet, maar in het tweede jaar stuurt hij hoge stengels met roze

distelbloemen de lucht in. Ook in siertuinen wordt hij wel vaker aangeplant, dus probeer zeker zaden te verzamelen!

Als medicinale plant wordt hij al eeuwen gebruikt, bijvoorbeeld tegen leverkwalen, maar ook tegen vergiftiging met sommige paddenstoelen.

Mariadistels hebben mooi blad, maar pas op voor de stekels.

Inheemse margrietten houden van een goed drainerende grond en bloeien de hele zomer.

V Is mijn zanderige leemgrond te rijk voor wilde bloemen?

A Het beste kun je geschikte planten kiezen voor de grond die je hebt, in plaats van je grond te vervangen. Zanderige leemgrond is bijvoorbeeld perfect voor allerlei soorten *Salvia*, kattenkruid (*Nepeta*) en zonnehoeft (*Echinacea*). Daarbij kun je zeker ook inheemse wilde bloemen planten, zodat je tuin gevuld wordt met vaste planten die er

prachtig uitzien en ook nog goed zijn voor de natuur.

En hoewel veel wilde bloemen inderdaad houden van armere grond, zijn er genoeg die op zanderige leemgrond groeien. Heb je genoeg zon, kies dan bijvoorbeeld ijzerhard (*Verbena officinalis*), zwart knoopkruid (*Centaurea nigra*) en margrietten (*Leucanthemum vulgare*).

Wollige dopluis op Hortensia biologisch bestrijden? Zo pak je dat aan!

Wollige dopluis

Hortensia (*Hydrangea*) is een populaire plant voor de siertuin die over het algemeen weinig gevoelig is voor plagen. De meest voorkomende plaag is Hydrangea-dopluis ofwel *Pulvinaria hydrangeae*. De vrouwelijke dopluizen zien eruit als kleine bruine bolletjes. Vanaf eind mei vormen ze opvallende witte wollige eimassa's aan de onderkant van de bladeren.

Hydrangea-dopluis vormt één generatie per jaar waarbij één dopluis wel 1000 nakomelingen kan produceren. Na het uitkomen van de eitjes blijven de jonge dopluizen op de onderkant van de bladeren zitten. In de late herfst verhuizen ze naar het houtige deel van de plant waar ze overwinteren. In het voorjaar, wanneer de bladeren zijn uitgelopen, verplaatsen de dopluizen zich weer naar het blad en doen zich tegoed aan plantensap.

Overtollig plantensap scheiden ze weer uit in de vorm van honingdauw. Hierdoor wordt de plant kleverig en kan er roetdauwschimmel gaan groeien. Door de aantasting zal de plant verzwakken, slecht groeien en uiteindelijk dood gaan.

Gelukkig zijn er twee inheemse natuurlijke vijanden die je kunt inzetten om de Hydrangea-dopluis biologisch te bestrijden. Als er eimassa's op de plant te vinden zijn, eind mei of juni, kun je het best EXOCHOMUS-larven inzetten. Dit zijn de larven van het viervleklieveheersbeestje (*Exochomus quadripustulatus*). De larven smullen van de eitjes in de wollige eimassa en voorkomen

zo dat de plaag zich razendsnel verspreidt. Een andere inheems insect dat je kunt gebruiken om Hydrangea-dopluis te bestrijden is een kleine zwarte sluipwesp: SAISIN-C (*Coccophagus spp.*). Kijk wel goed of de juiste stadia van de dopluis aanwezig zijn, want de sluipwesp parasiteert alleen de jonge platte geelbruine dopluisjes. Die vind je meestal vanaf eind juli tot eind september. De sluipwespen leggen een eitje in de dopluis, de dopluis gaat dood en er komt een nieuwe sluipwesp uit, die op zoek gaat naar jonge dopluizen. Zo is de cirkel rond en zal de plaag afnemen.

EXOCHOMUS-larve

Sluipwesp SAISIN-C

ENTOCARE
Biologische gewasbescherming

Kijk op www.entocare.nl voor meer informatie. Alle vermelde producten zijn te koop in de Entocare webshop.

De beste tuintips op het perfecte moment

Gardeners' World wordt gemaakt met een passie voor tuinieren. Je krijgt op het juiste moment de juiste tips, zodat je tuin er nu perfect bij ligt, maar ook dat je het volgende seizoen weer kunt genieten van je tuin in bloei.

**Gardeners'
World**

**Ontvang 12x
Gardeners' World
van €83,88 voor**

50,-

- ✓ Praktische uitleg om lekker te gaan tuinieren
- ✓ Inspiratie en tips wat je nú in de tuin kunt doen
- ✓ Altijd de duurzame oplossing: tuinier met de natuur

Abonneer je nu via

www.gardenersworldmagazine.nl/abo

Deze actie is geldig t/m 18 april 2023 of zo lang de voorraad strekt. Je abonneert tot wederopzegging en voor ten minste de actieperiode van 12 nummers. Na afloop van de actieperiode geldt de reguliere abonnementsprijs en is het abonnement per maand opzegbaar. Opzeggen is heel eenvoudig en kan via onze klantenservice.

INSPIRATIE

Mis je kleur in de tuin? Is je tuin net niet die beschutte plek die je voor ogen had? Elke maand lees je hier alles over slimme tuinontwerpen, mooie bloeiers en tips om van je tuin een paradijs te maken.

76

80

84

89

90

Deze maand

- 70 Planten met een missie, deel 2**
Carol Klein laat je kennismaken met haar favoriete heesters.
- 76 Rondom het huis**
Yvette van Boven praat ons bij over haar omvangrijke Ierse-tuinklus.
- 80 In het spoor van varens**
Rogier en Marieke nemen je mee in de wereld van de varens.
- 84 Groente uit de achtertuin**
Zelfs in een kleine tuin kun je volop groente, fruit en kruiden kweken.
- 89 Inheemse held**
Slanke sleutelbloem (*Primula elation*) stelt zichzelf voor.
- 90 Koel & kalm**
Adam Frost maakt een plantenbak voor gevlekte schaduw.
- 93 Alles over kamerplanten**
De *Tillandsia xerographica*.

93

PLANTEN MET EEN MISSIE

Deel 2: Heesters

Heesters kunnen je borders en potten transformeren. **Carol Klein** stelt een paar van haar favorieten voor en laat zien waarom deze planten echte sterren zijn.

De compacte boerenjasmijn
*Philadelphus 'Manteau
d'Hermine'* vraagt weinig
verzorging en heeft sterk
geurende dubbele bloemen. Zet
hem in de zon of halfschaduw.
Hoogte x Breedte 75 x 150 cm
Bloei apr-jun

Toen we meer dan veertig jaar geleden net naar Glebe Cottage waren verhuisd en met het aanleggen van een tuin begonnen, adviseerden deskundige vrienden me dat ik als eerste heesters erin moest zetten. Die zouden de tuin structuur, een ruggengraat geven en onmisbaar zijn. Dat is niet helemaal waar. Elke tuinier kan ervoor kiezen een bepaalde categorie planten niet in zijn tuin te zetten: geen bomen, geen bollen – alleen onkruid lijkt je nooit buiten te kunnen houden! Het was niet zozeer dat ik de adviezen in de wind sloeg, maar er waren dringender zaken: het aanleggen van een terras en brede borders. En eindelijk had ik de kans om mijn geliefde vaste planten te kweken.

In de loop van de jaren werden er bijna stiekem steeds meer heesters her en der in de tuin opgenomen, zonder dat ik ooit dacht: ja, daar ga ik eens een heester planten. Inmiddels hebben we rozen, camelia's, bruidsbloemen, hortensia's en talloze andere heesters – zelfs een rododendron of twee. Samen met onze bomen geven ze de tuin een gevoel van duurzaamheid, van volwassenheid dat geen enkele andere groep planten kan geven.

Heesters of struiken zijn, net als bomen, houtige planten. Bladverliezende heesters kunnen weliswaar hun bladeren verliezen, maar het takkenstel is permanent en in tegenstelling tot vaste planten sterven ze 's winters niet af boven de grond. Ze zijn kleiner dan bomen en hebben doorgaans – in tegenstelling tot bomen – meerdere stammen. Maar afgezien daarvan zijn heesters zo divers, dat het onmogelijk is te generaliseren. Dat is wat ze zo aantrekkelijk maakt. Er zijn zoveel heesters om uit te kiezen, met allerlei verschillende eigenschappen.

Sommige, zoals rozen, worden vrijwel uitsluitend gekweekt om hun bloemen, die de zomertuin vullen met kleur en geur. Dankzij doorbraken in het kweken van rozen kunnen we nu van de vroege zomer tot diep in de herfst genieten van bloeiende rozen.

Heesters combineren prachtig met andere planten. In de moderne tuin worden heesters op esthetische wijze ingezet. Als ze samen worden geplant, wordt rekening gehouden met hun plaatsing ten opzichte van elkaar en hoe hun vormen, texturen en kleuren contrasteren of harmoniëren. Vaak staan ze samen met vaste planten, bollen en misschien een of twee kleine bomen in een gemengde border.

Een van de beste voorbeelden daarvan is de Long Border in de tuinen van Great Dixter, waarin allerlei planten bij elkaar staan en heesters het hele jaar het belangrijkste element vormen. Niet alleen kun je er de afzonderlijke

VAN BOVEN MET DE KLOK MEE

■ ***Salix gracilistyla* 'Mount Aso'**

H x B 3 x 3 m B feb-mei

■ ***Fothergilla major***

Monticola-groep

H x B 1,5 x 1,5 m B mei-jun

■ ***Hydrangea paniculata* 'Pink Diamond'**

H x B 2 x 2 m B jul-sep

kwaliteiten van elke struik bewonderen, maar in combinatie met de andere planten verandert de border door het jaar heen voortdurend. Langs sommige klauteren zelfs klimplanten omhoog.

Heesters hoeven niet zeldzaam te zijn om bijzonder te zijn. Het feit dat ze overal in tuinen staan en populair zijn, geeft aan hoe gemakkelijk ze zijn. Wie wordt er nu niet gelukkig van forsythiatakken gehuld in gouden bloemen? Net als veel van onze mooiste sierplanten komt de forsythia uit oosterse streken met een vergelijkbaar klimaat als het onze. Vroeg in het jaar geeft hij het startsein voor het seizoen met andere winterbloeiende heesters, zoals sneeuwbal, peperboompje, vleesbes en toverhazelaar.

Heesters produceren niet alleen gewone bloemen vroeg in het jaar, maar ook katjes. Een van de beste heesters die we hier ooit gehad hebben, was een *Fothergilla major* uit de

Monticola-groep. Deze lampenpoetserstruik hebben we bijna veertig jaar geleden geplant. Helaas heeft hij zijn veertigste verjaardag niet gehaald, mogelijk als gevolg van honingzwam, maar tot die tijd was hij spectaculair. Voordat het blad verscheen, droegen zijn takken prachtige katjes. En de grote, hazelaarachtige bladeren kregen in de herfst de meest flamboyante kleuren – een genot om te zien. Heesters fleuren een tuin met hun aanwezigheid echt op.

Onlangs filmde we in RHS Rosemoor, waar we de schitterendste katjes konden bekijken en aanraken. Vooral de wilg *Salix gracilistyla* 'Mount Aso', met zijn roze katjes, was een traktatie. In welke tijd van het jaar je deze tuin ook bezoekt, de planten die overal op de voorgrond treden in plaats van bescheiden een dienende rol te vervullen, zijn heesters. Ze zijn geen figuranten, maar absolute sterren.

“Heesters hoeven niet zeldzaam te zijn om bijzonder te zijn. Het feit dat ze overal in tuinen staan en populair zijn, geeft aan hoe gemakkelijk ze zijn.”

Succes verzekerd met heesters

Wanneer planten De meeste heesters hebben vergelijkbare verzorging nodig. De eerste en belangrijkste stap in de verzorging van welke plant dan ook is het aanplanten. De beste tijd daarvoor is tussen oktober en april – maar plant ze niet als de bodem bevroren is. Bij bomen en heesters is het goed om net een beetje meer te doen en organisch materiaal door de bodem te werken.

Waar planten Deze planten hebben weliswaar niet het eeuwige leven, maar hopelijk zullen ze jarenlang op hun standplaats blijven. Het is heel belangrijk om lang voordat je het gat graaft de juiste heester te kiezen. Aan de bodem en ligging van je tuin kun je weinig veranderen, maar als je wilt dat je struiken lang en gelukkig leven, is het cruciaal dat je soorten kiest die gedijen bij wat jij ze kan bieden.

De meeste soorten zijn inschikkelijk en verdragen uiteenlopende omstandigheden redelijk goed, maar elke heester heeft zijn optimale standplaats. Hoewel zowel *Genista* als *Cytisus*, die beide vaak brem worden genoemd, van een open en zonnige standplaats houden, doet *Genista* (foto) het zelfs op erg kalkrijke grond goed, terwijl *Cytisus* kalkgrond niet verdraagt.

Rhododendrons en camelia's, twee populaire bloemheesters, hebben zure grond nodig met een pH-waarde tussen 4,5 en 6. Sering, sneeuwbal en boerenjasmijn voelen zich senang op kalkrijke grond. De meeste heesters kunnen uiteenlopende lichtniveaus verdragen, maar in gevlekte schaduw voelen hortensia's, skimmia's en andere struiken die van oorsprong in bosland groeien, zich het meest thuis.

Verzorging van heesters Na het planten en tijdens de eerste maanden regelmatig en royaal water geven, helpt je struiken aan te slaan. Daarna zijn ze tevreden met af en toe organische, vloeibare mest. Veel heesters hebben baat bij snoeien en als je dat meteen na het planten doet – de zogenaamde vormsnoei – helpt dat de vorm te van een heester te bepalen.

Camellia

H x B ca. 2 x 2 m, maar kan afhankelijk van variëteit groter zijn.
Bloei Late herfst tot voorjaar

5 heesters voor in potten

1 Boerenjasmijn

De meeste boerenjasmijnen doen het prima in potten, al kun je wel beter een kleinere variëteit kiezen die je niet of nauwelijks hoeft te snoeien. De *Philadelphus* 'Manteau d'Hermine' is sierlijk en bedekt met sterk geurende dubbele bloemen. *P.* 'Belle Etoile' is mijn favoriet.

Hoogte x Breedte 75 x 120 cm
Bloei jun-jul

2 Rosmarinus officinalis Prostatus-groep

Dit is de perfecte plant voor in een pot of op een muur. De stengels – bomvol naaldachtige blaadjes en vroeg in het jaar bloeiende, bestuiversvriendelijke blauwe bloemen – vallen over de rand. Als plant van mediterrane oorsprong houdt hij ervan verwaarloosd te worden. In (turfvrije) universele potgrond met wat extra scherp zand doet hij het prima.

H x B 80 x 150 cm
B apr-jun

3 Rosa 'Roald Dahl'

Deze bijzondere roos staat bij ons in een pot sinds we hem voor een tv-programma hebben geplant. De grote, bolvormige, abrikooskleurige

bloemen hebben een ouderwetse rozengeur. De ronde pot accentueert de vorm van de bloemen.

H x B 90 x 110 cm **B** jun-sep

4 Myrtus communis subsp. tarentina

Traditioneel vormde zoete mirte een onderdeel van elk bruidsboeket en werden twijgjes ervan gestekt als herinnering aan de heuglijke dag. De hele heester is aromatisch en heeft dicht, glanzend en diepgroen loof. Als hij op een beschutte plek staat, produceert hij bloemen als poederwolkjes.

H x B 150 x 150 cm **B** jul-aug

5 Camellia x williamsii 'Donation'

Camelia's gedijen alleen in zure grond, dus mensen die hun charme niet kunnen weerstaan kiezen er vaak voor ze in een pot met zure, turfvrije grond te zetten. 'Donation' heeft een lange bloeitijd.

H x B 3 x 3 m
B feb-mei

1 Boerenjasmijn

5 Camellia x williamsii 'Donation'

2 Rosmarinus officinalis Prostatus-groep

Beplanten met heesters

Welke struik je op welke plek zet moet een weloordachte keuze zijn. Als hij eenmaal is gesetteld, valt het niet mee hem te verplaatsen. Met heesters kun je net zo creatief zijn als met welke andere groep planten dan ook en de grootste voldoening haal je uit het combineren ervan met andere planten.

Een heester kan de spil zijn van een mini-beplantingsplan. *Daphne bholua* 'Jacqueline Postill' kan bijvoorbeeld in de winter als middelpunt bewonderd worden om haar mooie roze bloemen en daarna met haar glanzende blad de achtergrond vormen voor voorjaarsbollen en vaste zomerplanten.

Wil je maximaal effect in een groter gebied, plant dan meerdere pluimhortensia's (*Hydrangea paniculata*) bij elkaar. In bloei

vormen ze een feestelijke wolk van roomwitte bloemhoofden, sommige met een vleugje roze, andere limoengroen tot in de winter. Zet daaronder de limoengroene bloemen van *Helleborus argutifolius*, gevolgd door drieblad, hondstand en Turkse lelie (*Lilium martagon*).

Een heesterborder kan bestaan uit lage kardinaalsmuts, geveerde, zilverachtige *Ozothamnus*, een springerige zigzagstruik en de zich uitdijende Australische laurier, die samen een symfonie van kleur, vorm en textuur creëren, waarbij her en der wat wolfsmelk en hoge grassen voor accenten zorgen.

INZET LINKS Carol geniet van de geurende bloemen van de compacte roos 'Rosa Mundi'. **LINKS** *Daphne bholua* 'Jacqueline Postill', de perfecte geurende heester voor de winter.

VOLGENDE MAAND Carol stelt haar favoriete eenjarigen voor en geeft tips hoe je ze opweekt uit zaad.

Kweken in een kas: alle voordelen op een rijtje

Een kas van Euro-Serre maakt van zaaien en kweken kinderspel. Met een aantal potjes, zaaigoed en potgrond heb je een mooie basis voor jouw (moes)tuin. Zaaillingen genieten er van de warmte en het licht, plantjes staan beschermt tegen weer en wind én je kas verkleint de kans op ziektes in je gewassen. Bij Euro-Serre zijn we alvast overtuigd van de vele voordelen van een kas. Nu jij nog!

Kraakverse groenten in elk seizoen

Met een Euro-Serre geniet je langer van je tuin. Doordat je maximaal gebruik maakt van de stralende zon, kun je in elk seizoen wel iets zaaien én oogsten. In februari begin je al met het zaaien van vroege groenten zoals sla, radijsjes, spinazie en kool. De oogst start in je kas in de lentemaanden, maar ook na het einde van de zomer oogst je nog tomaten, paprika's, komkommers en aubergines. Plant je in september nog winterkolen of bloemkool, dan eet je zelfs in de winter nog groenten uit eigen tuin.

Help zwakkere planten overwinteren

Vorstgevoelige buitenplanten én exotische groente- en fruitplanten kunnen prima overwinteren in een kas. Bereid je in de herfstmaanden goed voor op het

verpotten of verplaatsen van die planten. Een kas met hoge isolatiewaarde of verwarming biedt je geliefde planten een aangenaam microklimaat en belooft ze een gezonde start van het nieuwe tuiniersseizoen.

Volledige controle

Als je elke dag even een kijkje neemt in je kas, weet jij als geen ander wat je planten nodig hebben. In een kas regel je zelf de hoeveelheid water en drogen je planten niet snel uit. Je bepaalt de temperatuur door ramen en deuren open te zetten of te sluiten. Werk met zonnedoeken wanneer de zon te fel is en met noppenfolie wanneer het vriest. Zo geef je je planten altijd een aangenaam bedje, waardoor ze beter groeien en de oogst groter én lekkerder is!

Geef ziektes geen kans

Juist doordat jij de touwtjes in handen hebt in de kas en de planten afschermt van de buitenwereld, geef je ziektes en indringers geen kans. Zolang je de luchtvochtigheidsgraad goed in de gaten houdt, bestaat er veel minder kans dat er schimmels hun weg vinden naar de kas. Het regelmatig luchten van je kas is dus erg belangrijk, want dat zorgt voor een gezond klimaat.

Over Euro-Serre

Euro-Serre is al meer dan 40 jaar de expert in het bouwen van hobbyserres en tuinkamers. In het ruime assortiment aluminium serres en tuinkamers is er voor iedereen de juiste kas te vinden. Ook kun je er terecht voor advies op maat, ontwerp in huis en professionele plaatsing.

Met een serre verklein je je ecologische voetafdruk, want je investeert in biologische voeding, en je verlengt je groeiseizoen. Maar dat is niet het enige. De serres van Euro-Serre worden uitsluitend lokaal geproduceerd met behulp van energie uit zonnepanelen. De grondstoffen zijn circulair, waardoor de afvalstromen voor 95% recyclebaar zijn. Ook de poedercoating is milieuvriendelijk. Hierdoor is een kas van Euro-Serre een duurzame keuze.

Euro-Serre heeft exclusieve verdelers in België en Nederland.

www.euroserre.com

Rondom het huis

Een overwoekerde tuin van twee hectare onder controle krijgen en omvormen tot hun eigen paradijs in Ierland. Dat is het project van kok en schrijfster **Yvette van Boven** en haar man. Met in deze aflevering: de tuin rondom het huis.

FOTO'S: YVETTE VAN BOVEN; OOF: VERSCHUREN

De vorige keer liet ik zien hoe we het onderveld aanpakten. Een flink overwoekerd veld dat we vrij rigoureus aanpakten. Dat ging in die zin ook vrij makkelijk omdat het één groot veld betrof. Inmiddels zijn de fruitbomen besteld en met dat ik dit schrijf komen ze de berg op om later deze week geplant te worden. In de laatste grote update zal ik laten zien hoe dat geworden is. Ook heb ik vier dozen met mengsels wildebloemenzaden die we tussen de bomen door gaan inzaaien. Zo creëren we een veld vol wilde bloemen voor bijen en insecten. Ik ga er dan nog alleen maar een pad in maaien en, tot de vijver er ooit is, een binnenplaatsje uitmaaïen waar je tussen alle bloemen kunt zitten lezen, met uitzicht op de vallei. Dat lijkt me heerlijk.

Enfin, de tuin rondom het huis vroeg om een andere aanpak. Het gaat hier om een gigantische lap grond die verdeeld is in meerdere stukken – bijna een parkje – met doorgangen, bijzondere bomen en planten en steeds andere ‘tuintjes’. Je kunt van de ene naar de andere wandelen. Dat was een paar jaar terug vrijwel onmogelijk. We moesten ons met een bosmaaier en zaag door de boel heen hakken om te zien wat eronder lag.

Langzaamaan legden we een tuin bloot die onder alles verscholen lag. Hier hadden duidelijk, jaaaaaaren terug, mensen gewoond die er ook een echte tuin van hadden gemaakt. Daar kwam ik achter door de plaatsing van speciale boompjes, die bijvoorbeeld precies waren geplant op een uitzichtpunt.

We kapten wilde plantengroei en overwoekerd gras weg en vonden het terras terug, met muurtjes eromheen, plantenbakken! Paadjes! Pas na een heel jaar vonden we twee

gigantische appelbomen naast het huis die in een zijtuintje stonden, zo overgroeid door bomen en struiken dat ze helemaal scheef waren gegroeid.

De eerste jaren bestonden dus alleen maar uit zagen en kappen. Ongelogen hebben we, goddank vaak met hulp van familie en later ook van professionele bomentrimmers, twee tot drie jaar lang alleen maar gekapt. En dan nog blijft er genoeg boom en struik over. Alleen kun je nu alles ook zien! En heeft alles nu meer vorm.

Net zoals bij het onderveld konden we nu weer gaan opbouwen. Het canvas is opgeschoond, we hebben weer overzicht. Het was echt fantastisch om te doen, maar ik ben ook blij dat we door deze fase heen zijn.

Het bijhouden is al genoeg werk. We gaan ervoor zorgen dat het nooit meer zo erg wordt.

Wat we wel leuk vonden, was het ontwerp van de tuin zoals het er nu bij lag. We ontblootten trapjes, treetjes, hoogteverschillen, kruipdoor-paadjes, borders die opnieuw ingeplant kunnen worden en veldjes. Dat maakt een tuin natuurlijk interessant. Ik leerde ooit van mijn vader, die tuin- en landschapsarchitect was, dat je nooit het einde van je tuin in een keer moet kunnen zien, hoe klein hij ook is. Je creëert spanning door van kleinere ruimtes naar grotere te lopen. Coulissen, in de vorm van struiken, heesters en bomen zijn belangrijk. Doorkijkjes maken, spanning creëren. Dat advies heb ik hier ook echt ter harte genomen.

Wieden, wieden, maaïen, maaïen – tot er een tuin onder vandaan kwam met doorkijkjes en borders met bloemen.

Onder alle begroeiing vonden we paden en een terras!

We kregen hem schoon, maar het kostte veel moeite en het seizoen erna was hij weer dichtgegroeid.

Het terras

Het enige stukje wat we wél wilden aanpakken, was het terras zelf. De vorm is echt ontzettend leuk, maar de bestrating was om te huilen. Bovendien was het in tuingrond gelegd, zonder worteldoek of iets dergelijks, dus werkelijk álles groeide tussen de tegels door. Ik maaide het gewoon met de grasmaaiër, je gelooft het niet! We zitten nu in de transitie van een lelijk terras naar een mooi terras.

En, zoals dat gaat met verbouwen: til je een steen op, dan trek je alles meteen door. De donkergrijze kiezels die rondom het huis lagen, waren eigenlijk ook heel somber. Op veel plekken waren ze weggelopen, en ik kon vaak niet tegen de onkruidgroei op wieden. Klein bodemonderzoek wees uit dat ook hier nooit gekeken was naar afwatering, worteldoek, ondergronden ... Alles tierde maar welig door elkaar heen. Ik leerde van Joe Evans (de landschapsarchitect die we voor deze klus én de laatste grote klus, die jullie in de laatste update te zien krijgen, in de arm hadden genomen) hóé-veel werk er onder de tuin en het terras ligt voor je er een laagje kiezels of tegels op teruglegt. Het is dus nog niet klaar. Maar wel heel ver al.

Ik laat je zien hoever we inmiddels zijn. Loop met me mee, ik neem je aan de hand door de tuin.

Het eerste deeltje is nu klaar en moet worden gevoegd. In dit prachtige steen zijn overal nog de fossielen in terug te vinden van zeewormen en andere diertjes die duizenden jaren terug hebben geleefd.

In het spoor van **varens**

Kamerplanten zijn erg in trek, en terecht. Ze veranderen onze leefruimtes in een mooie groene jungle en hoe meer je over ze weet, hoe interessanter ze worden. Marieke van der Eerden (plantenkenner en -verzamelaar, stekt en zaait zo veel mooie planten dat ze zelfs in een lokale winkel verkocht worden) en Rogier van Vugt (Hoofd Horticultuur van de Hortus botanicus Leiden en plantenkenner pur sang) gaan in gesprek.

Rogier: Lang, lang geleden in een land hier eigenlijk recht onder onze voeten, zag de wereld er heel anders uit. Het is het carboon en bloemplanten bestaan nog niet. In plaats daarvan zijn er vooral veel mossen, varens, wolfsklauwen en paardenstaarten. Deze planten hebben gemeen dat ze zich voortplanten door middel van sporen, en daarmee slaan ze eigenlijk het principe 'maken van bloemen' over. Dit is ook niet zo gek, want bestuivende insecten lieten nog lang op zich wachten. Vandaag de dag zijn deze varens nog steeds erg belangrijk – zo belangrijk dat er regelmatig oorlog over gevoerd wordt. Het plantmateriaal, of beter gezegd de energie die deze planten miljoenen jaren geleden hebben gemaakt uit het zonlicht, is nu bruikbaar in de vorm van aardolie, aardgas en steenkool. Veel later, maar nog steeds wel lang geleden, werd de varen pas echt gewaardeerd vanwege

FOTO'S: PETRA SONIUS, MARIEKE VAN DER EERDEN, ROGIER VAN VUGT

haar uiterlijk. Met name in de Victoriaanse tijd werd de varen als verzamelobject echt populair. Er zijn talloze boeken over gemaakt en met name afwijkende exemplaren werden kostbaar en gezocht.

Vandaag is de varen nog steeds populair, alhoewel niet altijd even makkelijk in onze centraal verwarmde huizen. Het blijft wel bijzonder dat een plant die ons interieur vandaag de dag opleukt er eigenlijk precies hetzelfde uit ziet als in een tijd ruim voor het verschijnen van de dinosauriërs.

Marieke: In de woonkamer is de gouwe ouwe krulvaren (*Nephrolepis*) de meest basic varen die er is. Maar er is meer! Denk aan de bijzondere kleur van de blauwvaren, de nestvaren (*Asplenium*) die niet kapot te krijgen is of de bizarre hertshoornvaren (*Platynerium*), waar sommige mensen dol op zijn.

Vogelnestvaren in het wild groeiend op een boomstam.

De krulvaren is de goud-
ouwe onder de varens.

Ik behoor niet tot die mensen ... brrr wat een engers! In de Hortus Leiden hangt een mand in de kas met daarin een enorme hertschoorn van wel een meter doorsnede. Nachtkerries krijg ik ervan! Ik heb meer met de *Microsorium muscifolium* 'Crocodylus'. Inderdaad ja, de krokodillenvaren, zo genoemd vanwege het patroon in de bladeren. En dan is er ook nog de venushaar (*Adiantum*). Toe aan een uitdaging? Koop vooral deze dramaqueen. Ik durf het niet aan!

R: Varens variëren ook enorm in grootte: sommige tropische soorten zijn slechts een centimeter of twee hoog terwijl er ook boomvarens van vijftien meter hoog bestaan. Deze maken stammen van afgestorven bladeren en wortels en sommige kunnen honderden jaren oud worden. Boomvarens worden soms verkocht, maar hebben veel licht, ruimte en vochtige lucht nodig om goed te kunnen groeien. Bijzonder is dat je bij deze planten de stammen vaak nat moet sproeien, omdat hier veel wortels in zitten.

De reuzenvaren (*Angiopteris*) wordt een stuk minder hoog, maar houdt het record van het grootste blad: negen meter lang. Deze tropische varens komen van nature voor van Madagascar, tropisch Azië tot aan Australië en eilanden in de Stille Oceaan. Dit is uiteraard geen kamerplant, maar hij is wel te zien in de Leidse Hortus, waar is ontdekt dat de sporen van deze plant kunnen springen!

M: De varianten die als kamerplant te verkrijgen zijn, kunnen vaak met wat minder licht toe en zijn daarom geschikt voor een hoekje wat verder van het raam. Je bent dan misschien geneigd te plant te vergeten. Afhankelijk van de soort, kan dat snel afgestraft worden! Daarbij houden ze van een hoge luchtvochtigheid. Heeft je badkamer een raam? Dan is dát de plek voor je varens.

Dat varens hele taale
planten kunnen zijn
bewijst deze *Blechnum*
die opkomt tussen de
gestolde lava.

Wilde venushaarens op Madeira.
Deze soort groeit daar op schaduw-
rijke plekken op rotsen.

Adiantum trapeziforme.

Een bos van boomvarens op La Réunion.

Coniogramme emeiensis -
Chinese bamboevaren.

Veelzijdige varens

R: In het wild is de diversiteit van varens enorm en ze groeien dan ook bijna overal: op hete plekken, rondom de poolcirkel, in bomen en in het water. Ze zijn wijdverspreid, maar vergis je niet. Dat varens bijna overal groeien wil niet zeggen dat ze het overal doen. Elke varen heeft eigen wensen, maar dat betekent ook dat er voor de meeste plekken wel een varen is. De makkelijkste soorten in huis zijn vaak de epifytische soorten. Deze varens groeien in de natuur in bomen, omdat er bovenin het bos meer licht is. Omdat ze op takken groeien zijn ze toleranter voor droogte dan de meeste varens. Veel kun je rustig uit laten drogen, omdat ze bijvoorbeeld dik blad of dikke wortelstokken hebben om water op te slaan. Voorbeelden zijn de vogelnestvaren, de *Drynaria* en de hertschoornvarens. Wat deze planten heel bijzonder maakt, is dat ze alle drie hun eigen composthoop boven in de boom maken door

Een bijzondere varenvondst

R: Waar een klein plantje groot in kan zijn: in 2007 werden er wel tienduizenden blaasvarens gevonden onder oude legertrucks in Kamp Soesterberg. En dat terwijl er destijds maar 750 exemplaren bekend waren in ons land! Defensie wilde de trucks verkopen, maar verplaatsing van de trucks zou het einde betekenen van de blaasvarens: in de volle zon zouden ze snel verpieteren. Defensie heeft een groot deel van de plantjes ondergebracht bij botanische tuinen, zoals de hortus in Utrecht en Pinetum Blijdenstein. Twaalf trucks staan echter nog altijd op hun plek en beschermen een populatie van tweeduizend varens, waar onderzoek naar gedaan wordt.

Een samenspel tussen varens en een *Selaginella*. Een tafereel dat zo uit het carboon had kunnen komen.

Wolfsklauwen zijn ook varenachtigen. Ze worden helaas zelden gekweekt.

Varens maken dan wel geen bloemen, maar sommige soorten hebben mooie bladpatronen.

hun blad zo te positioneren dat deze vallend blad verzamelt en vasthoudt.

Varens die op rotsen groeien zijn vaak iets gevoeliger. Vaak hebben ze altijd wel toegang tot wat vocht en de bladeren zijn daardoor dunner. Soorten als krulvaren en venushaarvaren vallen hier onder. Zorg ervoor dat ze nooit helemaal uitdrogen. En zoals Marieke al vertelde: de venushaarvaren is een echte uitdaging. Deze soort houdt van heel stabiele omstandigheden en eigenlijk zo min mogelijk water zonder ooit op te drogen. Bij te natte wortels rot deze zo weg en eenmaal opdrogen is ook al genoeg om de plant onherstelbaar te beschadigen.

Selaginella en wolfsklauwen vallen onder de varens, ook al zien ze er heel anders uit. Alhoewel je echt op zoek moet naar een specialistische kwekerij om een wolfsklauwplant te vinden, zijn *Selaginella* eigenlijk bij elk tuincentrum wel te koop. Dit zijn ook planten die eigenlijk nooit op mogen drogen, maar ook zeker niet drijfnat mogen staan. Een uitdaging. Maar het zijn echt prehistorische planten en zeker de moeite waard. Een uitzondering is de roos van Jericho, die als opgerold droog bolletje wordt verkocht. De bol opent zich als deze water krijgt en sluit weer als ze uitdroogt. Een interessante plant, alhoewel erbij gezegd moet worden dan veel van de bollen die verkocht worden al lang dood zijn. Ze rollen nog wel open, maar groeien doen ze niet meer.

Paardenstaarten (*Equisetum*) zijn ook varens, maar worden eigenlijk niet als kamerplant gekweekt. dus deze behandelen we hier verder niet. Het zijn prima tuinplanten die echter vrij snel oncontroleerbaar de tuin overnemen, dus pas op!

Varens vermeerderen

M: Je kunt varens kweken uit de sporen. Je hebt er echter veel geduld voor nodig en

het is belangrijk dat je goed steriel werkt en dat je de grond die je gebruikt ook even goed steriliseert in de magnetron of stoomt in een pan om zo de aanwezige sporen van andere varens en schimmels en bacteriën te doden. Verder is het makkelijk: 'zaai' de sporen in vochtige zaaigrond door ze over de grond te strooien en houd het potje in hoge luchtvochtigheid, door het bijvoorbeeld in een ziplockzakje te zetten. Na een tijd lijkt de zaaigrond een groene was te krijgen: dit betekent dat de bevruchting gaat plaatsvinden. Dit zijn nog geen plantjes maar een voorstadium ervan. Door ze nat te sproeien kunnen ze elkaar bevruchten. Na weer wat langer wachten zul je de eerste kiemblaadjes zien verschijnen. Het duurt vervolgens nog een hele tijd voor je er een echte varen in gaat herkennen!

Een varen kun je niet stekken. Wel zijn er soorten die je kan scheuren als de wortelstokken groot genoeg zijn.

R: Het oogsten van sporen komt nauw. Sporen rijpen niet na nadat het blad van de plant is, dus je moet ze op het juiste moment verzamelen. Sporenhooptjes ('sori') vormen zich aan de onderkant van het blad in de vorm van heel veel 'puntjes'. Wanneer deze puntjes nog licht van kleur zijn, zijn de sporen nog niet rijp. Op een gegeven moment worden de puntjes donkerder met een lichter puntje erin: dit is het moment! Wacht je te lang, dan zie je alleen nog donkere stippen: dit zijn de lege sporendoosjes.

Als je op het juiste moment de bladeren hebt afgeknipt is het een kwestie van goed laten drogen. Vouw het blad luchtig in wit papier. Na een tijd laten de sporen los: het donkerbruine poeder valt goed op tegen het witte papier. Tussen de sporen zitten ook nog de lege sporendoosjes, deze kun je er eventueel met een pincet uit halen om het kiemproces zo schoon mogelijk te houden.

Goniophlebium percussum.

De 'Asparagus fern' is geen varen.

Toch een varen met zaad?

M: Misschien heb jij, net als ik, een sierasperge (Engels: Asparagus fern) uit zaad opgekweekt. In tegenstelling tot wat de Engelse naam doet vermoeden, is de *Asparagus setaceus* geen varen, maar lid van de aspergefamilie. Het blad doet echter varenachtig aan, en de plant is net zo dorstig als de gemiddelde varen.

Meer plantenpraat?

Volg ons op instagram:
@rogiervanvugt en @nimmaplants.

Groente uit de achtertuin

Hoe weinig ruimte je ook hebt, met de handige tips van **Ingrid Chiu** kun je altijd volop groente, fruit en kruiden oogsten.

Vers voedsel uit je eigen tuin smaakt altijd beter dan wat je in de winkel koopt. Dat is mijn belangrijkste motivatie om zelf voedsel te kweken, met als bonus dat de groenten zijn geteeld zonder chemicaliën.

Ik kweek pas drie jaar zelf groente, maar mijn kleine terras (6,4 x 3,4 m) geeft me genoeg ruimte om te experimenteren en mijn favoriete groenten te kweken, van rode

bieten tot bonen en van paksoi tot paprika.

Ik laat je zien dat je met slechts een paar simpele technieken een overvloed aan voedsel kunt kweken, ongeacht de ruimte die je hebt. Het heeft iets heel bijzonders om een salade te maken van blaadjes die je net geplukt hebt of groenten te wokken die maar een paar meter van de keuken zijn gekweekt.

Ingrid Chiu is een enthousiaste moestuinier. Ze heeft de afgelopen jaren geoogst uit haar eigen stadstuin en is vorig jaar een moestuin begonnen. Op Instagram deelt ze haar ervaringen @ingrid_grows_and_eats.

Zet je opgepotte paprika's op de zonnigste plek die je hebt.

Vier kweek- methoden

Verhoogde bedden

Ik heb in de loop van de jaren een enorme variëteit aan groenten gekweekt in verhoogde bedden, zoals broccoli, chilipepers, courgette, sla, koolrabi, aubergines, enzovoort, enzovoort. Je benut de ruimte het best door klimmende groenten, zoals bonen of erwten, achter in het verhoogde bed te zetten zodat ze omhoog groeien tegen de schutting of muur. Zo blijft het grootste deel van het verhoogde bed beschikbaar voor niet-klimmende groenten.

Als je geen schutting of muur hebt, zet dan twee verhoogde bedden 1-1,5 m uit elkaar en zet er een paar bogen tussen. Zo krijg je dezelfde verticale groeiruimte. Ik heb een verhoogd bed met twee verdiepingen. Snel groeiende gewassen zoals paksoi en radijs zet ik in het voorste bed, zodat ik zodra ik iets oogst het gat snel en makkelijk kan opvullen.

Het enige nadeel van dit ontwerp is dat het beplanten van het achterste bed soms wat lastig is. Daar zet ik dus meestal langzaam groeiende groenten of planten die je meerdere keren kunt oogsten, zoals broccoli of courgettes. Daardoor hoef ik het bed tijdens het groeiseizoen niet opnieuw te beplanten.

Ideaal voor: broccoli, paksoi, pronkbonen, sla.

Dankzij een verhoogd bed met twee verdiepingen kan Ingrid makkelijk bij snel groeiende groenten vooraan, terwijl langzame gewassen achteraan staan.

Controleer regelmatig of planten in potten niet uitdrogen.

Bloempotten

Potten zijn geweldig voor het kweken van groente bij weinig ruimte en ik gebruik ze veel op mijn terras. Afhankelijk van de grootte van de pot kun je er bijna elke groente in kweken. Ik teel mijn aardappelen altijd in potten, anders nemen ze te veel ruimte in. Ik heb ook komkommers, tomaten, lente-uien, munt, courgettes, paprika's en natuurlijk bloemen gekweekt in potten van verschillende grootte.

Potten hebben als grootste voordeel dat je ze kunt verplaatsen, zodat groenten die veel zon nodig hebben (zoals tomaten) de zonnestralen zo veel mogelijk kunnen opvangen. Ik hou er ook van hoe je je ruimte gaandeweg het seizoen

kunt veranderen door gewoon wat potten te verschuiven. En als je eenmaal klaar bent met een pot, kun je die makkelijk opbergen om je ruimte netjes te houden.

Het is handig om een paar potten te vullen met bloemen om bestuivers te lokken en je ruimte er nog aantrekkelijker te laten uitzien. Potten maken het bestrijden van ongedierte ook heel eenvoudig. Ik doe een koperen strip om elke pot om slakken op afstand te houden. Als de groente die je kweekt vlinders – en dus rupsen – aantrekt, kun je ze ook makkelijk bedekken met netten om te voorkomen dat de vlinders er hun eitjes op leggen.

Ideaal voor: bloemen, paprika's, aardappelen, tomaten.

Bakken

Ik gebruik een bak op mijn terras om kruiden in te kweken en ik ben dol op deze kleine groei-ruimte. Hij staat net naast mijn keukendeur, zodat ik terwijl ik sta te koken snel even kruiden kan pakken. Eén bak biedt genoeg ruimte voor alle vaste kruiden die mijn gezin nodig heeft, zoals bieslook, munt, oregano, rozemarijn, salie en tijm.

Ik kweek ook graag Vietnamese koriander: die is veel makkelijker te kweken dan gewone koriander, is prachtig om te zien en ruikt heerlijk. Ik vind kruiden kweken in bakken zo leuk dat ik een tweede heb gekocht, die ik ga

vullen met meer vorstgevoelige kruiden zoals diverse variëteiten basilicum en koriander – ik kan niet wachten!

Het beste aan verhoogde bakken is dat je er niet voor door je knieën hoeft, omdat ze hoog boven de grond staan. Dat maakt het beplanten en oogsten makkelijk. En eronder kun je ook bijvoorbeeld gieters, lege potten of wat je ook bij de hand wilt hebben opbergen. Je kunt deze extra ruimte zelfs gebruiken om onder de bak groenten zoals snijbiet of radijs in potten te kweken.

Ideaal voor: kruiden, boerenkool, sla, radijzen, lente-uien.

Snelle tips voor kleine ruimtes

- ✓ Kweek groenten met een hoge opbrengst, zoals courgettes, bonen en tomaten. Zo kun je veel meer oogsten van slechts een paar planten.
- ✓ Zaai snel groeiende groenten tussen langzaam groeiende. Dan kun je de snelle gewassen oogsten voordat de langzame op stoom zijn gekomen en heb je twee oogsten op één plek.
- ✓ Speel vals: je hoeft niet alles zelf uit zaad op te kweken. Koop plantjes die je rechtstreeks op lege plekken kunt zetten.
- ✓ Wees niet bang een plant die niet groeit te vervangen. Besteed geen tijd aan het verzorgen van een plant die het toch niet doet.
- ✓ Ga de hoogte in om je ruimte voor planten te vergroten. Gebruik hiervoor bijvoorbeeld bogen, bamboestokken, netten, muren en hangmanden.
- ✓ Plant gewassen opeenvolgend voor een zo lang mogelijk oogstseizoen. Dat wil zeggen dat je zaden elke twee weken zaait, zodat je tijdens het hele seizoen doorlopend kunt oogsten.

Zet gewassen door elkaar, zodat je bakken een grotere variëteit aan groenten opleveren.

Verticaal kweken heeft een weelderig groene muur vol verse groente en mooie bloemen als resultaat.

Ingrid's 5 favoriete groenten

Pronkbonen

Deze zijn supermakkelijk verticaal te kweken, waardoor op hetzelfde stuk grond ruimte vrijkomt voor andere groenten. Zaai ze nu in potten met een diameter van 7 cm op je vensterbank en plant ze uit in mei/juni.

Tomaten

Ideaal voor bakken. Slechts één tomatenplant geeft de hele zomer vruchten. Zaai ze nu in modules op een zonnige vensterbank. Plant ze op een zonnige plek uit in juni, wanneer de kans op vorst helemaal voorbij is.

Aziatische groenten

Hieronder vallen allerlei groenten, zoals Chinese broccoli, paksoi en choisam – allemaal snelle groeiers en heerlijk in roerbakgerechten.

Zaai ze nu of in de nazomer in modules en plant ze uit als ze 5 cm hoog zijn.

Courgettes

In elke moestuin hoort een courgetteplant. Eén plant is genoeg om het hele seizoen courgettes te oogsten. Zaai ze nu in potten met een diameter van 7 cm op je vensterbank en plant ze in juni, na de laatste vorst, uit in grote potten of verhoogde bedden.

Bladsla

Bladsla groeit snel, neemt weinig ruimte in en is dus heel geschikt om tussen andere gewassen te planten. Het past perfect in een bak of pot. Je kunt de sla tot juni ter plaatse zaaien en het hele seizoen oogsten, maar je kunt ze ook binnen in modules zaaien en uitplanten als ze 5 cm hoog zijn.

Verticale ruimtes

Bij weinig ruimte is gebruikmaken van verticale ruimtes zoals muren en schuttingen een must. Die zijn ideaal voor klimmers zoals bonen, erwten en komkommers.

Ook kun je in bakken een wigwam maken van drie bamboestokken waarlangs klimmende groenten zoals komkommers omhoog kunnen groeien. Dit werkt heel goed, want zo blijven de komkommers van de grond, worden ze minder snel vochtig en gaan ze dus minder snel rotten. Ranken waaraan massa's komkommers hangen zijn bovendien een prachtig gezicht.

Ik gebruik ook graag hangmanden, vooral voor het kweken van aardbeien. Het fijne is dat de naaktslakken er zo niet bij kunnen, al kan het nodig zijn de vruchten met netten te beschermen tegen vogels. Dit jaar ga ik een tomaat uitproberen die speciaal geteeld is voor hangmanden.

Ik heb ook een oude pallet gerecycled door hem tegen een muur te zetten en er een verticale kruidentuin van te maken. Hij ziet er mooi uit en is ook praktisch: het is een goedkope en duurzame manier om meer gewassen te kweken.

Ideaal voor: bonen, courgettes, komkommers, aardbeien.

Stichting NL Bloeit!

Wij kweken bijzonder aantrekkelijke inheemse planten, soorten waar de wilde bijen, vlinders en heel veel andere insecten dol op zijn. In Nederland zijn er nog maar weinig van deze planten in het wild te vinden en jij kunt helpen door juist de inheemse planten in je tuin te zetten. Op een paar vierkante meter kun je al een prachtige wilde weelde creëren.

www.nlbloeit.nl

Slanke sleutelbloem

Primula elatior

Ik, slanke sleutelbloem, maak deel uit van de sleutelbloemfamilie (*Primulaceae*) die ruim vijfhonderd soorten omvat. Ik ben een sierlijke meerjarige plant die relatief klein blijft: 15 tot 30 cm. In Nederland ben ik een vrij zeldzame soort. Bekende wilde soortgenoten in Nederland zijn gulden sleutelbloem (*Primula veris*) en stengelloze sleutelbloem (*Primula vulgaris*). De veredelde primula's in kleuren van roze tot paars, oranje en wit zijn meestal kweekvormen van de wilde stengelloze sleutelbloem.

Mijn stralende bloemen zijn lichtgeel tot citroengeel van kleur en staan vaak naar één kant gericht. Ze geuren naar honing. De bloeitijd loopt van maart tot in mei, voor het uitlopen van het blad van bomen en struiken. Zo profiteer ik van direct zonlicht op de bodem. Soms is er nog een tweede (bescheiden) bloei in de herfst.

Mijn rechtopstaande stengels zijn zacht behaard en bovenaan de stengels staan tien tot vijftien trompetvormige bloemen in een scherm bij elkaar. Mijn bladeren vertonen duidelijke nerven, de bladranden zijn getand en aan de onderkant is mijn blad grijsgroen door de lichte beharing. Mijn bloemen bevatten nectar en stuifmeel en worden bestoven door bijen, waaronder soorten als de gehoornde metselbij en tweekleurige zandbij, hommels en dag- en nachtvinders. Ik kan gemakkelijk met andere primulasoorten kruisen. Alleen vers zaad kiemt goed en jonge planten hebben een paar jaar nodig voordat ze goed gaan bloeien.

Natuurlijke standplaatsen zijn vochtige, humeuze en enigszins voedselrijke bodems en halfschaduw. Mijn botanische naam *Primula* kan worden uitgelegd als een afgeleide van het Latijnse primo vere, in de betekenis 'het vroege voorjaar' of 'aan het begin van de lente', omdat ik tot de vroegst bloeiende plantensoorten in het voorjaar behoor. De naam kan eveneens worden verklaard als een verkleinwoord van het Latijnse *primus*, wat 'eerste' betekent, ook met dezelfde verwijzing naar de vroege bloei. Mijn soortaanduiding *elatior* betekent 'verheven' en verwijst naar de slanke bloeistengel met haar sierlijke bloemen.

Primula werd van oudsher beschouwd als een kruid dat het hele menselijk gestel stimuleert. Mijn bloemen kunnen als smaakmaker en ter decoratie ook in jams of in een gemengde salade worden verwerkt. De smaak doet aan anijs denken.

Ik ben een fantastische voorjaarsbloeiër voor de siertuin. Bij voorkeur groei ik op licht vocht-houdende bodem en in lichte schaduw tot halfschaduw. Bij voldoende vocht in de bodem gedij ik ook goed op zonnigere plekken. In een (bos)tuin ben ik bijvoorbeeld goed te combineren met inheemse soorten als wilde akelei, lieve-vrouwebedstro, knikkend nagelkruid, maarts viooltje, bosaardbei en bosanemoon.

Inheemse held stelt zich voor

Met inheemse planten help je de biodiversiteit enorm. Ze zijn prachtig, maar helaas niet zo bekend. Elke maand stelt een inheemse plant zich aan je voor, in de hoop een plekje in jouw tuin te krijgen. Ze zullen je niet teleurstellen!

VOLGENDE MAAND: Rode kamperfoelie (*Lonicera xylosteum*).

Door hun diverse
contouren en vormen
blijven de planten het
hele jaar boeiend.

Koel & kalm

Met het voorjaarsbos als inspiratiebron laat **Adam Frost** zien hoe je een bak maakt die het goed doet in gevlekte schaduw. Zo'n bak moet het vooral hebben van de texturen, vormen en contouren van de bladeren en hun onderlinge contrasten. De valse akelei (*Semiaquilegia*) zorgt voor kleur tussen de frisse groentinten, maar ook als de bloemen verwelkt zijn, blijft de bak interessant.

FOTO: JASON INGRAM

“De beplanting in deze ene bak was puur bedoeld om één specifiek moment, één specifieke emotie op te roepen.”

Beplant een bak voor in de schaduw

1 Eerst arrangeer ik de planten die het middelpunt vormen en van daaruit bouw ik de bak verder op. Hier heb ik een varen gebruikt – die is veelzijdig, heeft een mooie textuur en zorgt voor hoogte.

2 Vervolgens kijk ik naar de bladvormen die goed contrasteren met mijn hoofdplant. Hier creëer ik de achtergrond voor de rest van de beplanting, terwijl ik de ruimte rond de wortels met de potgrond opvul.

3 Werk van de ene kant van de bak naar de voorkant en herhaal dit aan de andere kant. Bekijk je bak tussendoor steeds van voren. Probeer planten ritmisch en aantrekkelijk te combineren.

4 Zorg dat alle planten met hun wortels stevig in de grond staan. Vul eventuele gaten op met potgrond en druk deze voorzichtig aan tussen de planten – na de eerste gietbeurt klinkt de grond in rond de wortels.

Dit heb je nodig

- ☐ Gegalvaniseerde kuip
- ☐ Aarde die geschikt is voor bosplanten. Ik gebruikte 2 delen turfvrrije potgrond, 1 deel tuinaarde (bovenlaag), 1 deel gecomposteerde schors en een half deel scherp zand
- ☐ Compostschep
- ☐ Gieter/waterslang

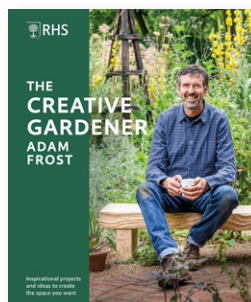
Planten

- ☐ *Epimedium 'Amber Queen'*
- ☐ *Dryopteris stewartii*
- ☐ *Semiaquilegia ecalcarata*
- ☐ *Thalictrum 'Purple Marble'*
- ☐ *Polystichum setiferum*
- ☐ *Dryopteris sieboldii*

OVER HET BOEK

Dit project komt uit het nieuwste boek van Adam Frost:

The Creative Gardener (Dorling Kindersley, € 30). Het boek is vooralsnog alleen in het Engels te krijgen.

Adam op tv

Volg Adam en de rest van het team, elke vrijdagavond om 21:00 uur in *Gardeners' World*.

Alles over kamerplanten

Geef tropische zwier aan een zonnige kamer met deze spectaculaire, makkelijke luchtplant.

Tillandsia xerographica

Als je op zoek bent naar een onderhoudsarme, opvallende kamerplant die indruk maakt in elke binnenruimte, dan is de 'koning der luchtplanten' (*Tillandsia xerographica*) een sterke kandidaat. Hij heeft geen potgrond nodig, waardoor je eindeloze mogelijkheden hebt om met hem te pronken. De breeduit en sliertig

groeibende grijsgroene bladeren geven elke kamer een tropisch tintje en staan prachtig op decoratief drijfhout, in hangpotten, terrariums en glazen potten of een eenvoudig potje met sierstenen.

Een volwassen plant, die 90 cm hoog kan worden, vormt een prachtige blikvanger op tafel en heeft niet veel verzorging nodig.

1

TIP

Maak de planten vast met metaaldraad, maar niet met koper: dat is giftig voor luchtplanten.

2

Tillandsia xerographica komt van oorsprong uit de droge bossen van zuidelijk Mexico en Midden-Amerika. Hij mijdt de grond, maar wikkelt zijn pezige wortels rond boomtakken. In het wild groeit hij op hoge plaatsen en hij neemt voornamelijk vocht op via zijn bladeren. Deze zijn bedekt met water absorberende cellen, die trichomen worden genoemd. Dat laagje trichomen geeft de bladeren hun spookachtige, grijsgroene uiterlijk. Uit het gebladerte kan een indrukwekkende, vertakte bloeikolf van wel 40 cm oprijzen met groene schutbladeren en roodpaarse, buisvormige bloemen.

Omdat de *T. xerographica* in zijn natuurlijke habitat hoog in bomen groeit, is deze plant geschikt voor een lichte kamer en kun je hem in warme zomers buiten zetten. 'Xero' betekent 'droog' – het is een plant die goed tegen droogte kan. Voorkom dus dat hij langere tijd nat staat.

■ **Standplaats** Zet hem in een lichte, frisse kamer, niet in de felle zon, bij een temperatuur tussen 16 en 27 °C.

■ **Verzorging** Geef tijdens het groeiseizoen eenmaal per week water, of meer als het blad krult. Geef in de winter geen water. Gebruik geen kraanwater als je in een gebied woont met een hoge waterhardheid. Dat kan de bladeren beletten water op te nemen.

■ **Details** 'Babyplantjes' aan de voet van de plant kun je lostrekken en opkweken als ze een derde hebben van de grootte van de hoofdplant. Als de plant bloeit, gaat hij dood. Snij de bloeikolf af en laat de babyplantjes groeien in plaats van de moederplant.

3

Zo geef je een *xerographica* water

1 Doe in een schone kom genoeg lauw water om de plant helemaal te kunnen onderdompelen.

2 Laat de plant helemaal onder water zakken en laat hem gedurende twee minuten in de kom liggen.

3 Haal de plant uit de kom en zet hem op een afdruiptrek om overtollig water te laten wegvloeien. Zet je plant op zijn kop en schud hem heen en weer, zodat al het vocht weg is voordat je hem weer op zijn plek zet.

VOLGENDE MAAND Altijd succes met yucca's met onze gids.

Inspiratie opdoen in de tuinen van anderen

Nieuwsgierigheid en inspiratie: wat zouden we als mensen zonder moeten? Hierdoor is ook Kupers Tuinreizen ontstaan. 36 jaar geleden ontdekte een buschauffeur van Kupers op zijn reizen naar Engeland de mooiste tuinen, parken en landgoederen. Hij raakte hier zo door geïnspireerd, dat hij besloot het niet voor zichzelf te houden.

Hij wilde reizigers mee laten genieten en proeven van alles wat hij op zijn weg tegenkwam. Zo werden de eerste reizen samengesteld die specifiek waren gericht op het bezoeken van tuinen, voor mensen met een groen hart.

Inmiddels zijn de reisprogramma's dusdanig samengesteld dat het aanbod zeer divers is: van grote tuinen die tot National Trust behoren tot tuiniers die apetrots zijn op hun privé-tuin en hun tuinhekken voor onze reizen openen (dat laatste gaat trouwens vaak gepaard met een lekkere kop Engelse thee of koffie en versgebakken lekkernijen door de tuineigenaren zelf). Wij nemen je mee over kronkelende paadjes langs zorgvuldig aangelegde bloembedden die door hun verschil in opbouw van plant-samenstelling, hoogte, kleur en sfeer zorgen voor tal van ideeën om toe te passen in je eigen tuin. En dat vanaf het prilleste begin tot het laatste moment van het heerlijk lange tuinseizoen. Bijzonder zijn ook de doorkijkjes en tuinkamers die je op vele van onze tuinreizen aantreft, waardoor iedere tuin tot de verbeelding spreekt en verwondering wekt.

Leer van de professionals

Veel tuinen die onderdeel zijn van de tuinreizen, zijn tot stand gekomen door een samenwerking met gerespecteerde tuinarchitecten. De ontwerpen en ideeën zijn in de loop der jaren tot perfectie toegepast en je kunt er je voordeel mee doen zonder direct een aanslag op het beplantingsbudget te hoeven doen! Op sommige tuinreizen gaat er ook nog eens een reisleidster mee die zelf tuinontwerpster is, Rendy Regtuit. Met al meer dan 30 jaar ervaring in tuinontwerpen en tuinjournalistiek weet ze veel te vertellen en haar enthousiaste begeleiding blijkt aanstekelijk te werken voor veel reizigers. Ze voelen zich geïnspireerd om haar tips te vertalen naar hun eigen tuinen.

Waarom Engeland als inspiratiebron?

Een groot gedeelte van onze tuinreizen wordt georganiseerd naar Engeland, aangezien de Engelse tuinen als eindeloze inspiratiebron kunnen dienen voor onze eigen Nederlandse tuinen. Op de eerste plaats doordat Engeland en Nederland een vergelijkbaar klimaat hebben, waardoor het toepassen van ideeën in de eigen tuin ook daadwerkelijk kans van slagen heeft. Bij het zien van een succesvol geslaagd idee, denk je bovendien al gauw met plezier terug aan de reis die hieraan vooraf is gegaan.

Bovendien zijn Engelsen ware experts in het vullen van wilde borders en het toepassen van kleurtechnieken. Zo leer je tijdens de reis hoe er al eeuwenlang geëxperimenteerd wordt met een spannende hoogteopbouw. Het fijne is dat veel plantensoorten door het vergelijkbare klimaat een-op-een toe te passen zijn in je eigen tuin.

De gezamenlijke kennisbank

Nieuwe ideeën ontspruiten niet alleen door de tuinen die je bezoekt. Je reist namelijk met een gezelschap van gelijkgestemden, die allemaal dezelfde passie hebben en tegen dezelfde struikelblokken aanlopen als jij. Terugkerende gespreksonderwerpen zijn dan ook tips om efficiënt om te gaan met het gebruik van regenwater (de zelfvoorzienende tuin!), Latijnse benamingen van een plant of die bijzondere combinatie waar een medereiziger je op wijst. Het gezelschap is één grote kennisbank!

Het wordt warmer, ook in jouw tuin

Iedereen weet het al: het klimaat verandert en het wordt warmer. In de tuin doen hier veel grijsbladige en mediterrane planten zoals lavendel, tijm en olijf hier hun voordeel mee. Maar wat als we nog een zone zuidelijker gaan en exoten als bananen, palmen en olifantsoren in de tuin aanplanten voor een subtropische beleving? Het zijn al prachtige planten op zichzelf staand, maar hoe kun je deze combineren met de bekende en vertrouwde borderplanten? In Engeland laat men al zien hoe dit toegepast kan worden in bijvoorbeeld Tresco Abbey Gardens op de Isles of Scilly.

En heb je misschien al eens overwogen om een tuinreis naar Italië te boeken? Daar kun je volop inspiratie opdoen voor de veranderende klimaatomstandigheden. Je zult versteld staan over de hoeveelheid planten die in Nederland heel goede kansen maken in de winter! Ook in Frankrijk wordt al veel gewerkt met exoten; daarnaast kun je er ook de bekende waterlelies van Monet in het echt bewonderen.

Thuis voordat het gras te lang wordt

Kortom, voor iedere tuinliefhebber is er een geschikte tuinreis. Wil je weten wat een ander van zijn tuin gemaakt heeft, maar daarvoor niet té ver reizen? Er zijn ook tuinreizen mogelijk in eigen land en onze buurlanden. Vaak zijn deze ook iets korter van duur, zodat je in het hoogseizoen van je eigen tuin weer terug bent voor het nodige onderhoud en vertier. En ook deze tuinen zijn om bij weg te zwijmelen!

Wil je ook mee op ontdekkingsreis om inspiratie op te doen voor je eigen tuin? Vraag gratis de brochure van Kupers Tuinreizen aan op www.kuperstuinreizen.nl.

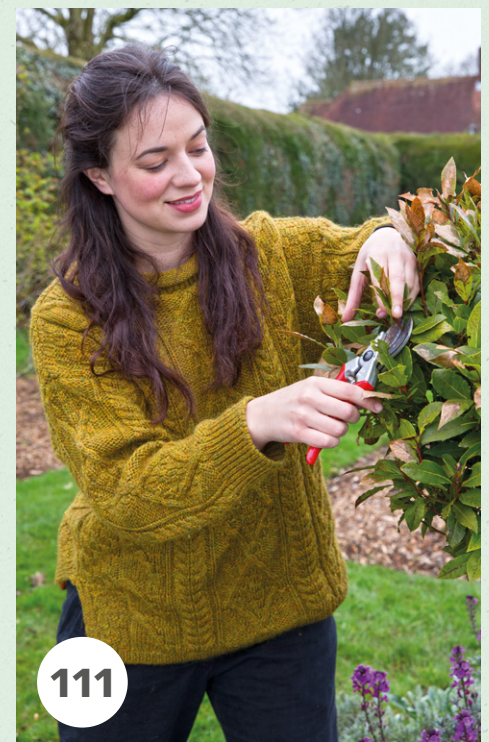
AAN DE SLAG

Er is altijd genoeg te doen in de tuin, maar de taken verschillen per seizoen. In deze rubriek vind je alle tuintaken die handig zijn om deze maand uit te voeren. Loop de handige checklists na en hou zo makkelijk je tuin bij.

Deze maand

- 100 Monty's maand**
Monty verzorgt de composthoop en plant mediterrane kruiden.
- 103 Bloemen in april**
Plant een opgepote roos uit en geef een pot een kleurthema.
- 106 In de kas**
Stek fuchsia's en verpot je pelargoniums.
- 108 Groente & fruit**
Plant zaailingen van tuinbonen uit en zaai erwten.
- 110 De basis**
Sedums kweken uit stekken.
- 111 Algemene tuintaken**
Snoei heesters met vorstschade en maak plek voor insectenhôtels.

Plant narcissen na de bloei 'in het groen' in borders om ruimte in potten vrij te maken.

Monty's maand

De klimaatverandering is dan misschien wel de grootste, donkerste wolk die boven ons hoofd hangt, maar achter de wolken schijnt de zon en april is daar een voorbeeld van: dat is inmiddels een van de prachtigste maanden van het jaar, vol stralend licht en hoop en nieuwe groei.

Een paar jaar geleden vroor het hier twintig dagen in april, maar dat maakte het geen minder mooie maand. April is genieten van begin tot eind. Dankzij het warmere klimaat zijn zelfs op het koude

Longmeadow, dat tegen de grens van Wales aan ligt, de meeste tulpen uitgekomen en hebben de hagen een stoppelbaard van nieuwe blaadjes.

Door het warmere klimaat zijn ook de vroege narcissen in hun terracotta potten eerder uitgebloeid. In plaats van het blad te laten afsterven, zet ik ze graag 'in het groen' in de borders van de Cottage Garden. Zo wordt de border het volgende jaar nog voller en kan ik de dure potten voor iets anders gebruiken.

Geef de composthoop een oppepper

De processen in onze composthopen, die we gevuld hebben met het vele groenafval van de voor- en najaarsopruiming van onze borders, vertragen in de winter naarmate het kouder wordt. De best verteerde van de drie laurierbomen die we tot compost laten vergaan wordt aan het begin van het voorjaar gezeefd, in een zak gedaan en in de lente en de zomer gebruikt in onze zelf-gemaakte potgrondmix.

Met het materiaal dat over is, mulchen we de groenteborders. De twee overige verterende laurier-

keren we dan om en als het warmer weer wordt, doen de bacteriën die zorgen voor goede tuinaarde hun magische werk.

Als vuistregel geldt dat hoe warmer het weer is, hoe sneller de compost klaar is. Maar de belangrijkste factor in het maken van goede compost uit tuinafval is het keren van de hoop.

Een goede mix van grondstoffen is heel belangrijk. Idealiter is er een goed evenwicht van koolstofhoudend (zogenoeten bruin) materiaal – zoals droge stengels, karton of

gedroogde grassen – en stikstofhoudend (groen) materiaal – zoals grasmaaisel, keukenafval en jonge groei. De grootste fout die je kunt maken, is het toevoegen van teveel groen materiaal, dat veel stikstof bevat. Daardoor wordt het al gauw anaeroob, wat uiteindelijk leidt tot een stinkende, groenbruine smurrie.

Meer koolstof – in een verhouding van ca. 2:1 – voorkomt onwelriekende narigheid en zorgt voor een echt prettige, nuttige textuur en samenstelling wanneer het volledig gecomposteerd is.

Keer je composthoop regelmatig om. Daarmee versnel je het composteerproces.

Bemest citrusplanten in het voorjaar wekelijks met zeewiervoeding.

Was plakkerige schimmel van citrusplanten af met warm water.

Zorg voor citrusplanten

In april haal ik de citrusplanten, als ze beginnen uit te lopen, uit de kas waarin ze 's winters staan. Ik geef ze een ruime hoeveelheid water en bemest ze met vloeibaar zeewier, wat ik tot het najaar elke week blijf doen.

Roetachtige, plakkerige vlekjes aan de bovenkant van blaadjes wijzen op schildluizen. Die zien eruit als bruine slakjes aan de onderkant van het gebladerte. Ze laten plakkerige uitwerpselen vallen op de blaadjes onder hen en daar komt vervolgens

de schimmel op af. Met warm water was je de schildluizen er makkelijk af en frisse, vochtige lucht houdt ze weg.

Dit is ook de tijd om te snoeien. Om een zo goed mogelijke opbrengst van fruit te krijgen, houd je het hart van de plant open, zodat licht en lucht er makkelijk bij kunnen.

De bloemen, en dus de vruchten, groeien aan uitlopers van het vorige jaar, dus nieuwe scheuten van dit jaar dragen pas vrucht in de volgende lente en zomer.

KRUIDEN

Mediterrane kruiden zoals rozemarijn en wilde marjolein (in de supermarkt beter bekend als oregano) kunnen deze maand buiten geplant worden. Ze hebben wel goed doorlatende grond nodig om goed te groeien. Polvormende kruiden, zoals marjolein, kun je nu ook delen, zodat je in de zomer meer planten hebt om van te plukken. Zet de pollen een flink eind uit elkaar, want tegen het eind van het seizoen zijn de pollen groot en mediterrane kruiden hebben van alle kanten veel licht nodig om goed te groeien.

FOTO'S: JASON INGRAM; STEPHEN MARWOOD

Plant rozemarijn en marjolein uit nu het weer is opgewarmd.

Checklist

- ☐ Laat jonge groenteplanten geleidelijk afharderen door ze overdag buiten te zetten op een beschutte plek en 's nachts weer binnen te halen.
- ☐ Zaai buiten een nieuwe partij *Lathyrus*, als opvolgers van de planten die je in het najaar hebt gezaaid.
- ☐ Begin kamerplanten weer meer water te geven nu ze meer licht en warmte krijgen.

STAP VOOR STAP Een roos vanuit een pot uitplanten

Rozen die in potten zijn opgekweekt kun je in principe het hele jaar door planten, maar het voor- en najaar zijn de beste perioden. Rozen die je in de zomer plant, hebben namelijk veel meer water nodig om te overleven. Een vochtige bodem, niet te sterke zon en weinig wind zijn ideaal tijdens het planten. Eindig met een mulch van verteerde stalmest om vocht vast te houden rond de wortels en de roos voor de rest van het seizoen te voeden.

1 Graaf een gat dat iets dieper is dan de pot van de roos en ook iets breder, zodat de wortels zich kunnen uitspreiden. Maak de grond onderin los met een vork.

2 Houd de roos laag bij de stengel vast om de entplaats te beschermen – die kan beschadigen als je de pot van de roos trekt. Tik zachtjes op de pot als je de roos er niet makkelijk uit krijgt.

3 Leg een stok over het gat om de plantdiepte te controleren. De entplaats, die je ziet bij de voet waaruit nieuwe uitlopers groeien, moet net onder het oppervlak van de grond worden geplant.

4 Vul het gat op met aarde rond de roos en duw de grond aan met je hak. Geef overvloedig water: leeg de hele gieter om er zeker van te zijn dat het water helemaal tot onderin het gat doordringt.

20
MINUTEN
OVER

Graaf inheemse sleutelbloemen (*Primula vulgaris*) op en deel ze om meer planten te maken. Haal de pol meteen na de bloei uit de grond, trek hem voorzichtig uit elkaar en plant deze kleinere polletjes in de halfschaduw. Breng een laag compost aan rond de voet van de planten.

Bemest heesters in potten zodat ze de juiste voedingsstoffen krijgen.

Bemest azalea's in potten

Strooi een dosis mest met vertraagde afgifte rond zuurminnende heesters die in potten staan. Een dosis is genoeg voor een aantal weken. Er zijn formules speciaal voor zuurminnende planten met een uitgebalanceerde mix van voedingsstoffen, waaronder de sporenelementen die gewoonlijk

in de bodem zitten. Kijk op de verpakking wat de juiste dosis is en strooi de korrels op het oppervlak. Meng ze met je vingers door de aarde, zodat de voedingsstoffen vrijkomen. Begiet met regenwater, want dat is zuurder dan kraanwater meestal is.

TIP

Blijf wintervioelen die nog bloeien koppen – ze kunnen nog zeker een maand mee. Knip de uitgebloeide bloemen met een schaar af onderaan de bloemstengel. Als je ze met de hand eraf trekt, kun je de wortels van de plant verstoren. Gebruik deze gelegenheid ook om blad dat eventueel is aangetast door valse meeldauw te verwijderen.

Plant primula's

Plant een paar gulden sleutelbloemen (*Primula veris*), die nu in bloei staan om je tuin een kleurinjectie te geven. De bloemen van deze primula's staan hoog boven het blad en bloeien wekenlang, tot de zomerbloemen je borders overnemen. Geef ze een plekje in vochtige grond in de halfschaduw, zoals onder heesters in borders, rond de vijver of onderaan grasoevers.

Geef ze ruim water en strooi na het uitplanten wat compost rond de planten om de grond vochtig en onkruidvrij te houden.

Koop sleutelbloemen in bloei en geniet wekenlang van hun kleur. Deze vaste planten komen elk jaar terug.

TIP

Plaats steunen bij vaste planten in borders zodra de zaailingen opkomen. Zo blijven ze vanaf het begin stevig en recht en worden de steunen mooier begroeid, zodat ze na een tijdje niet meer zichtbaar zijn. Het makkelijkst zijn kant-en-klare plantensteunen, maar je kunt ook bij elke hoek van de plant een stevige bamboestok in de aarde steken en touw rond de stokken binden.

FOTO'S: JASON INGRAM; SARAH CUTTLE

Steun lathyrus met stokken om zich aan vast te houden terwijl ze groeien.

Plant *Lathyrus* uit

Plant nu *Lathyrus* uit naar grote potten of borders om de hele zomer heerlijk geurende bloemen te hebben.

Plaats vóór het planten de steunen. Een combinatie van bamboestokken en klimgas is heel geschikt voor de warrig groeiende plant. Pronkerwten

zijn hongerige planten, dus geef ze een goede kwaliteit potgrond of bewerk de grond voor met verteerde stalmest. Plant de zaailingen zo'n 20 cm uit elkaar om hun wortels genoeg groei ruimte te geven. Geef water en bescherm ze tegen slakken.

STAP VOOR STAP

Geef een pot een kleurthema

Ontwerp een paar voorjaarspotten voor je terras. Kies met bloemen en blad een kleurthema voor maximaal effect. Door het purperen blad van de *Heuchera* komen de zachtpaarse bloemen van de muurbloem goed uit. Geef de planten ruim water voor je ze verpot.

1 Maak de potgrond lichter door perliet toe te voegen. Doe potgrond in je pot en laat ruimte voor de grootste wortelkluut.

2 Kies voor het midden van de pot een plant die met zijn bloemen of blad het hele voorjaar de aandacht trekt.

3 Vul de gaten op met meer planten, voeg potgrond toe en druk aan tot net onder de rand, zodat je makkelijk water kunt geven.

Checklist

- ☐ Zaai winterharde eenjarigen, zoals *Nigella* en goudsbloemen, in gaten in je borders.
- ☐ Fleur ingangen en paden op door er primula's naast te planten.
- ☐ Snoei de lange, oude stengels van hortensia's terug om de struik in vorm te brengen.
- ☐ Controleer rozen op luizen en wrijf ze eraf.
- ☐ Zorg voor zomerkleur door waterlelies in vijvers te planten.
- ☐ Bind klimrozen aan.

10
MINUTEN
OVER

Controleer of je aan de voet van schildpadbloemen gezonde nieuwe uitlopers ziet en snoei dan oude stengels terug tot net boven de grond. Dit stimuleert sterke, nieuwe uitlopers die dit jaar zullen bloeien.

Knip uitgebloeide bloemstengels af tot net boven het houtige deel.

Snoei lavendel

Snoei nu lavendelstruiken om ze netjes te maken en veel nieuwe uitlopers te stimuleren die deze zomer bloeien.

Knip alle uitgebloeide bloemstengels af met een snoei- of heggenchaar en snoei ook dunne stengels terug tot je een mooie,

bolvormige plant hebt. Snoei niet in dikke, houtige stengels, want het oude hout loopt niet meer uit.

Het snoeihout is breekbaar en kan veel rommel achterlaten na het snoeien, dus veeg het op rond de voet van de plant en verwijder meteen eventueel onkruid.

Dun daglelies uit

Controleer je daglelies op uitlopers en haal de allerzwakste scheuten weg. Die zijn niet sterk genoeg om dit jaar een bloemstengel te dragen. Knijp ze af met je vingers of gebruik een scherpe snoeischaar.

Zo dun je de plant uit en geef je de sterkere uitlopers meer ruimte en energie om te rijpen en uitbundig te bloeien. Breng slakken die je tijdens het uitdunnen tegenkomt naar een andere plek.

Haal zwakke stengels weg om daglelies beter te laten bloeien.

Plant *Euphorbia's* in bakken

Maak met een wolfsmelk (*Euphorbia*) die nu bloeit een voorjaarspot vol kleuren en vormen, eventueel samen met andere voorjaarsbloeiërs.

Zet ze in een terracotta pot, want de kleur hiervan contrasteert mooi met de limoenkleurige bloemen en het blad. Gebruik turfvrrije potgrond en druk aan. Zet de pot eerst op zijn plek en geef dan pas water.

Kies voor voorjaarspotten planten die meteen effect hebben.

Geef in vollegrond gezaaide zaden water

Gebruik een gieter met fijne broes om de grond vochtig te houden tijdens het ontkiemen van ter plaatse gezaaide winterharde eenjarigen. Sproei het water lichtjes, zodat er geen plas water achterblijft en de zaden uit de grond worden getild.

Herhaal dit een paar keer om de grond goed nat te maken. Laat het water tussendoor rustig intrekken. Doe dit 's ochtends, want 's avonds kan het water slakken aantrekken.

Geef pas gezaaid zaad water met een gieter met broes.

STAP VOOR STAP Fuchsia's stekken

Fuchsiastekken wortelen makkelijk en groeien en bloeien al dit jaar. Je kunt meerdere stekken langs de rand van één pot zetten, maar als je per pot één stek direct in de potgrond zet, heb je niet te verpotten en heb je tegen de zomer al een flinke plant.

Doe een transparante plastic zak over de stekken om ze vochtig te houden en geef ze als het kan warmte, zodat ze sneller wortelen.

1 Kies sterke, niet-bloeiende scheuten en snij ze net boven een knop af, zodat de plant weer kan uitdijen. Doe de stekken in een vochtige plastic zak om ze vers te houden.

2 Snij de stekken op een schoon oppervlak bij met een scherp mes, net onder een bladoksel, en verwijder de onderste blaadjes van de stengel.

3 Vul potjes van 8 cm met potgrond, maak met een plantboor een gat in het midden en laat de stengel van de stek erin zakken.

4 Zorg ervoor dat de onderste blaadjes van de stek net boven de potgrond uitkomen, voeg zo nodig nog wat potgrond toe, druk aan en geef voorzichtig water.

Pas op voor de taxuskever

Houd deze maand in de gaten of je taxuskevers ziet in je kas. Ze zijn zo'n 1 cm lang, zwart of grijs, en hun achterlijf is gespikkeld.

Ze gaan 's avonds op zoek naar blaadjes om te eten en leggen eitjes in potten, zodat hun larven zich kunnen voeden met de zachte wortels. Houd de populaties in toom door regelmatig te controleren. Gebruik 's avonds een zaklamp om etende volwassen kevers weg te halen en kijk onder (werk)banken, waar ze overdag schuilen.

Je kunt ze ook vangen met kleverige vallen in de buurt van potten. Ook kun je de potgrond met aaltjes begieten. Deze speciale wormpjes doden de larven, zodat je een verdere plaag kunt voorkomen.

Pluk taxuskevers van je planten om je blaadjes te beschermen.

Checklist

- ☐ Verpot zaailingen voordat ze pierig worden en draai de potten af en toe, zodat ze niet naar het licht groeien.
- ☐ Zaai muurbloemen in kasborders voor veel bloemen in de lente.
- ☐ Zet op warme dagen de ramen van de kas open.
- ☐ Controleer of je stekken van eerder dit jaar moet verpotten.
- ☐ Verpot tomaten als de wortels rond de pot beginnen te groeien.

Verpot je pelargoniums

Kijk of er onderaan potten met pelargoniums wortels door de gaten steken. Zo ja, verpot ze dan zodat ze voldoende voedsel krijgen en gezond groeien en je ze deze zomer in bakken in de tuin kunt zetten. Geef de planten voor je ze verpot water en tik ze daarna zachtjes uit hun pot.

Kies een pot die een minstens 5 cm grotere diameter heeft en zet de planten in potgrond met de voet van de stengels op dezelfde diepte als eerder. Geef opnieuw water en zet ze een stukje uit elkaar op een werkbank..

Geef jonge pelargoniums groeiruimte door ze te verpotten.

Zaai courgette- en pompoenzaden rechtop om rotting te voorkomen.

Zaai pompoenen en courgettes

Zaai nu courgettes en pompoenen, zodat je de jonge plantjes na IJsheiligen in de moestuin kunt uitplanten.

Vul een paar potten of grote zaai-bakken met vakjes met universele potgrond. Doe in elke pot één zaad. Zaai het zaad ca. 1,5 cm diep en duw

het verticaal in de aarde om het risico op rotten te minimaliseren.

Geef ruim lauw water en zet de potten op een warme plek. Bij 20 °C ontkiemt het zaad in 7-10 dagen. Blijf de zaailingen meer ruimte geven naarmate ze groeien.

20
MINUTEN
OVER

Zaai vorstgevoelige kruiden, zoals dille, venkel, kervel, en koriander. Laat de zaailingen geleidelijk wennen aan de omstandigheden buiten tot de kans op vorst voorbij is.

Zet trayplanten in kleine potten zodra je ze in huis hebt.

Verpot nieuwe kamerplanten

Open de verpakking van je trayplanten zodra je ze in huis hebt. Dompel de wortels onder in een bak water als ze erg droog zijn. Vul een pot deels met turfvrrije potgrond, houd met de ene hand de plant in het midden en vul met de andere hand de ruimte rond de plant aan met potgrond.

Druk de potgrond met je vingers aan en geef water. Giet rond de voet, want door waterdruppels kunnen de blaadjes in zonlicht verschroeien. Zet je planten met voldoende tussenruimte op een lichte plek in de kas of op een zonnige vensterbank in huis.

TIP

Verplaats zakken potgrond van buiten of de schuur naar de kas om ze op te warmen. Het is voor jonge planten beter als ze niet in koude potgrond worden geplant.

Zorg voor een vroege aardbeienoogst

Wil je al vroeg kunnen genieten van je eerste smakelijke zomerkoninkjes, verpot dan nu in de kas alvast wat jonge aardbeienplanten naar bakken en bedek ze om de groei op gang te brengen. Zet de planten in (turfvrrije) universele potgrond.

Zorg dat de wortelhals van de plant na het aandrukken ruim boven het oppervlak ligt, anders gaat hij rotten. Geef de planten water en vloeibare, kaliumrijke voeding om de bloei te stimuleren.

Open, zodra de planten eenmaal bloeien de luchtramen of deuren zodat bestuivende insecten de kas in kunnen om de bloemen te bestuiven. Zo verzekert je jezelf van een goede oogst van vruchten.

Plant meerdere aardbeien in een grote bak om ze makkelijk te oogsten.

Plant zaailingen van tuinbonen uit

Bewerk een goed doorlatend, zonnig en onkruidvrij bed voor om tuinbonen in te planten. Hark wat lavameel door de bodem om de planten een stimulans te geven. Plant dan de zaailingen 15-20 cm uit elkaar in een rij. Maak voor elk zaad een gat en duw het er stevig in en geef de rij na het planten ruim water. Houd 45 cm ruimte tussen de rijen, zodat je de bonen makkelijk kunt plukken.

Als je hebt gekozen voor een hoge variëteit, zoals 'Longpod' of 'Aquadulce Claudia', hebben de planten steun nodig. Plaats aan beide kanten van de rij met behulp van stukken touw stevige steunen met steeds 30 cm tussenruimte.

Plant zaailingen van tuinbonen circa 10 cm uit elkaar.

Plant aardperen

Heb je wat ruimte over? Dit is een goede maand om aardperen te planten. Je plant de knollen in het voorjaar en oogst ze in het najaar en de winter. De planten kunnen twee meter hoog worden, dus kies een plek waar ze andere gewassen niet kunnen overschaduwen.

Je kunt ze ook gebruiken als beschutting tegen de wind. Plant de knollen 10 cm diep en 30 cm uit elkaar. Bescherm de nieuwe scheuten tegen naaktslakken en aard de planten zo nodig aan om ze te steunen.

Plant nu aardperen om er in de winter van te smullen.

Door gedurende het voorjaar steeds kleine beetjes sla te zaaien, kun je continu blijven oogsten.

Zaai sla in de vollegrond

Verwijder eventueel onkruid en hark stikstofrijke mest, bijvoorbeeld kippenmestkorrels, door de bodem. Trek met de zijkant van een schop een 1,5 cm diepe zaaivoor langs een strakgespannen draad. Giet vóór het zaaien water in de voor en zaai om de paar weken

steeds een stukje van de zaaivoor in, zodat je kunt blijven oogsten.

Neem wat zaad tussen je vingers en zaai spaarzaam, zodat je later geen zaailingen hoeft uit te dunnen. Bedek het zaad met 1 cm aarde en druk aan.

Checklist

- ☐ Plant fruitstruiken uit potten uit als de grond droog genoeg is.
- ☐ Kiem middelvroeg aardappelen voor, zoals 'Charlotte' en 'Vivaldi'.
- ☐ Wied rijen uien met de hand om de wortels niet te verstoren.
- ☐ Geef fruitbomen in potten universele vloeibare voeding.
- ☐ Zet je plantensteunen klaar voor het uitplanten van je erwten.

TIP

Doe een laagje potgrond in je zaaivoren voordat je er rechtstreeks in zaait. Zo help je zaden te ontkiemen als je ze in zware grond zaait.

Verwijder lage, dunne takken met een snoeischaar en oudere, dikkere met een takkenschaar.

Snoei zwarte bessen

Controleer of er aan de buitenkant rond zwartebessenstruiken takken laag bij de grond groeien. In de zomer raken de bessen de grond en verrotten. Laaghangende takken kunnen

ook gaan wortelen in de bodem, dus je kunt ze het beste helemaal wegsnoeien. De jongste uitlopers kun je met een snoeischaar tot aan de voet terugsnoeien.

Gebruik een takkenschaar met lange handvatten voor volwassener takken die topzwaar zijn geworden en op de grond kunnen vallen. Maak in beide gevallen scherpe sneden bij de voet.

Maak nieuwe planten door polvormende kruiden zoals oregano uit elkaar te trekken.

Maak gratis nieuwe kruidenplanten

Vermeerder je kruiden door ze nu te delen. Je kunt de beste alleen de jonge delen herplanten, zodat je vers nieuw blad hebt voor gebruik in de keuken. Polvormende planten zoals

munt, oregano (marjolein), citroenmelisse en dragon kunnen allemaal gedeeld worden. Graaf de plant uit of tik hem uit zijn pot en trek dan de pol uit elkaar in stukken ter grootte van

een hand. Snoei zowel de wortels als de uitlopers bij en plant de buitenste, jongste stukken terug. Druk de grond aan en blijf een paar weken water geven tot ze zijn aangeslagen.

Stop niet met spruitbroccoli plukken

Pluk spruitbroccoli terwijl de bloemen nog stevig in de knop zitten. Oogst met een snoeischaar eerst de bovenkant. Daardoor ontwikkelen zich meer zij scheuten en kun je blijven oogsten.

De zij scheuten blijven groeien en kunnen meestal met de hand worden losgescheurd. Hou ze dicht bij de onderkant vast en trek ze met een snelle beweging los van de stengel. Er zullen zich meer zij scheuten vormen, maar naarmate de dagen lengen, gaan de bloemen sneller open. Dan zul je dus vaker moeten plukken om te kunnen blijven genieten van de verse stengels.

Oogst eerst de bovenkant van spruitbroccoli voor nieuwe groei.

SNELLE OPLOSSINGEN

Strooi wat organische mest rond de voet van frambozen, bramen en hybride bessen voor een optimale oogst dit jaar.

Zaai erwten

Bereid de bodem voor door de grond te wieden en vervolgens egaal te harken. Maak met de platte kant van een schop een 5 cm diepe zaaivoer en giet er water in voordat je de zaden, 8-10 cm uit elkaar, zaait. Bedek de zaden met aarde en druk het oppervlak aan tot iets lager dan de omliggende grond. Houd wat twijgjes bij de hand die de planten kunnen steunen als ze groter worden.

Maak een zaaivoer en zaai erwten met gelijkmatige tussenruimtes.

20 MINUTEN OVER

Bedek de bodem met een groot stuk zwart plastic of platgemaakte kartonnen dozen om de grond onkruidvrij te houden totdat je er nieuwe planten in zet.

Vetkruid, zoals *Sedum dasyphyllum*, is ideaal voor rotstuinen, potten en grindtuinen.

Sedum kweken uit stekken

Neem stekken van sedumplanten voor het beplanten van een rotstuint, alpiene tuin of zelfs sedumdak. Sedums (of vetkruid) zijn gemakkelijke planten en een ideale, onderhoudsarme bodembedekker. Ze hebben weinig water nodig en kunnen over grind of bestrating kruipen om de randen van paden en opritten te bedekken.

Sedums bloeien de hele zomer door en het blad krijgt een rode tint wanneer het weer aan het eind van het seizoen afkoelt. De planten verspreiden zich doordat de stengels wortelen zodra ze op de grond vallen. De oudste delen kunnen kaal worden, dus door stekken te gebruiken vul je beplante gebieden gemakkelijk aan.

Je krijgt de beste resultaten als je stekken kweekt in zanderige grond of potgrond in de volle zon. Er zijn andere vetplanten die gemakkelijk wortelen en die je kunt gebruiken als aanvulling op sedums, zoals *Sempervivum* (huislook), *Echeveria*'s of zelfs succulente *Euphorbia*'s. Potten met stekken wortelen snel als ze buiten staan op een beschutte plek.

STAP VOOR STAP Sedums vermeerderen uit stekken

1 Aan de randen van de moederplant zitten de beste scheuten voor stekken. Trek ze voorzichtig weg en mogelijk zitten er al wortels aan.

2 Verwijder de onderste bladeren om de basis vrij te maken. Laat de stekken een uur of twee op een schone ondergrond drogen om te voorkomen dat ze gaan rotten.

3 Zorg ervoor dat de stengels van de stekken lang genoeg zijn om te wortelen. Meng universele potgrond met eenzelfde hoeveelheid scherp zand en vul kleine potten.

4 Maak gaten met een potlood en zet de stengels hier in. Druk de potgrond aan. Breekbare stekken leg je op de potgrond en bedek je met een laagje grind. Geef tot slot water.

FOTO'S: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM

Snij laurierbladeren met bruine plekken eruit om je plant gezond te houden en uitlopers te stimuleren.

Snoei heesters met vorstschade

Knip blaadjes met vorstschade van licht vorstgevoelige groenblijvende planten zoals laurier. Let op de bruine schroeiplekken op de buitenste bladeren, die het meest

aan de vorst zijn blootgesteld. Ook koude wind kan deze schade veroorzaken. Op sommige soorten kunnen de schroeiplekken er nat uitzien. Knip de aangetaste stengel

terug tot een gezonde knop zodat de plant er weer groen uitziet. De bladeren zijn in een paar weken weer vervangen. Het snoeisel kun je op de composthoop gooien.

Verzorg buxussen in potten

Geef buxussen in potten voeding om ze gezond en sterk te houden. Maak eerst het oppervlak van de potgrond met je vingers een beetje los en vervang als het kan een deel ervan met universele potgrond.

Druk aan tot de potgrond weer op het oude niveau is. Strooi mestkorrels met vertraagde afgifte op het oppervlak en geef water, zodat de mest intrekt. Giet langzaam, zodat het water de potgrond doordrenkt en niet langs de zijanten rechtstreeks naar de drainagegaten vloeit.

Geef buxus in het voorjaar regelmatig voeding en water.

Snoei fuchsia's tot dicht bij de voet terug. Zo stimuleer je veel nieuwe uitlopers voor deze zomer.

Snoei winterharde fuchsia's

Volwassen winterharde fuchsia's kun je het beste eind maart of begin april snoeien. Ze bloeien op nieuw hout en de meeste reageren er goed op als ze tot de voet worden teruggesnoeid, al druist dat misschien tegen je gevoel in als er al blaadjes uitlopen.

Knip de dikkere takken terug tot net boven een bladbaar laag aan de tak. Haal ook alle beschadigde takken weg. Verwijder de dunste, zwakste scheuten die vorig jaar zijn gevormd. Een deel hiervan zal de winter toch niet overleefd hebben. Knip die terug tot de hoofdtakken, zodat de plant zijn energie kan steken in het ontwikkelen van sterke knoppen en stengels.

Checklist

- ☐ Verspeen zaailingen van lobelia's: zet polletjes van 7-10 zaailingen in één pot.
- ☐ Vul lege plekken in bloembakken op met violen – een simpele manier om wekenlang kleur te hebben.
- ☐ Snoei wilgen terug tot de voet met een tak-kenschaar voor mooi gekleurde stengels aan het eind van dit jaar.
- ☐ Gebruik een fijne sproeikop om droge zaailingen van eenjarige water te geven zonder ze te verdrinken.

STAP VOOR STAP

Vul gaten in het gazon met graszaad

Het voorjaar is een goede tijd om een beschadigd gazon te herstellen en op te peppen. Wied kale plekken en zaai er dan graszaad in. Zo zal je gazon er beter uitzien, verspreidt onkruid zich niet en neemt het gras het over in plaats van het onkruid.

1 Strooi wat tuinaarde op de kale plek, hark voorzichtig in en druk aan tot de tuinaarde op gelijke hoogte is met de rest van de grond.

2 Neem een beetje zaad tussen je vingers en strooi het gelijkmatig over de aarde. Druk voorzichtig aan met je hand.

3 Geef langzaam en voorzichtig water met een gieter met fijne broes en zorg dat de zaadjes niet wegspoelen.

Lok nuttige insecten naar je tuin met een zelfgemaakt insectenhotel.

Maak en plaats insectenhôtels

Vul een kist met een mix van gebundelde twijgjes, holle stengels en bamboestokjes. Zo geef je uiteenlopende bezoekers onderdak.

Snij de stengels af op gelijke lengte en bundel ze samen, met openingen en spleten van verschillende grootte waar insecten in kunnen nestelen.

Het hotel moet droog blijven, dus een kist met een afdak is ideaal. Bevestig het insectenhotel op ca. 1,5 m hoogte op een beschutte plek uit de zon. Een muur of hek is heel geschikt.

Je hotel zal al gauw vol zitten met bestuivers en roofdierjes die ongedierte op afstand houden.

Geef vaste planten een boost door nu een laag mulch aan te brengen.

Mulch rond vaste planten

Breng een dikke laag gecomposteerd organisch materiaal aan rond opkomende vaste planten. Als je dit doet na een regenbui, heeft dat als extra voordeel dat je niet alleen je planten voedt, onkruid in toom houdt en de bodem verbetert, maar ook vocht vasthoudt. Strooi de mulch op de

bodem en hark het materiaal egaal tot aan de opkomende scheuten. Gebruik gecomposteerde mest, je eigen goed verteerde tuincompost of compost van de gemeente.

Vermijd schors, houtsnippers en verse stalmest, want die kunnen nieuwe scheuten verschroeien.

Checklist

- ☐ Verplaats groenblijvende heesters tijdens koude, droge perioden en herplant ze meteen op hun nieuwe plek.
- ☐ Snoei heesters met kleurige stengels, zoals kornoelje en wilg, terug tot 10 cm van de basis.
- ☐ Bescherm jonge bomen en heesters tegen konijnen met speciale boombeschermers.
- ☐ Bestel aaltjes als je last hebt van plagen zoals taxuskevers.
- ☐ Behandel houten constructies in de tuin met houtbeschermer – schuur ze eerst.
- ☐ Herstel gazonranden die er sjofel uitzien en zaai er nieuw graszaad. Bescherm het tegen vogels met vliesdoek.
- ☐ Verpot planten in zaaitrays naar grotere potten, zodat ze er in de zomer goed uitzien.

Volgende maand

- ☐ Deel kruiden in potten om je oogst te vergroten.
- ☐ Zaai groentezaad met zaailinten, zodat je makkelijk kunt oogsten.
- ☐ Maak je gazon voller door extra te zaaien.
- ☐ Vul hangmanden voor de zomer.

Gardeners' World

Klantenservice

Wil je abonnee worden of heb je vragen over je abonnement? Op onze website vind je antwoord op de meeste vragen.

www.gardenersworldmagazine.nl/contact

Telefoon

We zijn er maandag tot vrijdag van 09.00 tot 17.00 uur om je vragen te beantwoorden.

+31 (0)24-2027827

E-mail

Stel je vraag eenvoudig per e-mail aan een van onze service medewerkers.

**klantenservice@
gardenersworldmagazine.nl**

Wist je dat je tegenwoordig eenvoudig zelf je adres kan wijzigen?

Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/adreswijzigen om je nieuwe adres door te geven. Het nieuwe adres wordt vervolgens automatisch in ons systeem gewijzigd.

Abonnementsinformatie

Gardeners' World kost € 6,99 per nummer. De abonnementsprijs is in Nederland € 69,- en in België € 72,- (12 nummers). Deze prijs geldt bij betaling per automatische incasso. Voor betaling via een (digitale) factuur geldt een toeslag van € 2,50. Je kunt eenvoudig een machtiging afgeven via www.magazineshop.nl/machtigen. Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij anders vermeld. Het opzeggen van een abonnement kan eenvoudig telefonisch via +31 (0)24-2027827 of per mail via klantenservice@gardenersworldmagazine.nl.

Copyright

BBC Gardeners' World magazine is published by F&L Media B.V. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners' World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corporation. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

Gardeners' World

Managing Director – Catriona Bolger
Head of Content – Kevin Smith

BBC Studios, UK Publishing

Chair, Editorial Review Boards: Nicholas Brett
Managing Director, Consumer Products and Licensing - Stephen Davies
Director, Magazines and Consumer Products - Mandy Thwaites
Compliance Manager - Cameron McEwan
UK.publishing@bbc.com
www.bbcstudios.com

Immediate Media Co Ltd

Chairman – Martin Weiss
CEO – Tom Bureau
Director of International Licensing and Syndication – Tim Hudson
International Partners Manager – Molly Hope-Seton

Alle rechten van dit materiaal behoren toe aan Immediate Media Co. Limited en mogen niet worden herdrukt of hergebruikt, in welke vorm dan ook, zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming. Het auteursrecht op deze uitgave en op daarin verschenen artikelen wordt door de uitgever voorbehouden. Het verlenen van toestemming tot publicatie in de gedrukte uitgave houdt in dat de auteur de uitgever, met uitsluiting van ieder ander onherroepelijk machtigt de bij of krachtens de auteurswet door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren te innen en dat de auteur alle rechten overdraagt aan de uitgever, tenzij anders bepaald. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vermenigvuldigd of gekopieerd zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele onjuistheden die in deze uitgave zouden kunnen voorkomen.

Gardeners' World is een uitgave van F&L Media B.V.

in licentie van BBC Studios

Hoofdredactie

Anne Wiegers

Redactie

Jos Heijmans, Helga Kluiters en Linda Passies

Met medewerking van

Berthe Bogers, Milly Born,
Yvette van Boven, Marieke van der Eerden,
Jaap Molenaar (De Bijenstichting),
Sander Steins, Rogier van Vugt,
Stichting NL Bloeit! en
redactie Gardeners' World UK

Vormgeving

Nick Groenewold, Mylène Nales,
Tom Gerrits, Susan Gerbrands-Derksen,
Orlando Koper en Ellen Willemsen

Sales

Gavin Woesthoff
+31 (0)6 20 50 98 54
gwoesthoff@fnl.nl

Marketing

Anouk Tolboom
+31 (0)24 24 04 595
atolboom@fnl.nl

Drukkerij

Senefelder Misset Doetinchem B.V.

Vragen aan de redactie

Heb jij opmerkingen, suggesties of vragen aan de redactie?
redactie@gardenersworldmagazine.nl

Nieuwsredactie / Pers

redactie@gardenersworldmagazine.nl
of adresgegevens zie hieronder o.v.v.
F&L Media, redactie Gardeners' World

Bezoekadres F&L Media

Jonkerbosplein 52, 6534 AB Nijmegen

Volgende maand

Het meinummer ligt vanaf **18 april** in de winkel.

Neem je tijd

Monty omarmt 'slow gardening' bij het uitvoeren van de tuinklussen in mei.

Dit zijn de favoriete eenjarige planten van Carol – en zo kweek jij ze ook.

Weinig ruimte? Ook in potten kun je heerlijke groenten kweken.

Frances laat zien hoe je exotische planten in topvorm snoeit.

FOTO'S: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM
*AANKONDIGINGEN ONDER VOORBEHOUD

Gardeners' World

Mis geen nummer meer!

Neem nu een abonnement en krijg voortaan elke uitgave van Gardeners' World automatisch in je brievenbus.

Ga naar **www.gardenersworldmagazine.nl/abo**
of bel gratis naar **+31 (0)24 2027 827**

**NIEUW
TUINSEIZOEN
VANAF
1 APRIL**

**Leukste uitje
van Limburg**
ANWB 2023

**KASTEELTUINEN
ARZEN**

Natuurlijk genieten!

Ontdek het voorjaar
met duizenden tulpen,
viooltjes en andere
voorjaarsbloeiers in het
mooiste bloemen- en
plantenpark van Limburg.
Een ontspannen dagje
uit in de natuur!

kasteeltuinen.nl

HENCHMAN®

DÉ ULTIEME TUINLADDER

Oneven terrein, verschillende hoogtes en zowel zachte als harde ondergrond. De tuin heeft verschillende uitdagingen waar een gewone ladder geen goede oplossing voor heeft.

Een **HENCHMAN Tripod Ladder** is ontwikkeld om je veilig, stabiel en zeker te houden. De verhoogde stabiliteit geeft je het vertrouwen om op hoogte te werken en maakt het trimmen van heggen en het snoeien van bomen makkelijk. Als je hem eenmaal hebt, zou je willen dat je hem eerder had aangeschaft.

Het lichtgewicht ontwerp van de **HENCHMAN Tripod Ladder** zorgt ervoor dat het een genot is om hem te gebruiken en dragen – perfect voor de moeilijk bereikbare klusjes in je tuin en in huis.

1. WERK VEILIG

Elk van de drie poten kan individueel versteld worden voor complete stabiliteit op oneven ondergronden.

2. WERK COMFORTABEL

De ingebouwde platformtrede en hoge vangrail zorgen ervoor dat je makkelijk handsfree kunt werken.

3. WERK GERUST

De klauwvormige voeten van de ladder zorgen voor extra stabiliteit op zachte ondergronden. De gratis rubberen voetjes houden je stabiel op harde ondergronden binnen en buiten.

PRIJZEN V.A. € 349 • MATEN 1,8 - 4,8 M

GRATIS VERZENDING • 5 JAAR GARANTIE

"Kwalitatief hoogwaardige producten die ervoor zorgen dat je met vertrouwen werkt op hoogtes!" Daniel. G

2,4 M
3 VERSTELBARE
POTEN

DE ONOVERWINNELIJKE
VEILIGHEIDSKENMERKEN
VAN DE HENCHMAN
TRIPOD LADDER ZIJN
ONDER MEER:

4.9 ★★★★★

Op basis van meer dan 3000 reviews in het VK

NEEM ZELF EEN KIJKJE!

Scan de QR-code om meer te weten te komen over alle HENCHMAN-ladders

BESTELLEN OF MEER INFORMATIE:

www.henchman.nl